
VALTION HEVOSSIITTOLAN TOIMINTA JA KEHITYS

Jalostuksen näkökulmasta

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Mustiala, työn hyväksymispäivä

Marketta Tunnela

Marketta Tunnela

MUSTIALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Hevostalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Marketta Tunnela	Vuosi 2012
Työn nimi	Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, Jalostuksen näkökulmasta	

TIIVISTELMÄ

Työn toimeksiantajana toimi Ypäjän Hevosopisto Oy. Ypäjälle sijoitetun Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun perustamisesta tuli tänä vuonna kulu-neeksi 75 vuotta, joten aihe on hyvin ajankohtainen. Työn alussa esitellään hevostalouteen kulloinkin vaikuttaneita yhteiskunnallisia taustoja sekä käsitel-lään yhteiskunnallisten muutosten vaikutusta hevosjalostukseen ja hevosjalos-tuksessa kulloinkin vallalla olleisiin jalostuspäämääriin. Suomenhevosen ja-lostustyöllä on Ypäjällä aina ollut keskeinen rooli, mutta myös lämminverihe-vosia on siittolanmäellä ollut aina puolustuslaitoksen hevoshuolto- ja remon-ttikoulun ajoilta lähtien. Työssä pääpaino onkin juuri suomenhevosen jalostuk-sessa, niin yleistä historiaa koskevassa alkuosiossa (luvut 2- 9), kuin myös siittolanmäen historiaa käsittelevässä osiossa (luvut 10- 20).

Aiheesta on saatavilla runsaasti kirjallisuutta, sillä siittolanmäen historiasta on aikaisemmin julkaistu muun muassa 50- ja 60-vuotishistoriikit. Tässä työssä keskityn lähinnä jalostushistoriaan, mutta pyrin mainitsemaan oleelliset tapahtumat myös koulutuksen ja tutkimuksen saralta. Työn tavoitteena on esi-tellä siittolanmäen hevuskantaa ja sen kehitystä eri aikakausina sekä jalostus-päätöksiin vaikuttaneita asioita. Aineistona olen käyttänyt kirjallisuuden lis-säksi internetissä saatavilla olevia hevosten rekisteri-, näyttely- ja kilpailutie-toja sekä soveltuvin osin myös Valtionhevossiittolan ja hevoshoitokoulun en-simmäisen johtajan, agronomi MMM Osmo Aallon muistiinpanoja. Työn tu-loksena on Ypäjän Siittolanmäellä 75 vuoden aikana tapahtuneen hevosjalos-tuksen esitleminen mahdollisimman tiiviisti mutta kuitenkin kattavasti. Työn lopussa käsitellään yksitellen tärkeimmiksi osoittautuneita jalostushe-vosia ja niiden kautta polveutuvia jälkeläisiä aina tähän päivään saakka.

Avainsanat Hevonen, jalostus, hevostalous, Valtion hevossiittola, Valtion hevosjalostus-laitos, Hevostalouden tutkimusasema, MTT hevostutkimus, Ypäjän Hevosopisto Oy.

Sivut 98 s. + liitteet 1 s.

Mustiala
Degree Programme in Agriculture and Rural Industries
Equine Option

Author	Marketta Tunnela	Year 2012
Subject of Bachelor's thesis	Operation and development at the State Stud, from the perspective of horse breeding	

ABSTRACT

The commissioner of this Bachelor's Thesis is Equine College Ypäjä. It has now been 75 years since the State Stud and horse grooming school was established in Ypäjä and because of the anniversary this thesis is very topical. The first part of this thesis consists of the social background, which has impacted the horse management and horse breeding in Finland generally at each era. The Finnhorse breeding has always been in major role at the State Stud, though there have been warmblood horses in Ypäjä since the time the Defence Forces had cavalry and education in horse grooming in Ypäjä, from the beginning of 1933. Thus the weight has been put in Finnhorse breeding in both part in this thesis; in the first part (chapters 2- 9), which covers the general social and horse management history, as well as in the second part (chapters 10- 20), which covers history of the State Stud and equine related education and research in Ypäjä.

There is plenty of available literature on this subject, for instance publications of 50- and 60-years review of State Stud as well education and research that has been related. In this thesis I will focus on the horse breeding history in Ypäjä, but also note the most important issues in education and research. The objective of this thesis is to present the progress in the horse population and the causes that have affected the breeding decisions at the State Stud and the subsequent organisations in the same area that have continued the work which was started by the State Stud in 1937. As a source material, in addition to literature, I used databases available in internet, such as horse register-, show- and racing data. I also cited applicable parts of notes made by the first principal of the State Stud and horse grooming school in Ypäjä, agronomist Osmo Aalto.

Keywords State Stud, horse breeding, Finnhorse, Ypäjä Equine College, MTT Equine Research.

Pages 98 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VALTIOJOHTOISEN JALOSTUKSEN ALKU SUOMESSA.....	2
2.1	Ruununorijärjestelmä.....	2
2.2	Valtion kilpa-ajot osana jalostusta.....	2
2.3	Hevosjalostustoiminnan järjestäytyminen.....	3
2.4	Suomenhevosen kantakirjaus alkutaipaleella.....	3
2.5	Kantakirjaus uudistuu 1920- ja 1930-luvuilla.....	4
2.6	Raviurheilun ja jalostuksen vastakkain asettelu.....	5
3	1940-LUKU, SODAN LEIMAAMA VUOSIKYMMEN.....	6
4	1950-LUKU, JÄLLEENRAKENNUKSEN VUOSIKYMMEN.....	6
4.1	Vuonna 1952 uudistuksia suomenhevosjalostus sääntöihin.....	6
5	1960-LUKU, MAALTA KAUPUNKIIN.....	7
5.1	Yleishevuskantakirjasta juoksija kantakirjaan.....	7
5.2	Myös lämminveriravureille kilpailuoikeus.....	8
6	1970-LUKU, TEOLLISTUNUT YHTEISKUNTA.....	8
6.1	Valtio luopuu kantakirjan pitämisestä.....	8
6.2	Suomenhevosen jalostusohjesääntö uusiutuu; neljä jalostussuuntaa.....	9
6.3	Suomen Hippos ry perustetaan vuonna 1973.....	9
6.4	Totalisaattorituottojen jakaantuminen.....	10
7	1980-LUKU, HEVOSTALOUS UUTEEN NOUSUUN.....	11
7.1	Raviurheilusta rahoitusta myös muille aloille verotuksella ja Veikkauksella... 11	
8	1990-LUKU, LAMA KOSKETTAA MYÖS HEVOSTALOUTTA.....	12
9	2000-LUKU, UUTEEN NOUSUUN?.....	13
9.1	Raviurheilu murroksessa.....	14
10	VALTION HEVOSSIITTOLA PERUSTETAAN YPÄJÄLLE V. 1937.....	16
10.1	Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun johtajaksi Osmo Aalto.....	18
10.2	Keinosiemennyskokeilut Ypäjällä aloitetaan jo 1930-luvulla.....	19
10.3	Jalostushevokset 1930-luvun Valtion hevossiittolassa.....	19
11	LÄMMINVERIRATSUSIITTOLA YPÄJÄLLE VUONNA 1941.....	21
11.1	Toiminta Valtion hevossiittolassa elpyy sodan jälkeen.....	22
11.2	Valtion hevossiittolan jalostusaines 1940-luvulla.....	22

12 PUOLUSTUSVOIMAT YPÄJÄLLÄ VUOTEEN 1955 SAAKKA	23
13 VALTION HEVOSSIITTOLASTA VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOS	24
13.1 Johtaja Osmo Aallon mietteitä 1950-luvun lopulta.....	25
13.2 Ensimmäiset lv-ravurit presidentti Urho Kekkoselle Ypäjälle.....	26
13.3 Marsalkka Mannerheimin tamma Käthyn tarina.....	28
13.4 Jalostus- ja tutkimustoiminnan puitteet Ypäjällä 1950-luvulla.....	29
13.5 Jalostusoriit	29
14 VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOKSELLA UUSIA TUULIA OPETUKSESSA JA TUTKIMUKSESSA.....	31
14.1 Tammahankintoja.....	31
14.2 Valtion hevosjalostuslaitoksella käytetyt jalostusoriit 1960-luvulla.....	32
15 RATSASTUKSEN SUOSIO KASVAA JA HEIJASTUU JALOSTUKSEEN	33
15.1 Suomenhevosratsun jalostus aloitetaan jalostusohjesäännön muutoksen myötä33	
15.2 Avaus pakastespermakokeilulla	34
15.3 1970-luvulla uusia tammoja	34
15.4 Jalostusoriit 1970-luvulla Valtion hevosjalostuslaitoksella.....	35
16 VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOS OSAKSI MAATALOUDEN TUTKIMUSKESKUSTA V. 1989	36
16.1 Valtion hevosjalostuslaitokselle mittavia investointeja.....	36
16.1.1 Hevoshankintoja ja hevosurheilualueiden rakentamista.....	38
16.2 Isoja edistyksiä lisääntymistutkimuksen saralla.....	39
16.3 Suomenhevosratsujalostuksen alkutaival.....	40
16.4 1980-luvun jalostusoriit	41
17 YPÄJÄN LAITOSTEN UUELLEEN ORGANISOINTIIN PAINEITA.....	44
17.1 Ypäjän Hevosopisto aloittaa toimintansa vuonna 1993.....	44
17.2 Hevostalouden tutkimusasemasta MTT:n hevostutkimuksen toimipiste	44
17.3 Hevosjalostus siittolanmäellä 1990-luvulla.....	45
17.3.1 1990-luvulla suomenhevosratsut omakasvatusta useassa polvessa	45
17.3.2 Suomenhevosen juoksijasuunnan jalostus 1990-luvun Siittolanmäellä ..	46
17.3.3 Lämminveriratsujalostus.....	47
17.3.4 Lämminveriravurikasvatus	48
18 JALOSTUSTOIMINTA SIITTO LANMÄELLÄ 2000-LUVULLA	49
18.1 Suomenhevosen ratsusuunnan jalostus Ypäjällä.....	49
18.2 Suomenhevosen juoksijasuunnan jalostus Ypäjällä.....	51
18.3 Lämminveriratsujalostus Ypäjällä.....	51
18.4 Lämminveriravurijalostus	52
18.5 Ypäjän hevosopisto jäseneksi eurooppalaisten valtion siittoloiden yhdistykseen, ESSA:an.....	52
19 MERKITTÄVIÄ JALOSTUSHEVOSIA SIITTO LANMÄELLÄ.....	53

19.1	Hörö 2850 AA	53
19.2	Uskoton 6166 Vj.....	55
19.3	Keva 200665 Vj.....	58
19.3.1	Ori Ponte 732-71J	60
19.3.2	Ori Selmeri 597-71J.....	60
19.3.3	Ori Vesku 776-72J	60
19.3.4	Tamma Aulia 1006-74J	61
19.3.5	Tamma Iva 1420-78J	62
19.3.6	Ori Makeva 1580-82J	63
19.3.7	Tamma Nukeva 1566-83J Valio	63
19.3.8	Tamma Okeva 1668-84J Valio	63
19.4	Laikka yh 61567	64
19.4.1	Tamma Balalaikka 1242-75J Valio.....	65
19.4.2	Tamma Roikka 722-71J H.....	66
19.4.3	Tamma Saikka 703-71J Valio	67
19.5	Illeri 1418-78J.....	68
19.5.1	Ori Olleri 1657-84J	69
19.5.2	Tamma Sekka 2208-86	69
19.5.3	Ruuna Voila 2394-89	69
19.5.4	Tamma Alleri 1473-91.....	70
19.5.5	Tamma Holleri 1072-93J.....	70
19.6	Ysti 29875 Valio.....	70
19.6.1	Tamma Kasti 101263 Valio.....	71
19.6.2	Tamma Malli 101547.....	72
19.6.3	Tamma Pysti 162-71TH	73
19.6.4	Ori Uski 571-71TJ	73
19.6.5	Tamma Vesta 781-72J	74
19.7	Jatsi 200540Vr.....	74
19.7.1	Tamma Atsi 1012-74R H	76
19.7.2	Ruuna Itso 1415-78R	76
19.7.3	Tamma Katsi 1380-80R.....	76
19.7.4	Ori Matsi 1583-82R	76
19.7.5	Tamma Natso 1570-83R Valio	76
19.8	Systi 708-71J	77
19.8.1	Ori Nysteri 1562-83R	79
19.8.2	Tamma Rysteri 2158-85	79
19.9	Pysteri 2974-84JTa.....	80
19.10	Kelmi 1393-80R	84
19.10.1	Ori Jaime 1409-95R.....	86
19.11	Samuli 2083-86R.....	87
19.11.1	Ori Hermeli 1151-93R.....	89
19.12	Taikuri 2228-87J Valio	91
20	YHTEENVETO.....	95
	LÄHTEET	98

Liite 1 Aikajana

1 JOHDANTO

Ypäjän Kartanonkylän kartanon alueella on hevosjalostusta harjoitettu aina 1930-luvulta tähän päivään saakka. Toiminnasta vastaavat organisaatiot tilalla ovat vaihtuneet aikojen saatossa, mutta hevosten suunnitelmallista jalostusta on viety eteenpäin jatkuvasti. Valtion hevossiittola aloitti toimintansa virallisesti 19.3.1937.

Ammattitaitoisten hevostenhoitajien tarve oli myös kasvussa, sillä 1907 perustetut hevosjalostusliitot tarvitsivat taitavia siitoshevosten hoitajia sekä neuvonantajia kansan pariin. Näistä lähtökohdista perustettiin Valtion hevossiittolan yhteyteen hevoshoitokoulu. Jo vuodesta 1933 lähtien toimi Kartanonkylän tilalla puolustusvoimien nuorten ratsujen koulutusyksikkö, öremonttikouluö sekä vuotta myöhemmin aloittanut puolustuslaitoksen hevoshuoltokoulu.

Puolustuslaitoksen taholta Ypäjällä harjoitettiin myös lämminveriratsujen kasvatusta, kun taas Valtion hevossiittola keskittyi jalostamaan suomenhevosta osin työkäyttöön, osin puolustusvoimille ratsuksi. Puolustusvoimien yksikkö oli Ypäjällä vuoteen 1955 asti. Ensimmäiset lämminveriset ravihevokset tulivat lahjoituksena presidentti Urho Kekkoselle Valtion hevossiittolaan jo 1950-luvulla, mutta vasta 1980-luvulla varsinaisesti aloitettiin Valtion hevosjalostuslaitoksella myös lämminveristen ratsu- ja ravihevosten kasvatusta.

Tässä työssä kokoan yhteen Valtion hevossiittolan, myöhemmin Valtion hevosjalostuslaitos ja nykyisin Hevosopisto Oy:n ja MTT:n hallinnon alla tapahtuneen hevosjalostuksen kehitystä ja siihen vaikuttaneita seikkoja. Käsittelem myös puolustusvoimien vaikutusta Ypäjällä niin suomenhevos- kuin lämminveriratsujalostukseenkin. Ypäjällä hevosjalostuslaitoksen ohessa on aina ollut niin koulutus- kuin tutkimustoimintaakin, eikä niitä voi täysin huomiotta jättää tässäkin jalostuksen kehitykseen painottuneessa työssä. Työssäni käytän useassa yhteydessä yleistävää nimitystä Siittolanmäki, joka kattaa kaikki alueella toimineet organisaatiot.

Työssä edetään kronologisesti, ensin käsitellään maassamme yleisesti hevos- talouteen ja hevosjalostukseen vaikuttaneita seikkoja, jonka jälkeen jatketaan Valtion hevossiittolan perustamiseen johtaneista tapahtumista 1920-luvulta aina nykypäivään 2010-luvulle saakka. Työ perustuu suurelta osin aikaisemmin julkaistuihin historiikkeihin ja muuhun julkaistuun materiaaliin, agronomi MMM Osmo Aallon muistiinpanoihin sekä Suomen Hippos ry:n sekä Sukupostin hevostietokantoihin.

2 VALTIOJOHTOISEN JALOSTUKSEN ALKU SUOMESSA

Ennen kantakirjan perustamista 1800-luvun lopulla aloitettiin ensimmäiset varteenotettavat toimet valtiojohtoisen jalostuksen aikaansaamiseksi. Tuolloin hallitus antoi tehtäväksi G.W. Sjöstedtille tutkia Suomen hevossiitoksen tila, jonka perusteella Sjöstedtin tuli esitellä suunnitelma jalostuksen kehittämiseksi. (Ojala 1996, 54.)

Suunnitelmassa katsottiin välttämättömäksi kelvollisten jalostusoriiden hankinta ja jalostusta tukevien kilpa-ajojen järjestäminen. 1800-luvun lopulla hevoscantaa ja jalostusmateriaalia kuitenkin heikensi huomattavasti katovuodet, jolloin parhaat yksilöt myytiin venäläisille. Sjöstedtin suunnitelmien toteutus sai alkunsa vuonna 1869, kun keisarillinen senaatti antoi ohjeet, joiden mukaan kuhunkin lääniin oli hankittava kunnollista jalostusmateriaalia, neljä jalostusoriitta jokaiseen lääniin. Näin sai alkunsa ruununorijärjestelmä. (Ojala 1996, 54.)

2.1 Ruununorijärjestelmä

Ruununorijärjestelmä osoittautui hyödylliseksi, ja ajoittain ruununoriita oli jopa yli sata ympäri maan, tosin laadukkaiden yksilöiden löytäminen katovuosien jälkimainingeissa oli paikoitellen haastavaa. Ennen kantakirjan perustamista ei ollut yhtenäisiä kriteerejä, joiden mukaan ruununoriita valittiin, vaan ne olivat sekavaa joukkoa, jossa vaikutti hyvin erilaisia yksilöitä, niin sukutaustoiltaan, kooltaan, ulkonäöltään, kuin liikkeiltäänkin. Ruununorijärjestelmä loi kuitenkin pohjan valtiojohtoiselle jalostukselle, ja ilmeisesti nykypäivänä jokaisen suomenhevosen sukutaulusta löytyykin ruununoriita. (Ojala 1996, 54.)

2.2 Valtion kilpa-ajot osana jalostusta

Sjöstedtin suunnitelmaan Suomen hevoscantaa kehittämiseksi kuuluivat myös kilpa-ajot, joita valtio alkoikin järjestää vuonna 1865. Valtion kilpa-ajoissa oli isot palkinnot osanottajien houkuttelemiseksi sekä säännöstö, joka varmisti kilpa-ajojen jalostuksellisten päämäärien toteutumisen. Valtion järjestämiin kilpa-ajoihin saivat osallistua vain Suomessa syntyneet jalostuseläimiksi sopivat terveet oriit ja tammät. Hevosten tuli olla vähintään 141 cm korkeita lautaselta mitattuna ja iältään 4 - 12-vuotiaita. (Ojala 1996, 60.)

Säännökset tiukkenivat vuonna 1896, jolloin osallistuvan hevosen piti olla korkeudeltaan vähintään 148 cm. Hevoscantaa koon lisääminen oli yksi tavoite Suomen maatiaishevoscantaa parantamiseksi, ja siinä onnistuttiinkin, sillä vuosina 1875 - 1883 Valtion kilpa-ajoihin osallistuvista hevosista yli 50 prosenttia oli alle 150 cm korkeita, kun vuosina 1894 - 1906 osallistuneista

hevosista enää noin 20 prosenttia oli alle 150 cm korkeita. Valtion kilpa-ajot olivat myös oriiden tarkastustilaisuuksia, joissa esitetyt oriit voitiin todeta kelvollisiksi siitoseläimiksi, ja näistä tilaisuuksista saatiin esille uusia ruunoriiksi kelpuutettavia yksilöitä. (Ojala 1996, 60; 61.)

Vuodesta 1907 lähtien saivat Valtion kilpa-ajoihin osallistua vain kantakirjatut hevoset. Tällä rajoituksella Valtion kilpa-ajojen urheilullinen merkitys väheni, kun taas jalostuksellinen merkitys korostui entisestään. Valtion hevoshoidontarkastaja Axel Alftan puheessaan 14.11.1910 kuvaa Valtion kilpa-ajojen funktiota seuraavasti; ö Valtion ravikilpailujen tarkoituksena olen puolestani pitänyt hevosten kestävyuden ja luonteen koettamisen, hyvien ravi-liikkeiden säilyttämisen, ja hevoshoidon parantamisen, vaan ei suinkaan tyy-pillisen juoksijahevosen kehittämisen ja maailman rekordin saavuttami-sen.ö(Mahlamäki 2003, 14.)

2.3 Hevosjalostustoiminnan järjestäytyminen

Valtion osoittaessa kiinnostusta hevoscannan kehitystä kohtaan, heräsi myös kansan keskuudessa laajasti mielenkiinto jalostustyötä kohtaan, ja eri puolille maata perustettiin useita hevosseuroja. Hevosseurojen maakunnallisina keskuselinä toimivat hevosjalostusliitot, joissa yleisesti oltiin puhdassiitoksen kannalla hevoscannan parantamiseksi. Erinäisiä risteytyksiähän oli kokeiltu ympäri maan suomalaisen maatiaisen ja useiden eri rotujen kesken, mutta useimmiten ne eivät kuitenkaan johtaneet haluttuun lopputulokseen.(Ojala 1996, 61.)

Hevosjalostuksen viriämisen ja järjestäytyneisyyden myötä heräsi kysymys jalostustavoitteista eli siitä minkälaista hevosta Suomessa tarvittiin. Tähän kysymykseen pyydettiin selvitystä maisteri Edvard Dunckerilta, joka esitti, että Suomen hevospopulaation ollessa 80 prosenttisesti maa- ja metsätalouskäytössä, tulisi hevosten olla monikäyttöisiä, vireitä, ketteriä eikä turhan raskarakenteisia. Tämän perusteella Duncker suositteli siitoseläimiksi erityisesti juoksijoita.(Ojala 1996, 61.)

Vuonna 1905 antoi senaatti päätöksen toimenpiteistä Suomen suuruhtinaskunnan hevosrodun parantamiseksi. Kahden vuoden kuluttua tästä oltiin valmiit perustamaan kantakirja suomenrotuisille oriille ja pari vuotta myöhemmin myös tammoja kirjattiin kantakirjaan.(Ojala 1996, 61.)

2.4 Suomenhevosen kantakirjaus alkutaipaleella

Vuonna 1907 suomenhevosen kantakirja suljettiin ja päätettiin jalostaa maan oloihin sopivaa sekä ennen kaikkea maatalouskäyttöön soveltuvaa hevosrotua puhdassiitoksella. Kantakirjaan ei ollut pääsyä, jos yksilössä näkyi selvästi vieraan rodun piirteitä. Oriin oli oltava vähintään 148 cm korkea, säkäkorkeuttaan pidempi sekä rinnan ympärysmitaltaan säkäkorkeuttaan suurempi. Kantakirjasta pois sulkevia ominaisuuksia olivat ominaisuudet, jotka viittasi-

vat vierasperäisyyteen; korkeat jalat, pitkät ja hennot vuohiset, kapea otsa, kapea kaula sekä valkoinen, harmaa, voikko tai kirjava karvapeite. (Ojala, Peltonen & Saastamoinen 2007, 127.)

Oriiden kantakirjan ylläpito oli valtion hoidossa, ja käytännössä orinäyttelyn arvostelulautakunnan puheenjohtajana toiminut hevoshoidonneuvoja kokosi luettelon hyväksytyistä oriista. (Ojala 1996, 64.)

Kantakirjajärjestelmä sisälsi kolme luokkaa. I luokassa arvosteltiin kantakirjaan ottoon ilmoitetut 4 - 5 vuoden ikäiset oriit. II luokkaan voitiin hyväksyä 6-vuotiaat ja vanhemmat oriit tai sellaiset oriit, jotka oli aikaisemmin arvosteltu I luokassa, ja sen jälkeen todistettavasti siitokseen käytetty ja tiineyttämiskyky todennettu. III luokassa arvostelu tapahtui jälkeläisten perusteella ja oli siten arvokkain luokka. (Ojala 1996, 64.)

Oriista kirjattiin kantakirjauksessa ylös nimi ja kantakirjausnumero, syntymävuosi, syntymäpaikka, väri, säkäkorkeus, sukutiedot, omistaja ja omistajan kotipaikka. Suurimmalla osalla kantakirjatuista oriista oli ravituloksia, jotka eivät kuitenkaan vaikuttaneet kantakirjaukseen. Kantakirjaus perustui lähinnä ulkomuotoarvosteluun, pyrkimyksenä oli jalostaa kookkaampia ja vankkoja työhevoseja maa- ja metsätalouksikäyttöön. (Ojala, ym. 2007, 128.)

Tammojen kantakirjaus aloitettiin vuonna 1909 hevosjalostusliittojen toimesta. Tammoja koskivat samat vaatimukset kantakirjakelpoisuudesta kuin oriitakin, paitsi että tamman piti olla vähintään kolme vuotta vanha ja 146 cm korkea. Vuonna 1918 myös tammojen kantakirjan pitäminen siirtyi valtiolle. (Ojala 1996, 68.)

2.5 Kantakirjaus uudistuu 1920- ja 1930-luvuilla

Vuodesta 1919 alkaen tuli jokaisesta kantakirjaan hyväksyttävästä hevosesta olla kaksi sukupolvea käsittävä sukuselvitys ja vuonna 1922 tuli tunnettuja sukupolvina olla jo kolme. Kantakirjaukseen saatiin myös käyttöominaisuuksia testaava osuus, kun oriiden juoksukoe virallistettiin ja lisäksi asetettiin vetokoe. Tammojen tuli suorittaa ainakin juoksukoe. Rakenteen pisteytys otettiin käyttöön vuonna 1929. (Ojala 1996, 66; 68.)

Itsenäistyneen Suomen puolustusvoimissa oli todettu suomenhevosen soveltuvan myös ratsuväen käyttöön ja ratsujen tarve olikin tuohon aikaan suuri. Niinpä vuonna 1924 perustettiin alkuperäisen työhevoseja suosivan kantakirjan ohelle toinen, kevytmuotoisten hevosten kantakirja. (Ojala 1996, 70.)

Vuonna 1935 tuli voimaan uusi hevostalousoasetus, jonka mukaisesti tuli pitää kantakirjaa erikseen työhevoseista ja yleishevoseista (tunnuksena yh nimen perässä), ja ulkomuotoarvostelun rinnalle nostettiin nyt entistä tärkeämmäksi testattavat käyttöominaisuudet. Kevytmuotoisten kantakirjasta tuli siis yleishevoskantakirja, ja se oli suosittu kevytmuotoisten juoksijahevosten jalostaji-

en keskuudessa. Kokeet olivat samat kummassakin kantakirjassa, mutta yleishevoscantakirjaan pyrkivältä hevoselta sallittiin kevyempi rakenne. Kokonaisuudessaan yleishevoscantakirja ei kuitenkaan noussut jalostajien keskuudessa suureen suosioon, siihen merkittiin alle 7000 yksilöä koko olemassaoloaikanaan (Mahlamäki 2003, 41.)

Valtion orinäyttelyissä 1. ja 2. luokassa kokeiltavista oriista tuli olla punnitus-todistus, jonka perusteella määrättiin vetovastus. Kantakirjaan tarjottavien oriiden koe sisälsi kilometrin juoksun, 500 metrin totuttelun auton vetä-miseen, 2*500 metrin kävelykokeen sekä vetokokeen hiekkaesteessä irtiottoi-neen. Uutena luokituksena tuli myös hevosten jakaminen käyttöarvoluokkiin I- IV. I luokkaan pääsi suuri osa hevosista ja IV käyttöarvoluokan hevosta ei hyväksytty kantakirjaan. Rakennearvostelua varten otettiin mitat työhevosista 13:sta ja yleishevosilta 15:sta kohdasta. Rakennepisteissä maksimi oli 24 pis-tettä.(Ojala 1996, 66; 70.)

2.6 Raviurheilun ja jalostuksen vastakkain asettelu

Raviurheilun merkitys hevosjalostuksessa väheni 1900-luvun alkupuoliskolla ja raviurheilun kehittäminen jäi yksittäisten aktiiviharrastajien varaan, kun vi-rallinen jalostusjohto katsoi raviurheilun jopa vaarantavan raskaan maatalous-työhevosen jalostusta. Tällainen vastakkainasettelu, jossa vastakkain ajautui-vat jalostajat ja raviurheilijat, vaikutti Mahlamäen (2003, 14- 15) mukaan ra-viurheilun kehitykseen vielä vuosikymmeniä.

Vuonna 1926 rikoslakia muutettiin, niin että raha-arpajaiset tulivat sallituiksi ja Suomen Ravirengas anoi totalisaattorin käyttöönottamista. Lopulta positiiv-inen päätös saatiinkin, kun asetus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa vahvis-tettiin. Asetuksessa määrättiin pelinvaihdon jakoprosentit, joiden mukaisesti valtion osuus oli aluksi 20 % ja myöhemmin porrastetusti 11 - 20 %. Valtion osuus määrättiin asetuksessa edelleen käytettäväksi hevoskasvatuksen edistä-miseen.(Mahlamäki 2003, 25- 28.)

Totalisaattorin rantauduttua Suomeen, ei siitä kuitenkaan vielä 1930-luvulla tullut menestystä ja raviurheilu oli melkein pä yksinomaan maalaisten harras-tus.(Mahlamäki 2003, 34.)

3 1940-LUKU, SODAN LEIMAAMA VUOSIKYMMEN

Mahlamäen (2003, 47; 70) mukaan sotavuosina raviurheilu oli vähäistä, mutta sotien jälkeen raviurheilullekin oli taas paikkansa, tosin hevosmäärien kasvessa Suomessa huippulukemiin, pysyi raveihin osallistuvien hevosten osuus näistä kuitenkin vajaassa prosentissa. Ravirenkaaseen liittyi paljon uusia jäseniä ja näin Suomen Ravirenkaan asema raviurheilun keskusjärjestönä vakiintui 1940-luvun lopulla.

Ravirenkaaseen liittyneistä jäsenseuroista oli huomattava osa hevosjalostusliittoja, ja näin ollen oli viimein havaittavissa merkkejä raviurheilun ja hevosjalostuksen yhteistyön alkamisesta. Suomessa kuitenkin hevosten jalostus työkäyttöön oli edelleen etusijalla, ja jopa raviurheilun sisällä ammattimainen raviurheilu nähtiin kielteisenä asiana, jonka myötä hevosen ja jalostustoiminnan arvostus vähenisi. (Mahlamäki 2003, 70- 73.)

4 1950-LUKU, JÄLLEENRAKENNUKSEN VUOSIKYMMEN

Vuonna 1950 saavutettiin Suomessa hevosmäärän huippu, noin 409 000 yksilöä. Samoihin aikoihin, 1950-luvun loppupuolella, kuitenkin koneellistuminen teki nopeasti tuloaan ja kasvattajilla oli vaikeuksia saada hevosia kaupaksi. Viennin avaamista yritettiin, mutta ilman mainittavaa menestystä. Hevosten kysynnän äkillinen lasku johti tilanteeseen, jossa kasvattajien ja hevoskauppiaiden tallit jäivät täyteen, ja hevosia vietiin teuraaksi ennätysmääriä, mukana paljon jopa pikkuvarsoja. (Ojala 1996, 83.)

4.1 Vuonna 1952 uudistuksia suomenhevosjalostus sääntöihin

Vuonna 1952 uudistettiin suomenhevosjalostuksen säännöstöä. III luokan, eli jälkeläisarvosteluun perustuvan luokan, parhaille oriille ja tammoille otettiin käyttöön valioluokka. Käyttöarvoluokitus sai lisäyksen, kun otettiin käyttöön I käyttöarvoluokan yläpuolelle ansiokäyttöarvoluokka. Ansiokäyttöluokkaisen hevosen tuli saada vetovarmuudesta kiitettävä ja muista arviointikohdista arvosana hyvä. Rakennepisteiden painotusta muutettiin ja pisteytykseen lisättiin kaviot sekä yleiskovuuden arvosana rakennearvostelusta poistettiin vaikean tulkittavuutensa vuoksi. Samassa yhteydessä juoksu- ja käyntikokeiden pisteytystä nostettiin suhteessa vetokokeeseen ja nopeusvaatimuksia kiristettiin. (Mahlamäki 2003, 125; Ojala 1996, 83)

1950-luvulla kantakirjaan tarjottavien hevosten määrä väheni jyrkästi, mutta kuitenkin hylkäysprosentti pieneni. Ojalan (1996, 83) mielestä hylkäysprosentin pieneneminen ei varsinaisesti kuitenkaan johtunut tarjokkaiden laadun yhtäkkisestä paranemisesta, vaan ennemminkin yrityksestä pitää yllä innostusta kasvatus- ja jalostustoimintaa kohtaan. Aikaisemmin oriista oli palkittu

vain 20 - 30 prosenttia, kun 1950-luvulla palkitsemisprosentti nousi niin, että palkinnotta kantakirjaan merkitty ori oli huomattavasti harvinaisempi kuin palkittu.(Ojala 1996, 83.)

5 1960-LUKU, MAALTA KAUPUNKIIN

1960-luvulla elettiin maassamme voimakasta muutoksen aikakautta, kun hevosvoimat väistyivät niin maa- kuin metsätaloustöistä moottoroitujen koneiden tieltä nopeaan tahtiin. Maamme hevosmäärä väheni koko ajan, työhevosen tarve vähentyi ja maalta kaupunkiin muutto oli vauhdissa. Pienviljelijät olivat tiukoilla hevostyövoiman tarpeen vähentyessä.(Kumpulainen 2007, 45.)

1960-luvun lopussa saavutettiin tilanne, jossa traktoreita oli Suomessa yhtä paljon kuin hevosia, 140 000 kappaletta, ja kehityksen suunta oli selvä. Metsätöistä hevoset poistuivat, kun valtio päätti verottaa hevosella tehtyä metsätöitä rankasti. Tämän verotuspäätöksen saatelemana hevosten lukumäärä väheni yhdessä vuodessa 25 000 yksilöllä vuoteen 1969 tultaessa, ja jo vuonna 1970 hevosia oli enää alle 100 000 yksilöä.(Ojala 1996, 83; Suomen Hippos ry 2012 a & b.)

5.1 Yleishevoscantakirjasta juoksija kantakirjaan

Lämminveristen suorituksista oli käynyt selväksi, ettei suomenhevonen pärjännyt nopeudessaan näille juoksijajalostuksen tuotoksille. Ja kun Suomeen vieläpä alettiin tuoda enemmässä määrin lämminverisiä hevosia, heräsi pelko suomenhevoscasvattajien keskuudessa siitä, että nämä juoksijaksi jalostetut hevoset syrjäyttäisivät oman rotumme. Työhevostarpeen pienentyessä raviurheilun merkitys suomenhevosen käytössä kasvoi koko ajan ja se loi paineita juoksijatyypin jalostukselle. Käytännössä kasvattajat olivatkin 1950-luvun loppupuoliskolla alkaneet kiihtyvällä tahdilla käyttää jalostukseen korostetusti juoksijana ansioituneita oriita.(Mahlamäki 2003, 125- 126.)

Suomen Ravirengas oli pitänyt 1920-luvun alusta saakka kilpailurekisteriä eli juoksijaluetteloa, josta ilmeni mm. polveutumisen ja ennätykset, muttei kuitenkaan yhtä kattavia tietoja kuin kantakirjaan kirjattiin. Kun keskustelu juoksijakantakirjan perustamisesta oli vilkasta, ehdotti maataloushallituksen hevoshoidontarkastaja Öhberg juoksijaluettelon jo sinällään olevan juoksijakantakirja. Juoksijahevosten kasvattajat pitivät pelkkää luetteloa kuitenkin alentavana, sillä kunnioitus kantakirjaa kohtaan oli suuri. Vuonna 1959 hevosjalostusliittojen edustajain kokouksessa äänestettiin yksimielisesti juoksijakantakirjan perustamisen puolesta.(Mahlamäki 2003, 126- 127.)

Suomenhevosen juoksijakantakirjan perustaminen viivästyi vuosilla ja vasta vuonna 1965 tuli voimaan uusi säännöstö, joka lakkautti yleishevoscantakirjan ja perusti sen sijalle juoksijakantakirjan. Juoksijakantakirjaan merkityt

oriit saivat etuliitteen Jo sekä numerosarjan ja tammat taas etuliitteen Jt ja oman numerosarjansa.(Ojala 1996, 83.)

Näin siis suomenhevosen juoksijajalostuksesta tuli virallista, kun taas ratsukäyttöön soveltuvan hevosen, yleishevosen, jalostuksesta luovuttiin. Ratsuksi soveltuvan hevosen jalostukselle ei enää tässä vaiheessa ollut armeijan puolesta tarvetta, eikä ratsastus harrastuksena ollut vielä noussut suureen suosioon vasta maalaiselämästä erkaantuneen kansanosan keskuudessa, kun taas raviurheilu pikkuhiljaa teki koko ajan selvemmin suurta tulemistaan.

5.2 Myös lämminveriravureille kilpailuoikeus

Kilpailuoikeus lämminverisille myönnettiin vain muutama päivä suomenhevosen juoksijakantakirjan perustamispäätöksestä. Ensimmäinen lämminveriravuriin lähtö ajettiin 12.6.1960 ja sen voitti presidentti Urho Kekkosen ori Lento. Myös Kekkosen Ypäjällä syntynyt lämminverivarsa Tamara SF-267 (emä Suosikki) menestyi raviurheilussa, voittaen Suomen mestaruuden 1961 Tuomo Mäkelän valmentamana ja ohjastamana. (Mahlamäki 2003, 125.)

6 1970-LUKU, TEOLLISTUNUT YHTEISKUNTA

Suomenhevosten syntyvyys oli alhaisimmillaan vuonna 1973, jolloin syntyi vain hieman alle 600 varsaa. Samana vuonna tehtiin kuitenkin päätös kasvatustajapalkintojen ja varsarahan maksamisesta kasvattajalle, ja varsojen syntyvyys saatiin nousemaan parissa vuodessa yli tuhannen varsan vuosittaiseen syntyvyyteen.(Mahlamäki 2003, 158.)

Lämminverisiä ravihevosa syntyi vuonna 1970 noin 140, vuonna 1979 jo noin 870 yksilöä. Vastaavat luvut rekisteröidyillä lämminveriratsuilla oli 25 ja 63.(Suomen Hippos ry 2011b.)

Niin raviurheilu kuin ratsastuskin löysivät 1970-luvun kuluessa paikkansa teollistuneen yhteiskunnan lisääntyneestä vapaa-ajasta. 1975 oli Ypäjän maatalousoppilaitokseen hakijoita alle sata ja jo viiden vuoden kuluttua oli hakijoita yli 400. Tämä osaltaan kuvaa hevosurheilun ja harrastuksen suosion nousua 1970-luvulla.(Haimi, Jansson, Kalalahti, Laine, Lähdesmäki, Palovaara & Saastamoinen 1997, 22.)

6.1 Valtio luopuu kantakirjan pitämisestä

Hevosjalostusliitot olivat perinteisesti keskittyneet työhevosen aseman ja jalostuksen vaalimiseen, mutta yhteiskunnan tilanteen muuttuessa oli Hevosjalostusliittojen Keskusliiton linjattava toimintaansa uudelleen vuonna 1969. Hevosjalostusliittojen Keskusliitto päätti muuttaa nimensä ajanmukaisemmaksi ja uusia sääntöjään ajanmukaisemmiksi. Uudeksi nimeksi tuli Hevostalouden Keskusliitto.(Mahlamäki 2003, 157.)

Yhteiskunnan murrosten myötä myös maataloushallinnossa oli tarve tehdä muutoksia, ja vuonna 1971 maatalousministeriö asetti toimikunnan selvittämään hevosalan kahden suuren järjestön, Hevostalouden Keskusliiton ja Suomen Ravirenkaan, yhteistyön edellytyksiä, niin, että tulevaisuudessa olisi vain yksi taho, jolle valtionapua maksettaisiin. (Mahlamäki 2003, 157.)

Vain muutaman päivän kuluttua Hevostalouden Keskusliiton ja Suomen Ravirenkaan fuusioitumispatistelusta, esitti hallitus hevostalouden edistämistöiminnan siirtämistä 1.3.1971 alkaen hevosjalostusjärjestöille. Näin myös tapahtui ja Valtio ulkoisti hevostalouden edistämistöiminnan, mukaan lukien suomenhevosen kantakirjan pitämisen, Hevostalouden Keskusliitolle. (Mahlamäki 2003, 161- 163.)

6.2 Suomenhevosen jalostusohjesääntö uusiutuu; neljä jalostussuuntaa

Samassa yhteydessä vuonna 1971, kun valtio siirsi kantakirjan pidon Hevostalouden Keskusliitolle, uusittiin myös jalostusohjesääntöä. Uusitussa jalostusohjesäännössä suomenhevoseksi muodostettiin neljä jalostussuuntaa; työhevonen, juoksija, ratsu- ja pienhevonen. (Tulevaisuuden suomenhevonen.)

Suomenratsun kantakirjaukseen kuului ratsastuskoe, jossa tuli suorittaa 6 - 15 minuutissa kahden kilometrin mittainen rata, jonka varrella oli kuusi 60 cm korkeata estettä. Ratsastettavuuskoe on sittemmin muuttunut paremmin liikkeitä, kuuliaisuutta ja yhteistyökykyä mittaavaksi, kun mukaan on otettu kouluratsastuskoe, askellajikoe sekä esteitä on hypättävänä kolme 90 cm:n estettä. (Ojala, ym. 2007, 129.)

Pienhevosen kantakirjaus vaati aluksi ratsastus- tai ajettavuuskoetta, maksimissaan 147 cm:n säkäkorkeutta sekä taipuisan ja rauhallisen luonteen. 1970-luvulla pienhevosen kantakirjausvaatimuksia kuitenkin muutettiin, kun ajokokeen mahdollisuus poistettiin ja palautettiin vasta vuonna 1984. Myös säkäkorkeuden maksimia on korotettu, nykyään voimassa on korkeintaan 148 cm:n vaatimus. (Ojala, ym. 2007, 129.)

Juoksijahevosen kantakirjakokeesta poistettiin vetokoe, ja nopeus nousi tärkeimmäksi tekijäksi (Mahlamäki 2003, 158.)

6.3 Suomen Hippos ry perustetaan vuonna 1973

Päätös Hevostalouden Keskusliiton sekä Suomen Ravirenkaan yhdistymisestä tehtiin pitkällisten neuvottelujen, tunnustelujen ja osin myös maatalousministeriön asettaman komitean painostuksen tuloksena vuonna 1972. Virallisesti Suomen Hippos ry aloitti toimintansa yllä mainittujen järjestöjen purkauduttua ja yhdistyttyä yhdeksi järjestöksi 1.1.1973. (Mahlamäki 2003, 163; 178-179.)

Suomen Hippoksen hoitoon tuli suomenhevosen kantakirjan ja rekisterin lisäksi myös lämminveristen ravureiden rekisterin- ja kantakirjanpito. (Mahlamäki 2003, 180.)

6.4 Totalisaattorituottojen jakaantuminen

Hevosjalostuksen tukeminen oli kuulunut koko Suomen valtion historian ajan sen budjettiin. Totalisaattorivaihdoista valtio oli kerännyt osansa vuodesta 1928 asti ja nämä rahat kohdistettiin edelleen valtion asettamien jalostuslistien päämäärien hyväksi. Vasta vuonna 1969 vedonlyöntiasetusta muutettiin niin, että valtion totalisaattorituloista voitiin tukea myöntää myös hevosurheilulle. Ravirenkaan saama tuki käytettiin raviratojen rakentamiseen, kehittämiseen sekä kalusto- ja tarvikehankintoihin. Valtio halusi siis panostaa tässä kohtaa raviurheiluun (eikä yksinomaan hevosjalostukseen), kun ravibuumi oli kuumimmillaan 1970-luvulla. Vuonna 1966 oli nostettu pelaajien osuutta 5 prosentilla, ja se oli osaltaan syynä ravipelaamisen ja raviurheilun suosion nousussa. Totalisaattorivaihto vuonna 1966 oli noin 820 000 mk ja se yli kymmenkertistui vain viidessä vuodessa. (Mahlamäki 2003, 149;175)

Vuonna 1974 Suomen Hippos otti käyttöön ensimmäisen valtakunnallisen ennakkoravipelin, V5 ja siitä tuli heti jymymenestys. Ennakkopelinä V5 kuului arpajaisverolain piiriin, jolloin valtio pääsi ensimmäistä kertaa hyödyntämään hevospeleistä saatua tuloa verotuksen kautta myös yleisiin käyttötarkoituksiin, eikä yksinomaan hevostalouden kohteisiin. (Mahlamäki 2003, 154; 210.)

Vuoden 1973 valtion budjetista oli jätetty kokonaan pois varsinainen hevostalouden edistämisen määräraha. Totalisaattoripelin vaihdon kasvettua, voitiin kaikki hevostalouteen kohdistetut valtionavustukset kattaa valtion perimästä totalisaattorivaihto-osuudesta. Vuonna 1973, uuden hevostalouden keskusjärjestön Suomen Hippoksen synnyttyä, tehtiin myös öAsetus valtionavusta hevosjalostuksen ja hevosurheilun edistämiseen, joka määräsi valtionavun myöntämisen ehdoista Suomen Hippokselle ja sen jäsenjärjestöille, mutta myös muille hevosjalostus- ja hevosurheilujärjestöille, mukaan lukien siis myös Valtion hevosjalostuslaitos. Valtio teki yhdessä Suomen Hippos ry:n kanssa suunnitelmat suurista hevostalouden investoinneista mm. raviratojen peruskorjauksista ja Valtion hevosjalostuslaitoksen investoinneista, jotka toimeenpantiin 1980-luvulla. (Mahlamäki 2003, 176- 177.)

Myös kasvattajapalkkiot ja varsarahat maksettiin valtion totalisaattorivaihto-osuudesta. Näin ollen Valtion hevosjalostuslaitokselle ei näitä palkkiota maksettu, vaikkakin Valtion hevosjalostuslaitos (ja myöhemmin Hevostalouden tutkimusasema ja MTT) oli useana vuonna kasvattajatilaston kärkipäässä. (Suomen Hippos ry 2011c.)

7 1980-LUKU, HEVOSTALOUS UUTEEN NOUSUUN

1980-luku oli hevosharrastuksen ja -urheilun läpimurron vuosikymmen, erityisesti ratsastus keräsi pariinsa koko ajan enemmän ihmisiä. Vaikka suomenhevosten kaikkien aikojen aallonpohja kokonaismäärässä saavutettiin Suomen Hippoksen mukaan vasta vuonna 1987, jolloin niitä oli vain 14 000 yksilöä, oli suuntaus kuitenkin jo ylöspäin. Suomenhevosiä syntyi 1980-luvulla keskimäärin 1 350 yksilöä vuodessa (Suomen Hippos ry 2011a & b).

Lämminveristen ravihevosten määrä ylitti suomenhevosten määrän maassamme vuonna 1989. Lämminveristen määrän kasvu oli hurjaa; vuonna 1970 lv-ravureita oli Suomessa 1 036 yksilöä ja vuonna 1980 jo 8 370 yksilöä. Vuonna 1989 lv-ravureita oli 15 400 ja suomenhevosiä 15 120 yksilöä. (Suomen Hippos ry 2011a)

Lämminveristen ravihevosten kasvatusta oli lähtenyt myös hyvin nousuun, tosin tuonti oli edelleen tärkeässä asemassa. Kun vuonna 1975 syntyi lv-varsoja Suomessa noin 500, triplaantui luku kymmenessä vuodessa. Vuonna 1985 syntyi lv-varsoja 1 517 ja ensimmäistä kertaa suomenhevosiä syntyi vähemmän kuin lämminverivarsoja, 1 449 varsaa. (Suomen Hippos ry 2011b.)

Myös ratsastusurheilun suosion kasvu näkyi kasvatus- ja tuontitilastoissa. Vuonna 1970 oli lämminverisiä ratsuhevosia ja poneja Suomessa yhteensä noin 800 yksilöä ja vuosikymmenen lopulla jo yli 11 000. Vuonna 1975 syntyi ratsuja ja poneja Suomessa yhteensä noin 110 rekisteröityä varsaa ja vuonna 1989 noin 500 rekisteröityä lämminveriratsu- ja ponivarsaa. (Suomen Hippos ry 2011a & b.)

1980-luvun aikana hevosten kokonaismäärä kasvoi noin 10 000 yksilöllä (Suomen Hippos ry 2011a).

Ratsujalostusliitto liittyi vuonna 1989 Suomen Hippos ry:n jäseneksi, jolloin myös lämminveriratsujen ja ponien kantakirjojen ja rekisterien ylläpitotehtävät siirtyivät Suomen Hippos ry:lle. (Ratsujalostusliitto ry.)

7.1 Raviurheilusta rahoitusta myös muille aloille verotuksella ja Veikkauksella

Vuonna 1981 Suomen Hippos ry sekä Oy Veikkaus Ab kirjoittivat sopimuksen V5-pelin siirrosta Veikkauksen hoitoon. Kyseenalaisen ja kiistellynkin sopimuksen myötä Veikkaus laski pelaajien osuutta kymmenen prosenttia. Lisäksi vuonna 1981 tuli voimaan uusi arpajaisverolaki, joka koski myös kaikkia raviradalla paikan päällä pelattavia pelejä. Arpajaisvero, 5 % käytettyjen panosten yhteismäärästä, sisällytettiin vedonlyönnissä voittaneiden osuuteen, eli vero oli siis pois pelaajien osuudesta. (Mahlamäki 2003, 235- 236; 239.)

Vuoden 1982 alun raveissa pelivaihdot romahtivat ja syynä siihen oli selvimmän tovero. Tammikuussa ravien järjestäminen keskeytettiin kannattamat-

tomuuden tähden, jolloin valtiovarainministeri asetti työryhmän tekemään ehdotuksen tilanteen ratkaisemiseksi. Ehdotuksen mukaisesti totoveroa kerättiin jatkossa pelaajilta lähtöpeleistä viiden prosentin sijaan 1 % ja V4-peleistä 2 %. 5 %:n totoverosta ei suinkaan siis luovuttu, vaan se kohdistettiin uudelleen. Loput verot (4 ja 3 % panosten kokonaismäärästä) vähennettiin vastedes pois valtion hevostalouskertymästä. Hevostalouskertymä tuli pieneneään yli 50 % vuositasolla tämän järjestelyn seurauksena. ÖMyönnytyksenä ehtona oli, että Veikkauksen kanssa erimielisyydet sopimusten paikkansa pitävyydestä tuli haudata, ja hyväksyä myös pienennetty pelaajien osuus V5-pelissä. Hevostalouskertymän äkillinen ja pysyvä pienentyminen toi mukanaan talousongelmat ja velkaantumisen. (Mahlamäki 2003, 242; 251.)

Näistä lähtökohdista on myös osittain ymmärrettävissä, se miten osa raviväestä koki hevostalouskertymästä ison osan haukkaavat Valtion hevosjalostuslaitoksen monivuotiset investoinnit uhkana raviurheilulle.

8 1990-LUKU, LAMA KOSKETTA MYÖS HEVOSTALOUTTA

1990-lukua leimasi lama, niin hevostalouden alalla kuin muillakin aloilla. Lama näkyi niin raviurheilua seuraavan yleisön määrässä kuin vaihdossakin, ja sen myötä hevostalouskertymässä. Hevostalouskertymän pienentyminen entisestään vaikeutti hevosalalla tehtyjen ja suunniteltujen investointien maksamista. Myös kasvatustukien ja varsarahojen maksaminen vaikeutui siinä määrin, että kasvatusrahojen maksatukseen muodostui yli kahden vuoden viive ja varsarahojen maksaminen piti lopettaa kokonaan. Myös ravien palkintotaso tippui vuoteen 1994 mennessä lähes puolella 1980-luvun lopun palkinnoista. (Mahlamäki 2003, 309- 310; 326.)

Hevosten kasvatusta oli ollut yhtämittaisessa nousussa 1973 vuodesta lähtien, kunnes vuonna 1992 kasvatusta kääntyi laskuun, joka jatkui vuoteen 1995 asti, jolloin Suomen liittyminen Euroopan unioniin toi hevostenkasvatustoiminnalle uusia tukimahdollisuuksia. Vuoden 1999 jälkeen kasvatusta kääntyi taas laskusuuntaiseksi, varsujen heikon kysynnän vuoksi. (Mahlamäki 2003, 362-363.)

Vuosina 1993 - 1994 lämminveriravuriin vienti kasvoi isommaksi kuin niiden tuonti ja ulkomaille myytiin valitettavasti myös huomattavan hyvää jalostusainesta (Mahlamäki 2003, 327.)

Hevosten kokonaismäärä 1990-luvulla kuitenkin pääasiallisesti oli kasvusuuntainen. Vuonna 1990 hevosia oli Suomessa noin 45 000 ja vuonna 1999 noin 56 000. (Suomen Hippos ry 2011a.)

EU-jäsenyyden myötä hevostalous liitettiin maatalojen tukikelpoiseksi toiminnoksi. Hevostalouden tuki suosi ensisijaisesti siitostamvoja ja suomenhevosia, ja vaikutus onkin nähtävissä suoraan kasvatustilastoissa. Suomenhevo-

nen luetaan EU:n alkuperäisroduksi ja suomenhevosen kasvattajan on mahdollista saada alkuperäisrotutukea.(Mahlamäki 2003, 328; Maaseutuvirasto.)

1990-luvulla raviurheiluun liittyi paitsi alavireinen kehitys pelivaihoissa, yleisömäärissä, palkintotasossa, hevosten tuonnissa kuin myös kasvatuksessa, niin myös organisaatiouudistukset Suomen Hippos ry:n sisällä sekä lakimuutokset. 1990-luvun aikana Suomen Hippoksessa tehtiin merkittäviä uudistuksia, valmisteltiin pelitoiminnan yhtiöittämistä, panostettiin markkinointiin ja median käyttöön. 1990-luvun puolivälistä alkaen yleisö raveissa väheni ja siirtyi etäpelipisteisiin, Totoline-pisteisiin.(Mahlamäki 2003, 309- 310, 330.)

9 2000-LUKU, UUTEEN NOUSUUN?

2000-luvun alku oli hevostaloudelle kokonaisuudessaan kasvun aikaa Suomessa, harrastaja- ja hevostmäärät ovat olleet nousussa, varsinkin ratsastuksen parissa. Uusia harrastajia on saatu myös raviurheilun piiriin, sillä poniravitoiminnan suosio lähti 2000-luvulla nousemaan ja sitä kautta on raviurheilun pariin saatu nuoria perheineen harrastajiksi ja hevosenomistajiksi. (Suomen Hippos ry:n vuosikertomukset.)

Montèlähdot puolestaan eivät ehkä ole pelikohteena suosituimpia, mutta mielenkiintoa raviratsastus on lisännyt, sekä tuonut uusia harrastajia ja näkyvyyttä lajille, siinä missä poniravitoimintakin.

Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan ratsastuksen harrastajia oli Suomessa vuosina 2009 - 2010 keskimäärin 144 000, kun vuonna 1994 tehdyn tutkimuksen mukaan harrastajia oli alle puolet nykyisestä. Ratsastus on siis voimakkaasti kasvava laji, joka on tällä vuosituhannella saanut huomattavasti aikaisempaa enemmän myös aikuisharrastajia pariinsa. Hevosten kiinnostavuus vaikuttaa nousseen tämän vuosituhannen aikana, kuten myös usko hevosalaan ja sen työllistävään vaikutukseen.(Suomen Hippos ry:n vuosikertomukset; Suomen Ratsastajainliitto ry 2011.)

2000-luvun suomenhevonen on aidosti moniosaaja, joka soveltuu niin kilpailu- kuin harrastekäyttöönkin, monessa eri lajissa. Suomenhevosen arvo työhevosenä, oloissa joihin motorisoidut koneet eivät sovellu, on ölöydetty uudelleen. Myös valjakko-ajoon suomenhevosen on osoitettu mitä parhaiten soveltuvan, ja myös valjakko-ajon kiinnostavuus hyvän kansainvälisen kilpailumenestyksen myötä on lisäntynyt. Suomenhevosen arvostus ratsuna on jatkuvasti noussut, ja mm. Ypäjällä järjestettävästä vuosittaisesta Suomenhevosratsujen Kuninkaalliset -kilpailuviikonlopusta on tullut huomattava yleisötapahtuma. Juoksijoita suomenhevosista on edelleen suurin osa, mutta erityisesti ratsusuunnan jalostus on ollut nousussa koko 2000-luvun ajan. Myös pienhevoskasvatus on ollut noususuuntaista.(Tutustu Suomenhevoseen -julkaisu; Suomenratsut ry 2011.)

Kokonaisuudessaan hevoskasvatus oli 2000-luvun alussa laskusuuntaista ja kääntyi nousuun vuonna 2004. Vuonna 2010 syntyneiden varsojen määrä kääntyi jälleen laskuun, muiden paitsi suomenhevosten osalta. (Suomen Hippos ry 2011b.)

Suomenhevosiä oli vuosituhannen alkaessa 19 500 ja vuonna 2010 niitä oli 19 800 yksilöä. Lv-ravureiden vastaavat luvut ovat 21 500 ja 25 8000 yksilöä. Ratsuja oli edellä mainittuina vuosina 9 700 ja 19 000 yksilöä sekä poneja 6 700 ja 9 700 yksilöä. Varsinkin ratsujen ja ponien määrässä pitää huomioida vuonna 2009 voimaan astunut EU-komission antama asetus hevoseläinten tunnistamisesta, jonka johdosta kaikki maamme kavioläimet on tullut rekisteröidä. (Suomen Hippos ry 2011a; Hevosjalostusliitot.)

Suomenhevosen jalostusohjesääntö päivitettiin vuonna 2004, jolloin suomenhevonen sai myös rotumääritelmän. (Suomen Hippos ry 2011d.)

9.1 Raviurheilu murroksessa

Vuosituhannen alussa Suomen Hippos ry:n pelitoiminta yhtiöitettiin ja tytäryhtiö Fintoto Oy aloitti toimintansa 1.1.2001. Fintoto Oy on kokonaan Suomen Hippos ry:n omistama peliyhtiö. Vuodesta 2002 Fintoton pelejä on voinut pelata myös internetissä, eikä pelaaminen ole enää sidottu reaaliaikaisuuteen. Vuonna 2003 aloitti toimintansa maksullinen Toto-tv, jonka myötä on ollut mahdollista kotoa käsin seurata raveja reaaliaikaisesti. Yleisömäärä raveissa on 2000-luvulla laskenut entisestään. Kansainvälisestä pelitarjonnasta on tullut arkipäivää ja 2000-luvun pelitarjontaa edustaa myös arkipäivinä lounasaikaan ajettavat lounasravit. (Mahlamäki 2003, 353- 354; Suomen Hippos ry:n vuosikertomukset.)

Vuonna 2001 astui voimaan kokonaisuudistettu arpajaislaki, jonka mukaisesti hevospelit jaettiin edelleen Suomen Hippoksen (muuttuvan kertoimen Totopelit) ja Veikkauksen kesken (voittoluokkapelit V75 ja V5), samassa yhteydessä Veikkauksen tuli palauttaa muuttuvan kertoimen Päivän Pari-peli Fintotolle. Uudistetun arpajaislain mukaan Veikkauksen Fintotolle suorittamasta kohdekorvauksesta päättäisi jatkossa maa- ja metsätalousministeriö sekä opetusministeriö, kun aiemmin kohdekorvaus oli neuvoteltu Veikkauksen ja Hippoksen välisenä asiana. Tämä uudistus oli tärkeä sen sisältämän signaalin vuoksi; hevosalouden merkitys, varsinkin maaseudun elävöittäjänä, nähtiin niin tärkeänä, että sen toimintaedellytyksiä koskeva asia ratkaistiin nyt ministeriötasolla. Kohdekorvaus nousi keskimäärin 10 %:sta 12 %:iin, joka teki mahdolliseksi palkintotason korottamisen, joka edelleen loi kasvuedellytyksiä koko hevosaloudelle. (Mahlamäki 2003, 350- 351.)

Palkintotaso nousikin useana vuonna, ei toki yksin kohdekorvauksen nousun johdosta. Hevospelit olivat nosteessa vuoteen 2008 asti, ja palkinnot kääntyivät laskuun vuonna 2009, jolloin kansainvälinen talouden taantuma alkoi vai-

kuttaa tuntuvasti myös hevostalouteen.(Suomen Hippos ry:n vuosikertomukset.)

1.1.2012 astui voimaan kauan toivottu laki arpajaislain muuttamisesta, jonka perusteella Fintoto Oy sai hevospelien (totopelien) yksinoikeuden. Laissa säädetään mm. seuraavaa:

*13 a §
Fintoto Oy*

Fintoto Oy on hevosjalostus- ja raviurheilujärjestöjen keskusjärjestön kokonaan omistama osakeyhtiö.

Rahapeliyhteisön toiminnasta tulevat varat käytetään hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen toimeenpanemalla totopelejä siten, että rahapeli-toimintaan osallistuvien oikeusturva taataan, väärinkäytökset ja rikokset estetään sekä pelaamisesta aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja vähennetään. - -

*18 §
Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon*

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan

totopelejä toimeenpanevan 3) rahapeliyhteisön asianomaiselta vuodelta valtiolle tulouttamaa osuutta rahapanosten kokonaismäärästä sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään totopelituottojen kokonaismäärän jakamisesta osuuteen, jonka totopelejä toimeenpaneva rahapeliyhteisö käyttää maa- ja metsätalousministeriön valvonnassa 17 §:n 3 momentin mukaisesti hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, ja osuuteen, jonka maa- ja metsätalousministeriö jakaa avustuksina 20 §:n 2 momentin mukaisesti. (Finlex®- Valtion säädöstietopankki 2011.)

10 VALTION HEVOSSIITTOLA PERUSTETAAN YPÄJÄLLE V. 1937

Hevossiittolan perustamisesta oli virinnyt keskustelua jo 1800-luvun lopulla, mutta ruununorijärjestelmän katsottiin osaltaan paikkaavan siittolatarvetta. Tuolloin ei vielä ollut myöskään määritelty jalostuspäämääriä eikä perustettu puhdassiitokseen nojaavaa kantakirjaa.(Ojala 1996, 72.)

Hevossiittolan perustamiseksi oli tehty useita anomuksia, mutta vasta maamme itsenäistyttyä puolustusvoimien kasvava hevostarve antoi riittävästi aiheita toimenpiteisiin. Valtioneuvosto asetti komitean käsittelemään kysymystä hevosjalostuksen keskittämisestä sekä hevossiittolan aikaansaamisesta vuonna 1928.(Heiskanen 1987, 8.)

Seuraavana vuonna komitea jätti mietintönsä, jonka mukaan maahan oli perustettava Valtion hevossiittola suomalaisten, osaksi raskasmuotoisten työhevosten, osaksi kevytmuotoisten monipuoliseen käyttöön ja armeijan ratsuhevosiksi soveltuvien hevuskantojen kehittämiseksi maan hevosjalostusta edistämään.(Ojala 1996, 72.)

Heiskanen (1987, 7) mukaan myös vuoden 1929 mietinnössä pidettiin tärkeänä perustaa hevoshoitokoulu Valtion hevossiittolan yhteyteen. Olihan jo vuonna 1910 senaatille jätetyssä mietinnössä todettu hevoshoitajakoulujen tarpeen olleen suuri. (Haimi, ym. 1997, 8).

Myös puolustusvoimat oli vahvasti mukana siittolahankkeessa, ja sillä oli tavoitteena sijoittaa Valtion siittolan yhteyteen ratsujen koulutuskeskus sekä hevosvarikko.(Ojala 1996, 72.)

Siittolakomitean näkemysten mukaan siittolan tuli sijaita niin keskeisellä paikalla kuin mahdollista. Komitea katsasti kahdeksan eteläsuomalaista tilaa, ja näistä tarkoitukseen sopivimmaksi katsottiin valtion omistuksessa oleva Kartanonkylän tila Ypäjällä. Kartanonkylän tila oli osa valtion omistamaa Jokioisten kartanoita. Tilan valintakriteereinä käytettiin mm. tilan riittävän suurta pinta- alaa, hevosten kasvatustoimintaan sopivaa, mielellään kumpuista maastoa sekä kevyttä ja kalkkipiperäistä maaperää. Ylävillä mailla kasvavan rehun oli todettu sopivan parhaiten kasvavien hevosten rehuksi. Valtion laidunkoikeiden tarkastaja C.A.G. Charpentier antoi siittolakomitealle lausunnon valtion tilojen laidunmaista. Lausunnon mukaan Kartanonkylän kartanon jo olemassa olevat laidunmaat olivat erinomaisesti hevoskopuutukseen soveltuvia, mutta myös tilan metsämaita oli mahdollista raivata laidunmaaksi. Kartanonkylän maat olivat kovapohjaista viettävää mäkimaata (kuva 1.), korkeimmillaan jopa yli 30 metriä Loimijoen pintaa korkeammalla, eikä niitä siten pääsyt vesi vaivaamaan edes tulva-aikaan. Kumpuilevan maaston katsottiin olevan hyväksi erityisesti hevosten jalkojen kehitykselle.(Haimi ym. 1997, 9; 11; Jansson ym. 1998, 56.)

Kuva 1. Äestystä Kartanonkylän kartanon viettävällä mäkimaalla 1930-luvulla. (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

Helmikuussa 1931 tasavallan presidentti vahvisti lain Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun perustamisesta sekä puolustuslaitoksen hevosvarikon ja ratsukoulun sijoittamisesta hevossiittolamaatilalle. Ns. hevossiittolalaisia määrättiin seuraavaa;

1§

Valtion omistamalle Ypäjän pitäjässä sijaitsevalle Kartanonkylän tilalle, tarpeen tullen laajennettuna läheisillä, niin ikään Valtion omistamilla alueilla, perustetaan Valtion hevossiittola ja orikasvatuslaitos. Sitä paitsi sijoitetaan tänne hevoshoitokoulu sekä puolustuslaitoksen hevosvarikko ja ratsukoulu.

2§

Hevossiittolan tarkoituksena on kehittää edullisiin käyttöominaisuuksiin nähdessä varmasti periytyviä suomalaisia, osaksi kuormahevostyyppisiä eli raskasmuotoisia, osaksi monipuoliseen käyttöön sekä samalla armeijan ratsuhevosiksi sopivia eli kevytmuotoisia ratsuhevoskantoja maan hevosjalostuksen edistämistä varten. . . (Heiskanen. 1987, 8.)

Rakennusvaihe kesti kauan ja Valtion hevossiittola sekä hevoshoitokoulu aloittivat toimintansa virallisesti vuonna 1937. Siihen saakka Jokioisten kartano oli määrätty hoitamaan jo hankittuja jalostuseläimiä ja niiden jalostukseen käyttöä. Puolustusvoimien remonttikoulu muutti Ypäjälle vuonna 1933 ja hevosvarikko vuonna 1934, jolloin myös puolustusvoimien hevoshuoltokoulu aloitti toimintansa (kuva 2.). (Haimi, ym. 1997, 13.)

Kuva 2. Ilmakuva Valtion hevossiittolan alkuajoilta. Kuvan alareunassa Loimijoen rannalla sijaitsevia peltolohkoja, joiden yläpuolella siittolan rakennukset, joiden takana puolestaan näkyy 1950-luvulle asti puolustusvoimien käytössä olleet rakennukset. Hevosurheilualueella oli tuolloin vain ravirata. (Suomen Hippos ry:n kuva-arkistot.)

10.1 Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun johtajaksi Osmo Aalto

Agronomi, MMM Osmo Aalto nimitettiin Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun johtajaksi vuonna 1937. Todenteolla hevosjalostuksen tutkimustyö alkoi vuodesta 1938, jolloin Aalto kertoi Forssan lehden haastattelussa 29.4.1938 seuraavaa:

öSiittolan tarkoituksena on toimia Suomenhevosten jalostus- ja tutkimuslaitoksena. Se pyrkii - - kehittämään sekä käyttö- että rakenneominaisuuksiltaan korkealuokkaisia siitoseläimiä maamme hevosjalostustoimintaa varten. Tähän päämäärään pyrkiessään siittola tulee työskentelemään läheisessä yhteistöminnassa maamme eri seutujen hevoskasvattajien kanssa ostamalla näiltä hyväksi tunnettuja kantahevosia siittolaan sekä luovuttamalla sitten kasvattamiin siitoshevosia eri seuduille valtion oriiksi. Samalla siittolan oriit ovat myöskin itse siittolassa kaikkien hevoskasvattajien käytettävissä.

Hevossiittolan tarkoituksena ei kuitenkaan ole tuottaa ainoastaan siitosoriita, vaan sen tehtäviin kuuluu myöskin hevostaloudellinen tutkimustoiminta maassamme. - - .

Tutkimustoiminta kohdistuu ennen kaikkea eri hevosten jalostuksellisesti ja taloudellisesti tärkeiden ominaisuuksien selvittämiseen. Tätä silmällä pitäen suoritetaan siittolahevosten pitkäaikainen työkokeilu siittolatilalla, jonka peltoviljelyala on lähes 200 ha sekä laidunala noin 100 ha.

Toinen - - varsin suurimerkityksellinen tutkimusala on suomalaisen hevosen ruokinta- ja hoitokysymys, joka kaipaakin perinpohjaista selvittämistä. Kaikille

hevoskasvattajillehan on tunnettua, että eri sukuiset ja rakeenteiset [sic] hevoset pysyvät samalla ruokinnalla ja muutenkin samoissa olosuhteissa hyvin eri tavalla kunnossa. Miten tämäkin ominaisuus meikäläisillä hevosilla periytyy, siitä tiedetään varsin vähän, joten jo tämänkin kysymyksen selvittely on varsin suurimerkityksellinen hevosten siitosvalinnan kannalta. - - . Tällä hetkellä siittolassa on yhteensä 73 hevosta, näistä täysi-ikäisiä 44 sekä nuoria hevosia ja varsoja 29. Täysi-ikäisistä hevosista oriita on 6 ja tammoja 38. Tammoista on 22 työhevostyyppiä ja 16 yleishevostyyppiä, joten siittolassa siis kehitetään kumpaakin tyyppiä. - - . Kuluvan vuoden lopulla nousee pääluku siittolassa jo yli 90:nen.

Hevossiittolassa toimii myös Valtion Hevoshoitokoulu, joka kestää vuoden ja jossa annetaan opetusta kaikissa hevostalouden asioissa. Koulussa on parhaillaan menossa ensimmäinen vuosikurssi, joka alkoi marraskuun alussa. Hevoshoitokoulun lisäksi on siittolan yhteyteen suunniteltu perustettavaksi myöskin koko maata varten siviileille kengityskoulu, jollaista nykyisin kipeästi kaivataan.ö (Hietämäki 2006, 196; 197.)

10.2 Keinosiemennyskokeilut Ypäjällä aloitetaan jo 1930-luvulla

Ensimmäiset keinosiemennyskokeilut Valtion hevossiittolassa teki johtaja Osmo Aalto vuosina 1937 - 1938. Keinosiemennystä kokeiltiin aluksi helpottamaan niiden oriiden taakkaa, jotka joutuivat astumaan monta tammaa samana päivänä. Keinosiemennyksestä haettiin apua myös sellaisille tammoille, jotka eivät olleet tiinehtyneet luonnollisella astutuksella. Sperma kerättiin astutetun tamman emättimestä ja jaettiin keinosiemennettäville tammoille. Siemennykseen käytettiin paksua kumikatetria, jolla sperma vietiin tamman kohtuun. Ensimmäiset Ypäjällä keinosiementämällä alulle saatetut varsat syntyivät vuonna 1939.(Katila 2007, 178.)

10.3 Jalostushevoset 1930-luvun Valtion hevossiittolassa

Rakennusvaiheen aikana hevosia ostettiin 43 ja lahjoituksena saatiin 4. Uusien hankintojen ja oman kasvatuksen seurauksena hevosmäärä oli jo vuonna 1939 ylitse sadan.(Haimi, ym. 1997, 15.)

Jalostushevoset hankittiin eri puolilta Suomea. Tammoista suurin osa, 21, oli työhevostyyppisiä ja yleishevostyyppisiä oli 12. Näistä yleishevostyyppiset ja urheiluominaisuuksia periyttäneet tammat ovat näkyvissä nykypäivänkin Siittolanmäen hevoscannan sukutauluissa; Raakel yh 203, Veltus yh 449, Maili yh 2625, Onnen-Tähti 2261-V, Valo 3726-III sekä kirjatton Humaus.(Heiskanen 1987, 24.)

Työhevostyyppin ominaisuuksia periyttäviä tammoja oli mm. Tuurin-Lippo 3370-III sekä Hössä 3610-III (Ojala 1996, 72).

Ensimmäisistä jalostusoriista Simon-Voima 2830, Rellun-Pommi yh 240, Poru yh 392 ja E.T. Nahjus 2630, ei saatu kestävää kantaa. 1937 saatiin lahjoituksena I-palkinnon jalostusori Attila 1237, joka oli tuolloin jo 26-vuotias ja päästettiin päiviltään sodan alkaessa. Vuonna 1939 Valtion hevossiittolalle ostettiin ori Vesselin-Raiku yh 286, jolla oli huomattavan positiivinen vaikutus siittolan hevuskantaan (Ojala 1996, 72; 73.)

Yllä mainitut edelleen sukutauluissa esiintyvät emätammat onnistuivat Valoa lukuun ottamatta luomaan vahvat emälinjat juurikin Vesselin-Raikun kanssa.(Heiskanen 1987, 24.)

Vuonna 1939 aloitti jalostusoriina myös Valtion hevossiittolassa kasvanut ori Murska 3682. (Haimi, ym. 1997, 33.)

Jalostustavoitteethan olin määritelty laissa Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun perustamisesta sekä puolustuslaitoksen hevosvarikon ja ratsastuskoulun sijoittamisesta hevossiittolamaatilalle. Jalostusaines oli siis laissa määriteltyjen jalostustavoitteiden mukaista. Niin kutsutussa *öhevossiittolalaissa* säädetään mm. seuraavaa: *öHevossiittolan tarkoituksena on kehittää edullisiin käyttöominaisuuksiin nähden varmasti periytyviä suomalaisia, osaksi kuormahevostyyppisiä eli raskasmuotoisia, osaksi monipuoliseen käyttöön sekä samalla armeijan ratsuhevosiksi sopivia eli kevytmuotoisia hevuskantoja maan hevosjalostuksen edistämistä varten.*ö(Heiskanen 1987, 8.)

11 LÄMMINVERIRATSUSIITTOLA YPÄJÄLLE VUONNA 1941

Lämminveriratsujalostuksen lupaava alku maassamme 1930-luvun lopulla alkoi hiipua sodan aikana, kun maahan tuodut jalostushevokset ikääntyivät ja yksityisten kasvattajien oli mm. rehupulan tähden karsittava hevoscantaansa ja osa oli otettu sotakäyttöön (Jalkanen 1984, 92).

Ratsuhevosia kuitenkin tarvittiin sodan jatkuessa puolustusvoimien käyttöön jatkuvasti ja niin Marsalkka Mannerheim antoi vuonna 1941 käskyn perustaa Ypäjälle puolustuslaitoksen ratsukoulun yhteyteen lämminveriratsusiittola (Hietämäki 2006, 67).

Rintamalta oli saatu sotasaaliina joitakin saksalaisin polttomerkein varustettuja tammoja, jotka kuljetettiin Ypäjälle. Jalostusmateriaalia saatiin myös vuoden 1940 olympialaisiin Englannista hankituista hevosista, sekä Unkarista ja Virossa ennen sotia maahan tuoduista hyvistä tammoista. Näistä mainittakoon arabihevosen leiman omaava tamma Ilmatar, joka jätti tamman Ilmatar II sekä jalostusoriit Lempo ja Omar. Jonkin verran oli Ypäjällä jalostuskäytössä myös kotimaassa kasvatettuja tammoja (Jalkanen 1984, 92.)

Jalostusoriiksi saatiin lainaksi Palikaisten kartanosta Georg Ramsayn omistama hannoverilainen ori Flüstringer, jonka jälkeläisiä syntyi Ypäjällä 95 kappaletta ja se periytti pääasiassa hyviä hyppääjiä. Myöhemmin käytettiin myös omaa puoliverikasvatusta edustavia oriita El Pardo ja Halali. Ypäjällä 1940-luvulla vaikuttaneita täysiverisiitosoriita oli mm. Luck ja Jurist sekä puoliverisiä oriita mm. Ruotsista lainatut Dacke ja Negor sekä tanskalainen Held (Jalkanen 1984, 92;95;98;102.)

Ypäjän lämminveriratsusiittolassa jalostuksessa pyrittiin kaikkien käsiteltävissä oleviin ja maastossa varmakulkuisiin hevosiin. Täysverisiin suhtauduttiin pitkään hieman nihkeästi juuri näiden prioriteettien vuoksi (Jalkanen 1984, 97.)

Edessä häämöttävät, vuonna 1952 Helsingissä pidettävät, olympialaiset toivat oman haasteensa kasvatukseen, sillä isäntämaalla tuli olla tarjota kisakäyttöön riittävästi suorituskyvyltään keskenään tasaisia 5-otteluhevosia. Jalostuksessa käytettiinkin paljon apuna kilpailutuloksia sekä varsotettiin nuoria tammoja tarpeen vaatiessa jo ennen niiden koulutusta, jolloin saatiin sukupolvien väli pieneksi. Sodan aikana ja heti sen jälkeen oli yksityisten kasvatustoiminta minimissään, ja puolustusvoimien siittola oli pelastus kotimaiselle lämminverikasvatukselle tuolloin.(Hietämäki 2006, 92.)

11.1 Toiminta Valtion hevossiittolassa elpyy sodan jälkeen

Vuonna 1939 alkanut sota vaikutti luonnollisesti 1940-luvulla myös Valtion hevossiittolan toimintaan. Tuolloin tilan vakinainen henkilökunta oli maanpuolustustehtävissä ja hevosten pakko-otot maakunnissa oli toimeenpantu. Arvokkaita siitoseläimiä pyrittiin olemaan ottamatta rintamalle, eikä oriita yleisestikään otettu. (Ojala 1996, 75.)

Sotavuosina Valtion hevossiittolan ja puolustusvoimien talleissa ruokittiin ja huollettiin satoja ohikulkumatkalla olleita hevosia ja kulkutaudit sekä puutos-tilat vaivasivat myös siittolan hevosia. Vuonna 1942 syntyi vain 12 elävää varsaa (Heiskanen 1987, 11.)

Heiskasen (1987, 11) mukaan kuitenkin jo vuonna 1943 Valtion hevossiittolassa astutettiin huimat 413 tammaa. Varsinkin sotien jälkeen hevosia tarvittiin Suomessa koko ajan lisää, sillä jälleenrakennusvaihe, uudet siirtolais- ja rintamamiestilat, lisääntyneet metsätyöt sekä sotakorvaukset vaativat hevosmäärän lisäämistä (Kumpulainen 2007, 44.)

Hevosmäärän lisääntymisen myötä myös ammattitaitoisten kengitysseppien tarve maassamme lisääntyi siinä määrin, että Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun yhteyteen perustettiin vuonna 1946 kengitysseppäkoulu, joka paria vuotta myöhemmin muuttui maatalousseppäkouluksi (Heiskanen 1987, 12.)

11.2 Valtion hevossiittolan jalostusaines 1940-luvulla

Vuonna 1942 pidetty tammanäyttely kertoo paljon siitä minkä tasoista tammakantaa Ypäjälle oli hankittu; kuusi tammaa hyväksyttiin kantakirjaan, kolme I-palkinnolla ja kolme II-palkinnolla. Palkituista tammoista neljästä tuli aikanaan myös jalostusvalioita (Ojala 1996, 74.)

Oriista Murska (isä Hörö) ja Vesselin-Raiku jatkoivat edelleen Ypäjällä. Vesselin-Raiku kuoli jo vuonna 1945, ja astui siis kuusi kautta Ypäjällä, onnistu- en erityisesti emänisänä. Kantakirjajälkeläisiä Vesselin-Raiku jätti 18 oritta ja 107 tammaa. (Heiskanen 1987, 32.)

Ojalan (1996, 73) mukaan johtaja Osmo Aalto ehdotti ravikuningas Eri-Aaronin hankkimista siittolalle, mutta siihen ei myönnetty varoja. Niinpä ori-hankinnat keskittyivät vanhempiin ja halvempiin oriisiin, joilla oli jo jälkeläisnäyttöjä.

Vuonna 1946 hankittiin siittolaan työhevostyyppin edustaja Hörö 2850-AA, joka oli jo 20-vuotias ja ehti vaikuttamaan Ypäjällä vain kolme kautta, mutta sillä oli huomattava vaikutus siittolan hevoscannan kehitykseen. Muita 1940-luvulla Valtion hevossiittolalla vaikuttaneita oriita olivat E.T. Upea 3927,

Valtio 4125, Tarmon-Kaima yh 532, ja Nerokas 3218. Näistä merkittävimmät olivat Nerokas ja Tarmon-Kaima.(Heiskanen 1987, 21; 32.)

12 PUOLUSTUSVOIMAT YPÄJÄLLÄ VUOTEEN 1955 SAAKKA

Parhaimmillaan puolustusvoimien lämminveriratsusiittolassa Ypäjällä syntyi yli 40 varsaa vuodessa ja tammoja oli 80. Vuonna 1947 ratsuväki jalkautettiin, armeijan motorisoitumisen vuoksi, ja siitä alkoi lämminverijalostuksen lamakausi Suomessa. Suurin yksittäinen asiakas ratsukasvattajillehan oli koko ajan ollut puolustusvoimat, ja jalkauttamisen myötä sen oma kasvatustoiminta Ypäjällä riitti kattamaan armeijan huomattavasti pienentyneen hevostarpeen. (Haimi, ym. 1997, 38.)

1950-luvulla Ypäjällä astuivat puoliveriset oriit saksalainen Held sekä ruotsalaiset Ergo ja Jarramas, jotka kaikki olivat myös Hevosjalostusliitto Lämminverisiitosta varten ry:n käytössä. Täysiverioriina vaikutti ruotsalainen ori Doctor Nobel, joka astui Ypäjällä kolmena kautena. Sen jälkeläiset kilpailivat menestyksellisesti niin este-, koulu-, laukka- kuin maastoestekilpailuissa. (Jalkanen 1984, 102.)

Vuonna 1952 pidetyt Helsingin Olympialaiset vaativat hyvää tasaista hevostantaa, ja siihen haettiin täydennystä ostamalla Ruotsista 55 hevosta, joista parikymmentä oli jalostukseen kelpuutettavia tammoja kisojen jälkeen. Olympialaisten vaatimuksista hevosten suhteen selvittiin lopulta mainiosti, siitä iso kiitos kuului puolustusvoimien lämminveriratsusiittolalle, sillä viidentoista parhaan joukossa oli tuolloin yksitoista Ypäjän kasvattia. (Jalkanen 1984, 101.)

Vuonna 1955 puolustusvoimien lämminverisiittola lopetettiin eduskunnan päätöksellä, jolloin lämminveriratsut ja armeijan hevoshuoltokoulu ja ratsukoulu muuttivat Niinisaloon (Hietämäki 2006, 161).

Puolustusvoimien Ypäjällä kasvatetuista hevosista ja niiden jälkeläisistä moni menestyi erinomaisesti kilparadoilla upseerien ratsastamana, mutta myös moni siviiliratsastaja sai peruskoulutusta ja kilpailukokemusta näillä hevosilla. (Jalkanen 1984, 107.)

13 VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOS

Puolustusvoimien toimintojen siirryttyä Niinisaloon vapautui Kartanonkylän tilalla niin rakennuksia kuin maatakin, ja se aiheutti kysymyksen näiden käytöstä. Hietamäen (2006, 203) mukaan maatalousministeriö teki periaatepäätöksen, jonka mukaan tilalle olisi uudelleensijoitettu sianhoitokoulu Mustialasta ja sikakoetalousaseman osasto Tikkurilasta. Tästä suunnitelmasta kuitenkin lopulta luovuttiin, kuten siittolan johtokunta esittikin. (Heiskanen 1987, 15; Hietämäki 2006, 203.)

Vuonna 1956 asetti valtioneuvosto komitean selvittämään Valtion hevossiittolan merkitystä ja selvityksen perusteella seuraavana vuonna komitea esitti ehdotuksen siittolan toiminnan tarkoituksenmukaiseksi uudelleen järjestämiseksi. Ehdotuksen mukaan pääasialliseksi tehtäväksi asetettiin hevosjalostukseen ja hevostalouteen liittyvä koe- ja tutkimustoiminta. Samassa yhteydessä Valtion hevossiittolan nimi muutettiin Valtion hevosjalostuslaitokseksi ja todettiin laitoksen tarvitsevan riittävän maa-alueen ja hevosmäärän toiminnan harjoittamiseksi. Edellytyksenä jalostus-, koe-, ja tutkimustoiminnalle oli tehokas opetus hevostalousskoulussa ja maatalousseppäkoulun edelleen kehittäminen. (Heiskanen 1987, 15.)

Toukokuussa 1959 eduskunta hyväksyi lain Valtion hevosjalostuslaitoksesta ja seuraavana vuonna hyväksyttiin asetus maataloushallituksen alaisista Valtion hevosjalostuslaitoksesta ja hevostalousskoulusta. (Heiskanen 1987, 15.)

Asetuksessa valtion hevosjalostuslaitoksesta annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta säädetään mm. seuraavaa;

1§

Valtion hevosjalostuslaitoksen tehtävänä on:

- 1) Jalostaa ja kasvattaa maatalous- ja metsätöihin sekä puolustuslaitoksen tarpeisiin hyvin soveltuvia suomalaisrotuisia hevosia;*
 - 2) avustaa maatalouden tutkimuskeskusta hevostaloudellisen koe- ja tutkimustoiminnan suorittamisessa;*
 - 3) antaa hevostaloudellista sekä siihen läheisesti liittyvää ammattiopetusta;*
 - 4) sijoittaa laitoksen oriita tarpeen vaatiessa laitoksen ulkopuolelle jalostukseen käytettäväksi;*
 - 5) varata tutkijoille ja opiskelijoille mahdollisuuksien mukaan tilaisuus tutkimusten suorittamiseen laitoksessa;*
 - 6) harjoittaa tarvittaessa hevosjalostusta yhteistoiminnassa valtion tilojen kanssa; sekä*
 - 7) antaa viranomaisille lausuntoja toimialaansa kuuluvista asioista.*
- (Suomen laki, Asetus nro. 86, 4.2.1960)

13.1 Johtaja Osmo Aallon mietteitä 1950-luvun lopulta

Vuoden 1956 Valtion hevossiittolan jalostusohjelmaan Osmo Aalto on kirjannut mietteitään seikkaperäisesti niin Valtion hevossiittolaa koskien kuin laajemminkin mittakaavassa koskien suomenhevosjalostusta yleisesti. Tässä otteita Valtion hevossiittolan jalostusohjelmasta, joka on päivätty 5.11.1956.

öHevossiittolassa harjoitettavan hevoskasvatuksen tarkoituksena on tuottaa maan hevosjalostustoimintaa varten hyvän käyttöarvon ja rakenteen omaavia siitoshevosia sekä tutkia eri sukuyhdistelmiä ja selvittää hevostemme rakennetta ja käyttöarvoa haittaavia perinnöllisiä vikoja. - - . Siittolan valvonnan alaista hevoskasvatusta harjoitetaan myös tarkoitukseen soveltuvilla valtion tiloilla, joille siittola toimittaa jalostusaineksen. - - . Parhaimmat valtion tiloilla syntyneistä ori- ja tammavarsoista tuodaan siittolaan kasvatettaviksi, valmennettaviksi ja kokeiltaviksi. Siittolaan hankitaan myös ostamalla korkealuokkaisia siitoshevosia ja varsoja.

Jalostusvalinnan perusteet ovat maan virallisen hevosjalostusohjelman mukaiset. Lisäksi siittolanhevosekset asetetaan erilaisten tuotannollisten ja rakenteellisten kokeiden, tutkimusten ja tarkkailujen alaisiksi, tarkoituksena selvittää eri yksilöiden ja sukujen tuotannolliset ja rakenteelliset ominaisuudet mahdollisimman tarkoin. Lopullinen jalostusvalinta perustuu näin saatuihin tuloksiin tarkoituksella selvittää jalostuksen avulla tavoiteltavien ominaisuuksien periytyksen edellytykset.ö

Jalostusohjelmassa Aalto listaa jalostusvalinnassa huomioon otettavia ominaisuuksia, jotka määräävät hevosen käyttöominaisuudet. Näitä ominaisuuksia ovat kuormanirrotuskyky, vetotapa, työntuotantokyky, rasituskestävyys, tuotantoiän pituus, kävelynopeus, juoksunopeus, liikkeet, luonne, rehunkäyttökyky, terveys ja siitoskyky. Osa näistä ominaisuuksista oli selvitettävissä näyttelyissä, mutta ominaisuuksien perusteellinen selvittäminen vaati Aallon mukaan pitkäaikaisia käyttökokeita. Pitkäaikaisen käyttökokeilun perusteella pystyttiin arvioimaan mm. työntuotantokykyä, rasituskestävyyttä, tuotantoiänpituutta, rehunkäyttökykyä, terveyttä ja siitoskykyä.

Aalto korosti erityisesti rehunkäyttökyvyn merkitystä jalostusvalinnan perusteena, kuten myös tuotantokyvyn säilyvyyttä (tuotantoiän pituus, rasituskestävyys ja terveys). Nämä ominaisuudet oli selvitettävissä siittolassa pitkäaikaisen työkoekokeiden sekä tarkan kirjanpidon avulla.

Siitoskyvystä Aalto kirjoitti seuraavaa; *öSiitoskyky on erittäin tärkeä jalostusvalinnan peruste. Hyvä siitoskyky edellyttää oreilla hyvää tiinehtämiskykyä ja tammoilla kykyä hedelmöityä yhden kiiman aikana - -, synnyttää terveitä, elinkelpoisia varsoja ja tuottaa runsaasti ravintorikasta maitoa - -. Valittaessa jalostusaines säännöllisen sukuelämän ja hyvän siitoskyvyn omaavista yk-*

*silöistä saadaan hevoscanta tähän ominaisuuteen nähden jatkuvasti parane-
maan.ö*

Aalto moitti maamme virallista hevosjalostusohjelmaa, jonka hän katsoi jättävän liian vähälle huomiolle rakenneominaisuuksien vaikutuksen hevosen tuotanto-ominaisuuksiin. Aallon mukaan rakennearvostelussa oli tuolloin huomattavia puutteita. Hevosjalostuksessa kestäviin tuloksiin pääsemiseksi tuotanto- sekä rakenneominaisuuksia tuli Aallon mukaan kehittää rinnakkain; *ö Yksipuolisella rakennejalostuksella voidaan kehittää komeita lihahevosiä, mutta ei monipuoliset lahjat omaavia käyttöhevosiä. Yksipuolinen tuotantojalostus johtaa melko nopeasti rakenteen heikentymiseen ja sitä tietä tuotantotulosten alenemiseen ja tuotantoiän lyhenemiseen.ö* Jaon yleis- ja työhevos-tyyppiin Osmo Aalto koki tarpeettomaksi.

Loppukaneettina Aalto linjasi vuoden 1956 Valtion hevossiittolan jalostusohjelmassa seuraavaa; *ö - eri ominaisuuksien käytännöllisen merkityksen tarkka arvioiminen ja niiden periytymissuhteiden perusteellinen tutkiminen ovat menestyksellisen ja tuloksia tuottavan jalostustoiminnan ensisijaisia edellytyksiä. Jalostusvalinta on suoritettava ankaran johdonmukaisesti tuotantokyvyn ja taloudellisuuden kannalta tärkeiden ominaisuusyhdistelmien perusteella kiinnittämättä huomiota toisarvoisiin ominaisuuksiin. Näin menetellen taataan hevoscantamme jatkuva jalostuminen ja saadaan luoduksi suomalainen hevoscrotu, joka pystyy tuotantokyvyssä kilpailemaan minkä muun ulkomaalaisen rodun kanssa tahansa. Jos jalostusvalinnan johdonmukaisuudesta tingitään, pysähtyy ja taantuu suomalaisen hevosen kehitys, kun tunnettujen ja paljon siitokseen käytettyjen orisukujen heikkoudet pääsevät sukusiitostietä hevoscannassamme vallitseviksi.ö* (Osmo Aallon muistiinpanot)

13.2 Ensimmäiset lv-ravurit presidentti Urho Kekkoselle Ypäjälle

Vuonna 1957 teki suomalaisten ravijoukkue vastavierailun Moskovan hippodromille ja samaisella matkalla Suomen Ravirenkaan puheenjohtaja Toivo Pohjola valitsi presidentti Urho Kekkonen valtuuttamana kaksi kantavaa orlov-tammaa. Lämminveristen tuontikysymykseen saatiin siis ensimmäinen askel, kun Neuvostoliiton edustajat olivat kesällä -57 valtiovierailulla ilmoittaneet antavansa presidentti Kekkoselle lahjaksi kaksi lämminveristä ravihevosta. Tuonnin avaamiselle oli intressejä myös Neuvostoliiton taholta, sillä olihan oletettavissa, että lämminverikuumeessa kouristelevat Suomen ravidmiehet tilaisivat juurikin itänaapurista noita jo pari vuotta sitten Käpylässä ihasteltuja uljaita ja nopeita hevosiä. (Mahlamäki 2003, 119.)

Joulukuussa 1957 tammat Bolovnitsa ja Krasavitsa (aikaisemmin Katastroff) tulivat Suomeen junakyydillä ja juhlallisessa luovutustilaisuudessa Neuvostoliiton Suomen suurlähettiläs Lebedev luovutti hevoset presidentti Urho Kekkoselle. (Mahlamäki 2003, 121- 122.)

Seuraavana keväänä Ypäjälle sijoitetut tammot, suomalaisilta nimiltään Suosikki ja Kaunotar, sitten varsoivat ja kohta järjestettiin nimenantotilaisuus. Tilaisuudessa olivat paikalla tasavallan presidentti puolisoineen, Neuvostoliiton ja Suomen maataloushallinnon ja hevosjalostusorganisaatioiden edustajia sekä suurlähettiläs Lebedev seurueineen. Paikalla oli myös Ravirenkaan puheenjohtaja Pohjola, jolta presidentti Kekkonen tilaisuudessa tiedusteli, että mitä näillä hevosilla sitten tehdään, kun raviurheilusäännöt kerran kieltävät niillä kilvanajon? Pohjolan vastaukseen, ötammoja käytetään siitokseen ja varsoilla ajetaan sitten lujaa, vastasi Kekkonen tulevansa seuraavaan Suomen Ravirenkaan kokoukseen, jotta saataisiin pykälät muutetuksi, niin että lämminverisillä kilvanajo tulisi sallituksi. (Mahlamäki 2003, 121- 122.)

Presidentti Kekkonen avoin kanta lämminveristen puolesta sai tilaa myös mediassa. Ravirenkaan kevätkokouksessa vuonna 1958 presidentti Urho Kekkonen sitten olikin paikalla, ja piti puheenvuoron lämminveristen kilpailuoikeuden puolesta, viitaten raviurheilun modernisoitumisen vaatimuksiin ja seuraamuksiin, sekä totesi muuttuvan yhteiskuntarakenteen myötä hevosen roolin muuttuvan työkaverista urheiluvälineeksi. Tuossa kokouksessa ei kuitenkaan kilpailuoikeudesta äänestetty ja asia jäi edelleen hautumaan. (Mahlamäki 2003, 122.)

Maahan tuotiin Neuvostoliitosta vuoden 1958 aikana kuitenkin toistakymmentä lämminveristä ravihevosta, vaikei tuonti- tai kilpailuoikeutta vielä ollutkaan myönnetty. Vuonna 1959 asia nousi taas valtiovallan tasolle ja mediaan, kun presidentti Urho Kekkonen sai keväällä ensimmäisellä virallisella valtiovierailullaan Neuvostoliittoon lahjaksi nopean orlov-rotuisen oriin Lento, joka sijoitettiin jälleen ensi alkuun Ypäjälle Valtion hevosjalostuslaitokselle. Samassa yhteydessä lahjoitettiin myös Valtion hevosjalostuslaitokselle kaksi orlov-varsaa. Koska Suomessa kilpailuoikeutta ei lämminverihevosilla edelleenkään ollut, päätti presidentti Kekkonen lähettää oriin Lento kilpailemaan Ruotsiin Solvallaan. Sen sijaan toinen Kekkonen aikuisista tammoista, Suosikki, juoksi näytösjuoksua Suomessa ravien yhteydessä. Kerrotaan myös, että presidentti Kekkonen olisi maatalousministeri Toivo Anttilaa kehottanut noihin aikoihin sallimaan vierasrotuisten hevosten tuonnin Neuvostoliitosta. (Mahlamäki 2003, 122- 123.)

Ensimmäiset viralliset kaupat tai paremminkin vaihtokaupat, tapahtuivatkin sitten jo syksyllä 1959, jolloin Suomeen tuotiin hiehoihin vaihdettuja lämminveriravurivarsoja Neuvostoliitosta kymmenen kappaletta. Tästä parin kuukauden kuluttua pidettiin Suomen Ravirenkaan syyskokous, jossa vihdoinkin saatiin ratkaisu myös lämminveristen kilpailuoikeuskysymykseen, kun äänestyksessä suurin osa oli kilpailuoikeuden myöntämisen kannalla. Asiaan lienee osaltaan vaikuttanut kaksi päivää ennen Hevosjalostusliittojen kokouksessa tehty periaatepäätös suomenhevosten juoksijakantakirjan perustamisesta. (Mahlamäki 2003, 124- 125.)

13.3 Marsalkka Mannerheimin tamma Käthyn tarina

Käthy syntyi Ruotsissa Flyingen siittolassa vuonna 1934. Sen isä oli trakeneri Kyffhäuser ja emä Blanka J. Bless. Vuonna 1938 kirjoitettu todistus kertoi Käthystä seuraavaa; punarautias, 4v., komea hevonen, kooltaan sopiva ja hyvät liikkeet. Laatuarvostelussa 1. palkinto, vaikeahkossa kouluratsastuksessa 2. palkinto ja estekokeessa 3. palkinto. Hinta 3000 kruunua. (Hietamäki 2006, 99.)

Mannerheim sai Käthyn lahjaksi ruotsalaiselta upseeri kenraalimajuri Ernst Linderilta ja ensi kerran Mannerheim nähtiin julkisuudessa Käthynsä selässä Viipurissa järjestetyssä paraatissa vuonna 1939. (Hietamäki 2006, 99.)

Elämänsä varrella Käthy asui Mikkelissä Mannerheimin päämajan siellä ollessa, Helsingissä Mannerheimin ollessa presidenttinä ja Lohjalla, kun Mannerheim oli terveydellisistä syistä eronnut presidentin virastaan ja asui pitkiä aikoja Sveitsissä. Lopulta Käthy sijoitettiin Ypäjälle, sillä ehdolla, että se saisi elää luonnolliseen loppuun asti. Käthy oli Ypäjällä, sekä toisinaan Lohjalla, vuodet 1948 - 1953, mutta sen loppu ei ollut toivotunlainen. (Hietamäki 2006, 99; 101.)

Mannerheim kuoli 28.1.1951 ja hevoshuoltokoulun johtaja Lars Rönqvist sai käskyn muodostaa 60 ratsukon kunniaeskadronan hautajaisiin. Eskadroona siirrettiin kymmenellä junavaunulla Helsinkiin, jossa hevosia kaksi päivää harjoitettiin Helsingin liikenteeseen. Marsalkka Mannerheimin toiveen mukaisesti myös Käthy otettiin mukaan Helsinkiin, vaikka se olikin viimeisillään kantavana. (Hietamäki 2006, 99- 100.)

Yllättäen kuitenkin tiedotettiin, ettei maan hallitus pitänyt Käthyn ottamista mukaan surusaattueeseen sopivana. Rönqvist kuitenkin toteutti Mannerheimin toivomuksen ja Käthy piilotettiin poliisilaitoksen pihaan, josta se sopivan hetken tullen talutettiin mukaan surusaattueeseen mustassa surukaavusaan. (Hietamäki 2006, 100.)

Käthyn ensimmäinen varsa kuoli runsaan kuukauden ikäisenä, mutta seuraavana vuonna syntynyt varsa, Soffi (isä Halali) kasvoi aikuiseksi asti (Hietamäki 2006, 100.)

Käthy ei saanut elää luonnolliseen loppuunsa saakka, vaan Käthy määrättiin lopetettavaksi helmikuussa 1953. Käsky tuli pääesikunnasta ja oli siksi erikoinen, että Käthystä olisi käytetty vielä siitokseen, eikä sen terveydentilassa ollut ilmennyt siitoskäyttöä rajoittavia tekijöitä. Käskyn noudattaminen oli hankalaa monille, eikä tammaa meinattu luovuttaa tallista eikä lopetuslaukauksen toimeenpanoon määrätty kapteeni pystynyt tehtävää suorittamaan. Lopulta toinen henkilö toimeenpani käskyn ja ampui Käthyn. Paikalle pystytettiin muistomerkki, jossa luki öKathy 1952. Suomen marsalkka C.G. Mannerheimin viimeinen hevonen. Alkuperäinen muistomerkki aikojen saatossa raunioitui ja jäi vaille huolintaa, ja nykyään Ypäjällä on vuonna 1991 paljas-

tettu iso muistomerkki marsalkan viimeisestä hevosesta.(Hietämäki 2006, 100- 101.)

13.4 Jalostus- ja tutkimustoiminnan puitteet Ypäjällä 1950-luvulla

Sanomalehdessä Maaseudun Tulevaisuus 24.1.1957 julkaistiin artikkeli öYpäjän Hevossiittola ó maan hevosjalouden keskusö, johon oli haastateltu johtaja agronomi Osmo Aaltoa sekä taloudenhoitaja agronomi Leea Rauvalaa.(Hietämäki 2006, 200.)

Artikkelissa mainitaan siittolan kokonaispinta-alaksi 310 ha, josta peltoa on 121 ha, laidunta 90 ha ja metsää 90 ha, tilan maat siis tarjosivat niin rehut kuin työkoemahdollisuudenkin siittolan hevosille. Siittolan hevosvahvuuden mainitaan olleen suurimmillaan vuonna 1941, jolloin hevosia oli 131. Keskimääräinen hevosvahvuus siittolassa oli 1940 - 1950 luvuilla 98 yksilöä. Siittolassa kasvatettuja oriita sijoitettiin astutuskäyttöön valtion tiloille, kuten myös yksityisille tiloille valvonnan alaisiksi, erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen, jossa kunnollista jalostusmateriaalia muuten oli vähänläisesti.(Hietämäki 2006, 201.)

Artikkelissa kerrotaan myös orihankintoihin osoitettujen määrärahojen niukuuden olleen syy siihen, että ei ollut enemminkin voitu panostaa nuoriin siitosoriisiin, kuten nyt Loistu 4291 Valion ostoon. Samoihin aikoihin siittolassa vaikutti myös neljä nuorta murtolaista oriä. Tammakannan kerrottiin tuolloin olevan hyvä, kun se alkuvuosina oli ollut sekalaista ja karsintaa oli tehty runsaasti. Alkuperäisessä tammakannassa oli kuitenkin ollut myös hyviä jalostusyksilöitä, jotka näkyivät siten myös 1950-luvun tammakannan suvuissa. Tammikuuhun 1957 mennessä oli siittolan hevosia hyväksytty kantakirjaan 87, joista 15 oli oriita ja 72 tammoja.(Hietämäki 2006, 202.)

Koetoiminnan mainittiin keskittyneen käytännöllisiin kysymyksiin, kuten varsojen ja nuorten hevosten kasvuun, kehitykseen, ruokintaan ja laiduntamiseen (Hietämäki 2006, 201- 202).

Vuonna 1958 lähetettiin Moskovasta lentoteitse presidentti Kekkonen tammoille orlov-rotuisen oriin spermaa. Kekkonen tammojen kohdalla ajoitus meni pieleen ja Neuvostoliiton suurlähetystön luvalla spermalla siemennettiin siten myös Kankaisten kartanon orlov-tamma, joka tulikin kantavaksi tästä sperman kaukosierrosta. Sperma kuljetettiin 4 °C:ssa ja lämmitettiin 25 asteiseksi ennen siemennystä.(Sointu 1968, 6-7.)

13.5 Jalostusoriit

Valtion hevosjalostuslaitoksella 1950-luvulla vaikuttaneita siitosoriita olivat Nerokas 3218, Murska 3682, Valtio 4125, Tarmon-Kaima yh 532, Loistu

4291 Valio, Imari 5910, Narsku 5657, Taaroni 6121, Pahi 6584, Tiara 6051, Aromus yh 586 Valio.(Heiskanen 1987, 32.)

Näistä Nerokas astui viimeisen kautensa Ypäjällä vuonna -51 ja sen vaikutus on nähtävissä lähinnä juoksijasukuisten hevosten sukutauluissa Ypäjällä.(Ojala 1996, 73.)

Siitosoriiden hankinnat tuli Valtion hevosjalostuslaitoksessa luonnollisesti tehdä virallisten jalostustavoitteiden puitteissa, joten selkeästi juoksijana erotettavaa oria ei laitokselle voitu hankkia, vaikka ajatuksia siitä olisi ollutkin. Vuonna 1952 laitokselle hankittiin kuitenkin monipuolinen ori, joka oli työhevostyyppinen ja jälkeläistensä perusteella I palkittu, mutta myös huippujuoksija ja ravikuningas Lohdutuksen poika. Uudesta oriista, Loistu 4291 Valio, maksettiin huomattava 900 000 mk:n kauppahinta ja se palveli jalostuskäytössä Ypäjällä neljä kautta, sillä se oli lopetettava jo 18-vuotiaana. Loistu on isänä mm. sellaisille periyttäjätammoille, kuin Ylläkkö 29874 ja Ysti 29875 Valio.(Ojala 1996, 73.)

Kevytrunkoinen huippujuoksija Murto ja sen jälkeläiset olivat onnistuneet jättämään epäilyistä huolimatta myös ensiluokkaisia työhevosia, jotka olivat monipuolisia ja luonteeltaan taipuisia. Jälkeläistilastojen valossa oli myös jalostusjohdon myönnettävä, että juoksijaoriit pystyivät jättämään hyviä työhevostyyppin edustajia. Näin ollen oltiin valmiit hankkimaan myös Valtion hevosjalostuslaitokselle juoksijaoriin Eri-Aaronin jälkeläinen jalostusoriiksi. Valinta kohdistui vuonna 1954 oriiseen Taaroni 6121, joka oli vankka ja hyvärakenteinen II-palkinnon työhevosori. Jälkeläistensä perusteella sitä ei kuitenkaan lopulta palkittu, mutta sen vaikutus näkyy edelleen tänä päivänä ratsuoriin Kelmi 1393-80R jälkeläisten kautta.(Ojala 1996, 73.)

Suurin odotuksin hankittiin myös I-palkinnon työhevosori Imari 5910, joka kuitenkin jätti omapäisiä jälkeläisiä ja ne karsittiin pian pois jalostuksesta. Samoin kävi oriin Pahi 6584 kanssa, sillä se oli luonteeltaan sopimaton.(Ojala 1996, 73.)

Tarmon-Kaima onnistui jalostuksessa, ja sen pojista Yllä 6444 ja Tiara 6051 astuivat myös Ypäjällä. Myöhemmin nämä Tarmon-Kaiman pojat ja palvelivat valtion oriina jalostuksessa eri puolilla Suomea sijoitettuna, kuten myös Taru 6124.(Ojala 1996, 73.)

14 VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOKSELLE UUSIA TUULIA OPETUKSESSA JA TUTKIMUKSESSA

Vuonna 1960 maatalousministeriö ilmoitti, että päätöksen mukaan kiistellyt puolustuslaitokselta vapautuneet tilat, kaksi tiilistä tallirakennusta ja ratsastushalli luovutetaan Valtion hevostalostuslaitoksen käyttöön. Armeijalta vapautuneissa tiloissa aloitettiin saneeraustyöt ja myös hevosurheilualueita kunnostettiin.(Heiskanen 1987, 15- 16.)

Vuonna 1961 hevoshoido- ja maatalousseppäkouluista muodostui Ypäjän maataloudelliset oppilaitokset ja vuonna 1966 edelleen Ypäjän maatalousoppilaitos.(Heiskanen 1987, 15- 16; 56.)

Vuonna 1961 maatalousministeriö asetti toimikunnan selvittämään Valtion hevostalostuslaitoksen sekä Eläinlääketieteellisen korkeakoulun yhteistyömahdollisuuksia. Seuraavana vuonna mietintö oli valmis ja yhteistyötä alettiin toteuttaa, varsinkin kun hevostalostuslaitoksen tiloihin valmistui vuonna 1964 uudet ajanmukaiset laboratoriotilat. Tämä oli hyvin merkityksellistä varsinkin keinosiemennystoiminnan tutkimuksen edistymiselle, johon myönnettyillä määrärahoilla saatiin laboratorioon hankittua tarpeelliset välineet, kalusto sekä alan ammattikirjallisuutta.(Heiskanen 1987, 15; 56.)

Eläinlääketieteellisen korkeakoulun ja hevostalostuslaitoksen yhteistyönä professori Ralph Moberg opetti Ypäjällä eläinlääketieteen opiskelijoille mm. tiineystarkastuksen ja kiimakontrollin suorittamista. Moberg tutki myös laitoksen tammoilla lisääntymishäiriöitä, erityisesti luomisia.(Heiskanen 1987,56.)

Ensimmäiset pakastespermakokeet Ypäjällä tehtiin syyskuussa 1967, jolloin siemennettiin pakastespermalla kolme tammaa, mutta nämä eivät tulleet kantavaksi. Tammojen tyhjäksi jäämiseen saattoi toki vaikuttaa suuresti myös myöhäinen ajankohta, syys- lokakuu. Tätä ennen oli tehty vertailevia kokeita sperman pakastusmenetelmistä hevostalostuslaitoksen eri oriiden spermalla.(Sointu 1968, 45; 48; 49.)

14.1 Tammahankintoja

Virkistyneen tutkimustoiminnan myötä Valtion hevostalostuslaitos sai 1960-luvulla hankkia vahvistusta tammakantaansa. Ostetut tammot olivat ravureina kunnostautuneita tammoja, mm; ravikuningatar Sato-Satu 500715, Sohve 100811, Jyvä 18689 Valio, Eriste 100503, Erihari 29073 ja Laikka yh 61567.(Ojala 1996, 74.)

Laikka (Lähetin ó Viuha) 1.28,3a jätti tamman Roikka 722-71J H (isä Uskoton) 1.28,6a josta tuli vuoden 1973 Derbyvoittaja. Roikka puolestaan jätti oriin Jekuri 1401-79J (isä Vekku-Lento) 1.28,9a, jota käytettiin Ypäjällä 1980-luvulla jalostuksessa. Roikan täyssisko, Saikka 703-71J Valio 1.30,4a, puolestaan jätti oriin Raino 2130-85J (isä Aro-Valo) 1.20,7a, joka niin ikään palveli jalostuksessa, tosin ei hevosjalostuslaitoksella. (Heiskanen 1987, 30.)

Soinnun (1968, 36) mukaan Sato-Satu (E.T. Sato ó Alku) 1.27,1a tiinehtyi huonosti astuttamalla, mutta keinosiemennyksen avulla se kuitenkin saatiin kantavaksi. Sen jälkeläisistä mainittakoon oriit Salperi 600-71J (isä Vilperi) 1.29,1a ja Tsaari 583-71J (isä Erilo) 1.28,3a. Salperi on emänisänä laitoksen ulkopuolella vaikuttavalle periyttäjätammalle A.T. Viksu, josta on muun muassa ravikuningas A.T. Eko. Tsaari puolestaan jätti mm. tamman Uje 1864-83J (emä Ute) 1.28,2a. (Sointu 1968, 36; Suomen Hippos ry 2012.)

Sohvesta (Ihmetys ó Tuuli) jäi vain yksi jälkeläinen, huippuravuri ruuna Olle 1.21,8a (isä Uskoton). Jyvästä (Loiste ó Ota) jäi mm. oriit Sako 593-71J (isä Uskoton) 1.29,9a sekä tämän täysveli Pyräys 733-71J, joka osoittautui merkittäväksi ratsujalostuksessa, sillä se on isänä periyttäjätammoille Aura 1010-74R, Atsi 1012-74R H ja Elva 1911-75R Valio. (Heiskanen 1987, 29-30; Suomen Hippos ry 2012.)

Eriste (Eri- Reipas ó Erinä) 1.35,1ke jätti jalostuskäyttöön oriin Yrkä 689-73J (isä Vekkuli) 1.29,2a ja tamman Arila 1013-74J (isä Erilo) 1.31,3a. Eriste jätti myös mm. Arilan täyssiskon tamman Terilla 589-71J 1.29,9a, mutta jalostukseen käytettiin vain kahta edellä mainittua. Eriste oli ahtaasti sukusiitetty, sillä sen isä ja emä olivat samasta isästä, Eri-Aaronista. (Suomen Hippos ry 2012.)

Erihari (Eri- Aaroni ó Sähkö) jätti mm. jalostukseen käytetyt oriin Saari 594-71J (isä Uskoton) 1.32,1a sekä tämän täyssiskon tamman Uru 576-71R, joka on emänemänä mm. oriille Jaime 1409-95R (isä Kelmi). Saari puolestaan on isänä ratsutammalle Katsi 1380-80R (emä Jatsi), josta puolestaan on jalostusori Iikor 1267-94R (isä Samuli). (Suomen Hippos ry 2012.)

14.2 Valtion hevosjalostuslaitoksella käytetyt jalostusoriit 1960-luvulla

Valtion hevosjalostuslaitoksella vaikuttivat 1960-luvulla seuraavat jalostusoriit; Raken-Rotu 5576, Uskoton 6166 Vj, Yllä 6444, Pöhi 6584, Jaarli yh 882, Arsa 6764, Passin Voitto 6797, Pönnen-Muisto Jo 33 Vt, Pelle 6858, Aro-Jäck 6921, Hytke 6718 Vj, Kajova 6993, Riuska 5820 ja Erilo 5731 Valio. (Heiskanen 1987, 33.)

Vuokraori Raken-Rodun vaikutus näkyi varsinkin myöhemmin Ypäjän ratsulinjoissa. Raken-Rodun jälkeläisistä mainittakoon tamma Jatsi 200540Vr, joka palkittiin ensimmäisenä suomenhevosena Valio-palkinnolla ratsujälkeläisensä perusteella. Jatsin jälkeläisiä ovat mm. periyttäjätammat Atsi 1012-74R H (isä Pyräys), Katsi 1380-80R (isä Saari) ja Natso 1570-83R Valio (isä Ape-

li), esteratsastuksessa hyvin menestynyt ori Matsi 1583-82R (isä Jouhen-Piirto) sekä kouluratsuruuna Itso 1415-78R (isä Vetori).(Haimi, ym. 1997, 35; Suomen Hippos ry 2012.)

Uskoton taas oli hevosjalostuslaitoksen omasta tammalinjasta (emä Melina 28379) ja isänä sillä oli juoksijaori Eri-Reipas 4826 Valio. Uskoton 1.26,8a osoittautui paitsi huippujuoksijaksi itsekin, mutta myös huippuperiyttäjäksi. Uskoton osallistui Kuninkuuskilpailuun vuosina 1964, 1967 ja 1968. Uskotoman jälkeläisistä hyväksyttiin kantakirjaan 26 oritta ja 65 tammaa. Uskotoman jälkeläisistä mainittakoon aikansa ihmeruuna Olle (1.21,8a) sekä periyttäjä Keva 200665Vj (emä Neeva) 1.36,2a.(Heiskanen 1987, 23; 29.)

Passin-Voitto jätti Ypäjälle oriin Ponte 732-71J (emä Keva) 1.24,2a (Suomen Hippos ry 2012).

1960-luvulla oli nähtävissä uusi suuntaus, kun Valtion hevosjalostuslaitos käytti paljon nuoria juoksijaoriita, vaikka aiemmin oli käytetty jalostusarvonsa näyttäneitä vanhempia ja etupäässä työhevosoriita.

15 RATSASTUKSEN SUOSIO KASVAA JA HEIJASTUU JALOSTUKSEEN

Ratsastusurheilun suosion lähdettyä nousuun 1960-luvun lopulla, aloitettiin 1971 suunnitelmat ja rakennushankkeet koskien SRL:n kannatusyhdistyksen Suomen Ratsastusopistoa. Ypäjä katsottiin sopivaksi sijainniksi Suomen Ratsastusopistolle ja rakennustyöt aloitettiin vuoden 1972 alussa. Seuraavana vuonna opiston toiminta pääsi täyteen vauhtiin ja ensimmäinen ratsastuksenopettajakoulutus alkoi vuonna 1974. SRO:n perustaminen on ollut hyvin merkittävä tapahtuma ratsastushistoriassa Suomessa. (Haimi, ym. 1997,27.)

15.1 Suomenhevosratsun jalostus aloitetaan jalostusohjesäännön muutoksen myötä

Myös Valtion hevosjalostuslaitoksella nähtiin ratsastuksen suosion lisääntyminen ja se heijastui, uusittujen jalostusohjesääntöjen myötä, myös jalostukseen. Ypäjän suomenhevosratsukasvatuksen voidaan katsoa alkaneen heti 1970-luvun alussa. Ratsujalostuksen alkuaikoina resepti oli yksinkertainen; ne tammot, joiden emälinjalta ei juoksijoita ollut tullut, astutettiin ratsutyypin suomenhevosoriilla. 1970-luvun alussa myös suomenhevosratsujen ratsuttaminen sekä kantakirjaan esittäminen oli Ypäjällä ravivalmentajien harteilla.(Ticklén, 27.5.2005, 16.)

1970-luvun lopussa laitokselle saatiin kuitenkin palkata lisää ammattitaitoista henkilökuntaa. Tämä tarkoitti erityisesti suomenhevosratsun jalostukseen Ypäjällä merkittävää edistysaskelta, kun ammattitaitoiset ratsuttajat koulutti-

vat ratsut, jolloin saatiin myös ratsutyypin edustajat valittua jalostukseen paremmin niiden suorituskyvyn perusteella. Ammattitaitoisten ratsuttajien myötä alettiin kiinnittää enemmän huomiota myös ratsujalostukseen käytettävien tammojen rakenteeseen ja ratsastettavuuteen. Ratsujen käyttöominaisuudet saatiin esiin entistä paremmin, kun niiden koulutukseen, valmennukseen sekä kilpailuttamiseen uhrattiin aikaa ja ammattitaitoa yhtäläillä kuin ravihevosiinkin. (Ticklén, 27.5.2005, 16.)

15.2 Avaus pakastespermakokeilulla

1970-luvulla tutkimustoiminta keskittyi pakastesperman käyttöön ja tuolloin kokeiltiin useita eri spermanpakastusmenetelmiä. Vuosina 1968 - 1969 pakastespermalla siemennettiin 18 tammaa, joista yksikään ei tullut kantavaksi. Huonot tiinehtyvyydet johtivat keinosiemennystoiminnan tutkimusten katkeamiseen muutamaksi vuodeksi, kunnes vuonna 1973 opintomatkan jälkeen Neuvostoliiton hevostutkimuslaitokselle, saatiin jälleen uutta puhtia tutkimukseen. Pakastespermalla siemennettiin vuonna 1973 Valtion hevosjalostuslaitoksella 12 tammaa, joista 8 tiinehtyi, mutta vain puolet varsoi. Ensimmäinen pakastespermalla alulle saatu varsa, Avaus 1005-74R, syntyi siis vuonna 1974. (Heiskanen 1987, 56- 57.)

Rohkaisevien tulosten myötä tutkimuksia laajennettiin seuraavana vuonna, ja pakastespermalla siemennettiin maakunnassa 40 tammaa, mutta tulokset eivät olleet hyviä. Johtopäätöksenä oli todettava, että pakastesperman käyttö vaatii erittäin tarkkaa kiimakontrollia, eikä sen vuoksi ole käytettävissä tiloilla. (Heiskanen 1987, 57.)

Luotettava kiimakontrolli- ja ovulaatiodiagnostiikka olivat siis avainasemassa keinosiemennystoiminnan onnistumisessa ja niistä muodostuikin seuraavina vuosina tärkeät tutkimuskohteet. (Heiskanen 1987, 56- 57.)

1970-luvulla nousi Valtion hevosjalostuslaitoksen tutkimustoiminta myös mediaan, kun kävi ilmi, että Ypäjällä tehtiin tutkimusta teurashevoskopuutuksesta. Käytännössä tutkimus käsitti kuitenkin lähinnä kasvukokeita eri ruokinnalla. (Hietamäki 2006, 208.)

15.3 1970-luvulla uusia tammoja

1970-luvun alussa Jokioisten Kartanot luopuivat hevostenpidosta ja lahjoittivat kaksi tammaa Valtion hevosjalostuslaitokselle. Molemmat tammot olivat hevosjalostuslaitoksen oriista ja edustivat samaa emälinjaa. Tirppa 273-72T Valio (isä Ylkä) oli tammoista nuorempi ja se jätti hevosjalostuslaitokselle 11 varsaa ratsujalostukseen ja Saparo 101426 Valio (isä Taaroni) ehti jättää viisi ratsujalostuksen helmeä. Näistä mainittakoon periyttäjätammat Elva 1911-

75R Valio (isä Pyräys) ja Aura (isä Pyräys) sekä jalostusori Kelmi (isä Kotomies).(Heiskanen 1987, 30.)

1970-luvun lopussa saatiin lahjoituksena myös lämminveriravuritamma Oma SF-844 1.20,9a. Oma oli Tanskassa syntynyt ranskalais-amerikkalainen ja se varsoi hevosjalostuslaitokselle seitsemän varsaa. (Haimi, ym. 1997, 39; Suomen Hippos ry 2012.)

15.4 Jalostusoriit 1970-luvulla Valtion hevosjalostuslaitoksella

1970-luvulla Valtion hevosjalostuslaitoksella astui ensimmäistä kertaa myös lämminveriravuri, Gerry Hannover 105481 (isä Star`s Pride). Se astui Ypäjällä kaudet 1974- 75. Suomenhevosiitta oli käytössä 1970-luvulla useita, vanhoista jalostusoriista jatkoi Uskoton, joka palveli jalostuksessa aina kuolemaansa asti, vuoteen 1978.(Heiskanen 1987, 33; Ojala 1996, 74.)

Vuodesta 1973 alkaen pyrittiin käyttämään myös jälkeläistensä perusteella huippuperiyttäviksi arvioituja vuokraoriita. Ypäjällä 1970-luvulla astuneita vuokraoriita olivat juoksijat Hulina Jo102P (1.26,7a), Vekkuli Jo101P (1.25,7), Jonne 6731Vj (1.29,9a) ja Keikari 922-71J (1.29,8a).(Heiskanen 1987, 23; 33.)

Hulina (isä Härmä) astui Ypäjällä kauden 1971 ja jätti jalostusoriin Vesku 776-72J (emä Keva) 1.28,1a. Vekkuli puolestaan jätti Siittolanmäelle mm. oriin Yrkä 689-73J (emä Eriste) 1.29,2a, tammatt Akuli 1009-74R Valio (emä Pusta) ja Illeri 1418-78J (emä Roikka) 1.32,0a (Suomen Hippos ry 2012).

Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattamista oriista jalostukseen käytettiin mm. Pyräys 733-71J (emä Jyvä), Uski 571-71TJ (emä Ysti)1.28,1a sekä Saari 594-71J (emä Erihari) 1.32,1a. Pyräys näkyy edelleen ratsusuunnan sukutauluissa Ypäjällä tammojen Elva 1911-75R Valio (emä Saparo) ja Atsi 1012-74R (emä Jatsi) kautta, Uski tamman Merri 1591-82R (emä Sari) kautta ja Saari tamman Katsi 1380-80R (emä Jatsi) kautta.(Suomen Hippos ry 2012.)

16 VALTION HEVOSJALOSTUSLAITOS OSAKSI MAATALOUDEN TUTKIMUSKESKUSTA V. 1989

1980-luvun lopulla maa- ja metsätalousministeriö asetti työryhmän laatimaan ehdotuksen Maatalouden Tutkimuskeskuksen (MTT) resurssien kehittämiseksi. Ehdotuksen mukaan MTT:n resurssien kehittämiseksi tuli mm. Valtion hevosjalostuslaitos liittää osaksi Maatalouden tutkimuskeskusta. Hevostalouden katsottiin olevan merkittävä maatilatalouden ja siihen liittyvien elinkeinojen kehittämiskohde. Hevostaloudessa nähtiin potentiaalia, ja päästäkseen riittävän korkealle tasolle, tuli hevostaloudelle luoda suunnitelmalliset ja pitkäjänteiset tutkimus- ja kehitystoimintapuitteet. Hevostalouden kehittämiseksi katsottiin tärkeäksi lisätä alan tutkimusta sekä palvelutoiminnan resursseja Ypäjällä 1980 - 1990-luvuilla toteutuneiden mittavien investointien hyödyntämiseksi. (Haimi, ym. 1997, 53- 54.)

Valtion hevosjalostuslaitos muuttui siis Hevostalouden tutkimusasemaksi vuonna 1989. Sen tehtäväksi luettiin tutkimus ja koulutus, yhteistyö alan viranomaisten kanssa sekä toimialaan liittyvä palvelutoiminta, kuten hevossairaala- ja laboratoriopalvelut, joita haluttiin myydä myös ulkopuolisille. (Haimi, ym. 1997, 53- 54.)

Ypäjän maatalousoppilaitos muuttui hevostalousoppilaitokseksi vuonna 1989, jolloin myös opetus muuttui entistä hevospainotteisemmaksi. (Haimi, ym. 1997, 54.)

16.1 Valtion hevosjalostuslaitokselle mittavia investointeja

Suunnitelmat vanhojen toimitilojen peruskorjaamiseksi ja uusien tilojen rakentamiseksi aloitettiin jo 1970-luvun lopulla, hevostalouden elpymisen myötä. Vuonna 1985 aloitettiin mittavat rakennushankkeet Valtion hevosjalostuslaitoksella. Peruskorjaus suoritettiin I- ja II-talleihin sekä tarhoihin. Uudisrakentamisen myötä Valtion hevosjalostuslaitoksen maille nousi uusi valmennustalli, astutustalli, lämpökeskus, huoltorakennus, tarhoja, kengityspaja sekä hevossairaala. Investoinnit olivat siis varsin mittavia ja ne toteutettiin tiiviillä tahdilla, vuonna 1988 rakennus- ja saneeraustyöt saatiin päätökseen (kuva 3 ja kuva 4.). (Haimi, ym. 1997, 18.)

Kuva 3. Nykyistä rakennuskantaa Siittolanmäellä.(Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

Lisäksi oppilastyönä kunnostettiin 50 tallipaikka vanhaan puimala rakennukseen ja pajaan.(Jansson 1994, 20.)

Hevostalouden tutkimusaseman investoinnit rahoitettiin valtion perimästä totalisaattorivaihto-osuudesta, ja se aiheutti hammasten kiristelyä raviväen keskuudessa, sillä Ypäjän investoinnit noina vuosina veivät hevostaloukertymästä niin suuren osan, ettei mainittaviin investointeihin raviradoilla ollut mahdollisuutta viiteen vuoteen.(Mahlamäki 2003, 280; Jansson 1994,20.)

Raviväen keskuudessa pelättiin myös, että toiminnan laajeneminen Ypäjällä tulisi jatkossa aiheuttamaan entistä isompia ylläpito- ja hallintokuluja. Toisaalta toivottiin, että Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvatus- ja tutkimustoiminnasta olisi vastaisuudessa hyötyä koko hevosurheilun saralla. Hevosurheilu-lehdessä 21.10.1987 muotoili Hippoksen hallituksen puheenjohtaja, kansanedustaja, Kauko Juhantalo asiasta seuraavasti; *öNeuvottelukunnassa on käytetty monia painavia puheenvuoroja ja sen vuoksi minä tässä nyt puhun Ypäjistä, että me voisimme tilanteen hyväksyä--- [ja] asettaisimme--- toimintamme lähtökohdaksi sen, että Ypäjä näin suurien investointien jälkeen toimisi mahdollisimman tehokkaasti, mahdollisimman korkeatasoisesti suomalaisen hevosmiehen ja -naisen hyväksi kasvatuksessa, tutkimuksessa, kilpailutoiminnan kehittämisessä, jne.ö*(Hevosurheilu 21.10.1987, 3.)

Uudella astutustallilla ja sen yhteyteen rakennetulla laboratoriolle sekä hevos-sairaalalla tuli olemaan iso merkitys tutkimus- ja jalostustoiminnalle, joiden myötä myös raviväen toiveisiin aikanaan saatiin ainakin osittain vastattua tarjoamalla palveluja myös julkisille markkinoille.(Suomen Eläinlääkärilehti 1987, 93.)

Kuva 4. Nykyistä rakennuskantaa. Kuvassa etualalla olevat rakennukset olivat 1950-luvulle saakka Valtion hevossiittolan tallirakennukset ja ylempänä näkyvät I- ja II-tallit olivat puolustusvoimien käytössä. II-tallin kyljessä oleva pyöreä siittolarakennus on rakennettu 1980-luvun lopulla. (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

16.1.1 Hevoshankintoja ja hevosurheilualueiden rakentamista

Vuosina 1989 - 1993 peruskorjattiin ravirata, ratsastuskenttiä ja Derby-kenttä, sekä rakennettiin hiittirata ja ratsastuskenttä (kuva 5.). Nämä rakennustyöt toteutti MTT. SRO puolestaan rakensi 1980-luvulla kaksi uutta tallia sekä lämmitettävän ratsastusmaneesin. (Jansson 1994, 20.)

1980-luvulla ryhdyttiin niin hevosjalostuslaitoksen kuin myös oppilaitoksen toimesta panostamaan myös lämminverihevosten, niin ravi- kuin ratsuhevostenkin, jalostukseen. Jalostustoiminnan aloittamiseksi tehtiin hevoshankintoja; ratsuja hankittiin lähinnä ulkomailta, ravureita sekä ulkomailta, että Suomesta. Ensimmäiset lämminveriset ratsutammat Valtion hevosjalostuslaitokselle ostettiin vuonna 1981 Saksasta. Jälleen vuonna 1989 hankittiin ratsutammoja jalostustarkoituksessa, tällä kertaa westfalen-rotuisia. (Haimi, ym. 1997; 39-41.)

1985 siittolanmäelle ostettiin tanskalainen lämminverinen ravihevostamma, Clissa Vixi DK-76-068. Clissa Vixi oli ollut menestyksekäs kilpahevonen itsekin, ennätys 1.15,3a ja yli satatuhatta markkaa radoilta tienannut, ja jalostuksessa siitä tuli AB-jalostusluokan tamma. (Haimi, ym. 1997; 41.)

Kuva 5. Hevosurheilualueet nykyisellään. Myös tästä ilmakuvasta on nähtävissä Kartanokylän kartanon mailla vallitsevat korkeuserot. (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

16.2 Isoja edistysä lisäntymistutkimuksen saralla

Tutkimustoiminta oli laajentunut jatkuvasti 1960-luvulla alkaneen yhteistyön myötä Eläinlääketieteellisen korkeakoulun kanssa. 1980-luvulle tultaessa Ypäjällä tehtiin tutkimusta yhteistyössä myös Maatalouden tutkimuskeskuksen, Helsingin ja Kuopion Yliopistojen kanssa. (Suomen Eläinlääkärilehti 1987, 93.)

Tärkeimpänä tutkimuksen kohteena 1980-luvun alussa oli kehittää toimiva orin tuoresperman siirtomenetelmä, niin että jatkossa olisi mahdollista hevosten sijaan kuljettaa spermaa. Siirtosperman käyttö maassamme jalostustöinnassa yleistyikin nopeasti. (Katila 2007, 178.)

Myös pakastespermaan liittyviä tutkimuksia jatkettiin. Muita 1980-luvun tutkimusaiheita olivat ovulaation jälkeen tapahtuva siementäminen, kohdun palautuminen varsomisen jälkeen, vieroituksen ja ruokinnan vaikutus varsojen kasvuun, seerumin vitamiinitasojen vaihtelut, syntymääjankohdan merkitys ravihevosen kilpailumenestykseen, orivarsojen siitoskapasiteetti sekä alkionhuuhtelututkimukset yhdessä Hautjärven klinikan kanssa. (Suomen Eläinlääkärilehti 1987, 93)

Alkionhuuhtelututkimukset olivat urauurtavia ja niiden ansiosta syntyi Pohjoismaiden ensimmäiset alkionsiirtovarsat Suomessa 1986 Hautjärvellä ja seuraavana vuonna Ypäjällä (Katila 2007, 182).

Myös progesteronimäärittelyillä on ollut suuri merkitys tammojen kiimojen tutkimisessa. Progesteronimäärittelyä tehtiin seerumista sekä tammanmaidosta. (Suomen Eläinlääkärilehti 1987, 93.)

Tutkimusaiheina oli myös hevostalouden elinkeino-, työvoima- ja maatalouspoliittiset vaikutukset. (Suomen Eläinlääkärilehti 1987, 93).

16.3 Suomenhevosaursjalostuksen alkutaival

Suomenhevosaursujen eteen tehty työ kantoi nopeasti hedelmää ja jo 1980-luvulla nähtiin useita menestyksekkäitä Valtion hevosjalostuslaitoksen ratsukasvatuksen tuotoksia kilpailuilla. Muun muassa tammakavali Akuli 1009-74R (Vekkuli ó Pusta), Atsi 1012-74R (Pyräys ó Jatsi), Elva 1911-75R Valio (Pyräys ó Saparo), Merri 1591-82R (Uski ó Sari), ruunat Itso 1415-78R (Vetori ó Jatsi) ja Osti 1665-84 (V.T. Ajatus ó Pysti) sekä ori Kelmi 1393-80R (Kotomies ó Saparo) kilpailivat menestyksellisesti ratsastuskilpailuilla 1980-luvulla. (Haimi, ym. 1997, 79.)

Akuli 1009-74R Valio (mm. suomenhevosten koulumestari v.-80) jätti 15 jälkeläistä, kaikki ratsuja. Näistä mainittakoon jalostusoriit Samuli 2083-86R (isä Kelmi) ja laitoksen ulkopuolella niin ikään jalostukseen käytetty Lastun Leka 2250-97R (isä Pilven Poika) sekä tammakavat Neili 1564-83R Valio, Ekuli 1149-92R, Ynnäke 2172-90R. (Sukuposti 2012.)

Atsi 1012-74R H (mm. suomenhevosten estemestari v.-80) jätti vain kolme jälkeläistä, sillä se kuoli jo kymmenvuotiaana. (Sukuposti 2012.)

Merri 1591-82R (mm. suomenhevosten koulumestari & suomenhevosten pistekilpailun voittaja v. -87) jätti seitsemän jälkeläistä mm. suosittuun ratsujalostusoriin Helmeri 1151-93R (isä Samuli), jolla on jo lähes sata jälkeläistä. (Sukuposti 2012.)

Elva 1911-75R Valio (suomenhevosten koulumestari v. -81) jätti seitsemän jälkeläistä, ratsujalostukseen mm. oriin Taival 2230-87R (isä Lokker) sekä pienhevosaursjalostukseen oriin Onneri 1654-84P (isä Poster). (Suomen Hippo ry 2012.)

Ruuna Itso 1415-78R menestyi kouluratsastuksessa, ollen mm. suomenhevosten koulumestari vuosina 1982- 84. Ennen ruunausta Itso ehti jättää yhden jälkeläisen. (Sukuposti 2012.)

Ruuna Osti menestyi kaikissa ratsastuksen lajeissa, erityisesti kenttäratsastuksessa ollen mm. vuosien 1989 ja 1991 suomenhevosten kenttämestari. (Sukuposti 2012.)

Menestynein ratsusuunnan kasvatti oli Kelmi 1393-80R, joka voitti mm. Nuorten hevosten championaatin v. -84, suomenhevosten koulumestaruuden vuosina 1986 - 1993 sekä sh- pistekilpailun v. -86, -87, -89. Kelmi on onnistunut myös ratsujalostuksessa erinomaisesti, jälkeläisiä Kelmistä jäi kaikkiaan 103, joista yhdeksän jalostusoriitta ratsu- tai pienhevossuunnalle.(Suomen Hippos ry 2012.)

16.4 1980-luvun jalostusoriitit

Hevosjalostuslaitoksella astuneita oriitta oli 1980-luvulla Totti 739-74J P (1.25,0a), Vieteri 407-71TJ Vj (1.21,6a), V.T. Ajatus 1430-75J H (1.26,3a), Hiluri 557-71 J Vj (1.22,6a), Luomus 406-74J (1.27,3a), Aro-Valo 342- 73J (1.23,6a), Vilari 340-73J (1.23,6a), Jekuri 1401- 79J (1.28,9a), Kelmi 1393-80R sekä Lokker 1375-81T (1.29,8a), Vesku 776-72J (1.28,1a), Immo 1581-78J (1.32,5a), Vika-Pisto 1974-77J (1.26,2a). Myös Yrkää 689-73J, Uskia 571-71TJ ja Saaria 594-71J käytettiin vielä 1980-luvun alkupuolella muutamille tammoille. Nysteri 1562-83R ja Pysteri 2974-84JTa tulivat jalostuskäyttöön aivan 1980-luvun lopussa.(Heiskanen 1987, 33; Suomen Hippos ry 2012.)

Muita 1980-luvulla hevosjalostuslaitoksen tammoille käytettyjä oriitta olivat mm. Suikku 1810-78J Valio (1.24,3a), Apeli 1251-75J (1.28,7a), Aporillo 1252-75J (1.32,2a), Posteri 1284-74J (1.28,9a) ja Resori 437-71J Valio (1.27,7a).(Suomen Hippos ry 2012.)

Totti astui Ypäjällä kauden 1980 ja jätti mm. oriin Makeva 1580-82J (emä Keva) 1.29,5a.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Vieteri oli seuraavan kauden pääastujana, ja jätti hevosjalostuslaitokselle mm. ratsujalostuksessa vaikuttaneen ratsuoriin Nysteri 1562-83R (emä Systi), tammam Nukeva 1566-83J Valio (emä Keva) 1.32,4a, Norea 1575-83 (emä Aulia), Nietro 1569-83J (emä Pusta) 1.38,5a. Nukeva on emänä mm. oriille Löytävä 1785-97J (isä Totilo) 1.24,5a ja tammalle Noituva 1686-99J (isä Turon Loppi) 1.29,7a. Norea on emänä mm. ruunille Sorea 1307-91J (1.23,3a) ja Tähti-Petraus 1408-96 (1.25,6a), sekä oriille Rivallus 1197-95(1.23,4). Norea on emänemänä mm. oriille Valtraus 1877-03J (1.24,6a) ja tämän sisarelle Noriko 1561-05J (1.26,2a) sekä tammalle Vilijonkka 1299-96 (1.27,6a), joka on oriin Jonkkari 1913-04J (1.21,9a) emä. Nietro puolestaan on emänä oriille Liero 1279-97J (isä Taikuri) 1.22,1a.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Vieterin poika, V.T. Ajatus, astui Ypäjällä kauden 1982 jättäen mm. tamman Okeva 1668-84J Valio (emä Keva) 1.26,8a, tamman Opetus 1673-84R Valio (emä Sähke), monipuolisen ratsuruunan Osti 1665-84 (emä Pysti) ja ratsuoriin Olve 1659-84R (emä Alve). Okeva on emänä hienolle sisarusarjalle johon kuuluu mm. tammam Kihin Keva 1529-93J (1.27,8a), Tunteva 1379-94 (1.26,8a) sekä oriit Taikova 1054-95J (1.23,7a), Kokeva 1407-97J (1.21,9a) ja Kertova 1357-02J (1.23,8a). Emänemänä Okeva on mm. oriille Hullumies

2161-03J (1.21,2a). Tamma Opetus menestyi kouluratsastuksessa ja sen jälkeläisiä ovat mm. sittemmin ruunattu kouluori Opeliksi 1781-00R (isä Kelmi) ja ruuna Notte 1445-99 (isä Samuli). Oria Olve, joka mm. voitti suomenhevos-ten estemestaruuden vuosina -88 ja -90, käytettiin jonkin verran myös ratsujalostuksessa ja sen jälkeläisistä mainittakoon esteratsutamma Osaran Opetus 2050-98R.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Hiluri astui Ypäjällä kauden 1983 ja jätti mm. oriit Pysteri 2974-84JTa (emä Systi) 1.21,7a, Pietro 2967-84J (emä Pusta) 1.27,2a ja Pasta 2960-84J (emä Vesta) 1.24,7a. Näistä Pysteri on menestynyt huomattavan hyvin juoksijajalostuksessa, Pasta sen sijaan menestyi paremmin ratsujalostuksessa jättäen mm. kantakirjatut ratsutyypin edustajat tammatt Riemuliini 2099-96RT, Ipetus 1268-94R (emä Opetus), Silkki Musta 1244-01R ja Alfa Naskali 1024-98R, yhteensä Pastan jälkeläisiä oli 25.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Vuonna 1984 pääastujana oli Luomus, jonka jälkeläisiä Siittolanmäen kasva-teista ovat mm. ratsuoriit Rinni 2139-85R (emä Linni) ja Rysykkä 2143-85R (emä Ynnykkä).(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Vuonna 1985 astumassa oli Aro-Valo, jonka jälkeläisistä mainittakoon tamma Sekka 2208-86 (emä Illeri), joka on emänä ruunalle Jeesau 1455-95 (1.24,9a). Vilari astui samana vuonna, mutta sille ei montaa tammaa laitettu.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Suomenhevosratsu Kelmi astui ensimmäistä kauttaan vuonna 1985 ja palveli ratsujalostusta seuraavien 19 vuoden ajan jättäen merkittävän jäljen suomenhevos-ten ratsu- ja pienhevossuunnan jalostukseen. Kelmin jälkeläisiä 1980-luvulta ovat mm. ratsujalostukseen käytetyt ori Samuli 2083-86R (emä Akuli), menestyneet ratsuruunat Satso 2084-86 (emä Natso), Sihti 2087-86 (emä Nysti) sekä jälkeläistensä perusteella II-palkittu tamma Testeri 2248-87R (emä Osteri).(Sukuposti 2012.)

Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvatti Jekuri astui kaudella 1986 Ypäjällä, se jätti joitakin juoksijoita. Samana vuonna astui ensimmäistä kauttaan Ypäjälle ostettu työhevostyyppin edustajaksi kantakirjattu ori Lokker, joka palveli jalostuksessa vuoteen 1991 asti, jolloin se 11-vuotiaana kuoli. Lokkerin jälkeläisiä on kirjattu kantakirjaan työ-, juoksija- ja ratsusuunnalle ja se jätti 61 jälkeläistä. Näistä mainittakoon mm. tamma Tuuva 2250-87 (emä Iva) ja menestyksekkäs kouluratsuori Taival 2230-87R (emä Elva). Tuuva on emänä mm. tammolle Jenga 1022-95J (1.26,1a), Luuseri 1275-97J (1.27,5a) ja Oktaavia 1118-00J (1.22,2a) sekä oriille Noova 1129-99J (1.25,9a). Taival on isänä tammalle Notholms Tindra 1839-04R, joka on voittanut mm. Suomenpienhevos-ten kenttämestaruuden vuonna 2011.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

1980-luvulla käytettiin myös omakasvattioriitta Vesku 776-72J (Hulina ó Ke-va) ja sen jälkeläisistä merkittävin on juoksija- sekä ratsusuunnalle kantakirjattu kaksinkertainen ravikuningas Pette 2966-84JR (emä Amilo) 1.22,6a. Pet-

tellä on yli sata jälkeläistä, ratsuja ja ravureita, mm. Petros 1500-98 (1.24,8a) ja ratsusuunnalle kirjattu ori Jämpti 1532-99R (1.27,0a).(Suomen Hippos ry 2012; Sukuposti 2012.)

Suikkua käytettiin 1980-luvun lopulla siirtona muutamille tammoille. Näistä tuotoksista mainittakoon täysveljekset jalostusoriit Taikuri 2228-87J Valio (1.24,8a) ja täysveljensä Ylikessu 2178-90J (1.25,4a) emänä Muiston-Piiru 1352-76J Valio.(Heiskanen 1987, 33; Sukuposti 2012.)

Apelin merkitys oli huomattava ratsujalostuksessa, varsinkin kun se edusti sukulinjaa, jonka sukutaulussa ei esiinny Eri-Aaronia. Apeli jätti Ypäjän ratsujalostukseen mm. tammammat Neili 1564-83R Valio (emä Akuli), Natso 1570-83R Valio (emä Jatsi) ja Oru 1669-84R Valio (emä Uru).(Sukuposti 2012.)

Posterista jäi mm. tammammat Osteri 1679-84R (emä Ulriika), Potku 2982-84J (emä Yssy) 1.28,3a. Osteri on emänä mm. ratsutammalle Testeri ja Potku on emänä mm. oriille Rokeri 1770-95J (1.23,4a).(Sukuposti 2012.)

Resorista jäi mm. tamma Vasseli 2399-89J (emä Kasseli) 1.26,7a.(Sukuposti 2012.)

Lämminveriratsujalostukseen käytettiin Ypäjällä 1980-luvulla mm. seuraavia puoliverioriita; Gurnemanz 55 3000, Weinglanz 60 4627, Ramon Navaro 57 4618 sekä Jan Viktor 52, Royal Angelo I 410667086 BRD, Hostrup 46 2749, Picador 48 2798, Seelöwe 310407961 BRD, Argwohn II 50 3745, Sambor KWLKP.3312, Pistolet KWLKP.3312, Duran 2558 DDR, Arak KWLKP.2911, Rewir KWLKP.3434, Lavallo 66 6325, Romanus Z 71 5993, Landino DE 321210168586, Domplatz 68 6527, Matador DVE 405 sekä täysiverioriitta Labirynt xx STS 5555.(Suomen Hippos ry 2012.)

Lämminveriravuriin jalostukseen Ypäjällä 1980-luvulla käytettiin mm. seuraavia oriita; Keystone Patriot US- 6709T, Arnieø Aim US-1848 W, Crystaø Star US- 137-BY, Casual Star, Sandman Lobell US-CA-513, Gus Lobell US-4563-T, Hekka 79-1146, Lancon F-77-073043-C, Barbo Assassin C-097-MR, Clayt Hanover SF-2870, Michael Marchand S-75-1210, Ibum F-74-003612-Q, Armbro Kennedy SF-2119, Gothic US-4160-W ja Madrigal US-3063-R.(Suomen Hippos ry 2012.)

17.3 Hevosjalostus siittolanmällä 1990-luvulla

Vuonna 1993 uudelleen järjestelyjen yhteydessä Maatalouden tutkimuskeskuksen hevostutkimusyksikön hevosmäärää vähennettiin yli 200 hevosesta n. 60 hevoseen. Tutkimustarkoituksiin jätettiin lähinnä suomenhevoseja ja Ypäjän Hevosopistolle annettiin 58 hevosta ja loput myytiin. Hevosopistolle lahjoitettua hevosista lämminverisiä ravureita oli 12, lämminverisiä ratsuja 9 ja suomenhevoseja 37. Myös Ypäjän hevosopistopilaitoksen (30) sekä SRO:n omistamat hevoset (10) siirtyivät Hevosopiston omistukseen, näistä 14 oli lämminveriravureita ja 26 lämminveriratsuja. (Haimi, ym. 1997, 54.)

17.3.1 1990-luvulla suomenhevosratsut omakasvatusta useassa polvessa

Onnistuneiden omakasvatioriiden myötä Ypäjällä saatiin suhteellisen nopeasti useamman polven puhdasta ratsusuuntaa edustavia kasvatteja. Kilpakentillä kilpaili jatkuvasti menestyviä, hyvin koulutettuja ja valmennettuja siittolanmäen kasvatteja ratsastuksen eri lajeissa.

Esteratsu ori Samuli 2083-86R (Kelmi ó Akuli) syntyi vuonna 1986 ja oli siis toisessa polvessa ratsutyypin edustaja. Samulin kilpailutuloksista mainittakoon esimerkiksi suomenhevosten estemestaruus vuosilta -92 ja -93, Finnderbyn suomenhevosluokan voitto v. -93 ja sh- pistekilpailun voitto v. -92. Samulin jälkeläisistä mm. vuonna 1993 syntynyt ori Hermeli 1151-93R (emä Merri) ja 1994 syntynyt ori likor 1267-94R (emä Katsi) ovat jo kolmannen polven ratsusuunnan edustajia, ja molemmat jatkavat ratsujalostuksessa myös nykypäivänä. (Suomen Hippos ry 2012.)

1990-luvulla Ypäjän ratsujalostuksessa vaikutti myös juoksijasukuinen ori Nysteri 1562-83R (Vieteri ó Systi), jonka veli Pysteri 2974-84JTa (isä Hiluri) on ansioitunut ravurina sekä huomattavan hyvin myös juoksijajalostuksessa. Nysteri sen sijaan antoi panoksensa kouluradoille ja ratsujalostukseen. Nysteri voitti suomenhevosten koulumestaruuden vuosina 1994 - 1997. Se jätti 43 jälkeläistä, joista mainittakoon kouluratsuna niin ikään menestynyt tamma Montsaana 1494-98R (emä Natso). (Suomen Hippos ry 2012; Sukuposti 2012.)

1990-luvulla kilpakentillä menestyivät siittolanmäen kasvateista myös mm. oriit Olve 1659-84R (mm. suomenhevosten estemestaruus 1988- 1990), Rinni 2139-85R, Rysykkä 2143-85R (mm. suomenhevosten kenttämestari v. 1996 - 1997), Taival 2230-87R (sh- pistekilpailun voitto v. 96 ja suomenhevosten koulumestari vuonna 1999) ja tamma Opetus 1673-84R (suomenhevosten koulumestari & sh- pistekilpailun voittaja vuonna 1990). (Sukuposti 2012.)

Näistä jalostuksessa Ypäjällä vaikuttivat Rinni, joka on isänä mm. oriille Lester 1375-97R (emä Testeri) ja ruunalle Luigi 1053-97 (emä Oru) sekä Rysykkä, jonka jälkeläisiä ovat mm. kouluratsastuksessa menestyneet tamma Misu

1495-98 (emä Testeri) ja ruuna Rysykänpolkka 1812-99. Olve puolestaan jätti mm. esteratsastuksessa menestyneen tammam Osaran Opetus 2050-98R ja tammam Lumilla 1018-97R sekä maailman ensimmäiset alkiovaiheessa sukupuolimääritetyt vuonna 1995 syntyneet tammam Jina 1002-95 ja Jena 1001-95R.(Haimi, ym. 1997, 56; Sukuposti 2012.)

Kelmin 1990-luvulla syntyneitä jälkeläisiä ovat mm. oriit Eeli 1029-92RP (emä Neili), Jaime 1409-95R (emä Oru), Lorentso 1377-97R (emä Natso), Karl-Hemming 1287-96R, Pirvetti 1126-96R, Retu Huana 1116-98P, ruunat Kingi 1087-96 (emä Oru) ja Pelmi 1134-96.(Sukuposti 2012.)

Periyttämiskyvykkäiden omakasvattoriiden jatkuva ilmaantuminen hevoskantaan on ollut edellytyksenä nopealle oman ratsukannan jalostumiselle, mutta tärkeimpänä tekijänä voidaan kuitenkin nähdä hyvä tammakanta, joka on mahdollistanut tämän edistyneen Ypäjän suomenhevosratsulinjoissa.

Ratsujalostuksen kannalta tärkeimmiksi kantatammoiksi ovat osoittautuneet Erihari, Ysti ja Saparo (Ticklén 27.5.2005, 16).

17.3.2 Suomenhevosen juoksijasuunnan jalostus 1990-luvun Siittolamäellä

Tärkeimmät 1990-luvulla ja myös 2000-luvulla vaikuttaneet juoksijasuunnan omakasvatit olivat Pysteri 2974-84JTa (1.21,7a) ja Taikuri 2228-87J Valio (1.24,8a).

Pysteri (Hiluri ó Systi) syntyi vuonna 1984, kilpaili mm. kolmena vuonna kunninkuuskilpailuissa. Pysteri on kantakirjattu juoksijana sekä työhevosena ja jälkeläisiä sillä on 383.(Sukuposti 2012.)

Pysteri on jättänyt muun muassa seuraavat Hevosopisto Oy:n ja MTT:n kasvattamat hevoset; oriit Yrme 2179-90J (emä Orea) 1.25,1a, Jiiärrä 1024-95Ta (emä Roppu) 1.26,0a, Noova 1129-99J (emä Tuuva) 1.25,9a, Lintton 1277-97 (emä Roppu) 1.26,7a sekä tamma Luuseri 1275-97J (emä Tuuva) 1.27,5a.(Sukuposti 2012.)

Pysteriä on käytetty jalostukseen paljon myös Siittolanmäen ulkopuolella, ja näistä jälkeläisistä mainittakoon mm. oriit Huiman Pyste 1587-97J (1.20,7a), Monsteri 1054-92 (1.22,5a), Mallikas 2607-90J (1.23,5a) ja ruunat Huituli 2378-96 (1.22,0a) ja Pusteli 2323-99 (1.23,0a) sekä tammam Lento-Esteri 1646-97J (1.22,7a), Hopeahattara 1539-97J (1.24,8a), Hysteri A 1580-94J (1.24,7a) ja Tyskän Tarina 1585-97J (1.25,2a). Pysterin jälkeläisiä on kirjattu jokaiselle jalostussuunnalle ja tamma Laippa 1324-97T on mm. Valtakunnallinen Työmestaruus-kilpailun voittaja vuodelta 2010. Eniten Pysteriläisiä on kuitenkin kirjattu juoksijasuunnalle.(Sukuposti 2012.)

Taikuri (Suikku ó Muiston-Piiru) syntyi vuonna 1987. Sen emä, Muiston-Piiru 1352-76J Valio, ei ole hevosjalostuslaitoksen kasvatti, vaan se ostettiin

1980-luvulla emätammaksi hevosjalostuslaitokselle ja se varsoi 11 kertaa ja jätti mm. Taikurin täysveljen oriin Ylikessu 2178-90J. Muiston-Piiru on emänä myös tammalle Roppu 2154-85J (isä Jekuri), joka edelleen on emänä mm. oriille Lintton 1277-97 ja Jiiärrä 1024-95Ta.(Sukuposti 2012.)

Taikuri kilpaili mm. vuoden 1992 Suomenhevosten Derbyssä, sijoittuen kolmanneksi. Jälkeläisiä Taikurilla on tähän mennessä 182. Taikurilaisia on kantakirjattu juoksija- ja ratsusuunnalle, juoksijoita on kuitenkin huomattavasti enemmän.(Sukuposti 2012.)

Taikurin jälkeläisistä, joiden kasvattajana on joko MTT tai Hevosopisto Oy, mainittakoon seuraavat, oriit Liero 1279-97J (emä Nietro) 1.22,1a, Jörkka 1155-95J (emä Mehto) 1.22,3a, Jiimän 1026-95J (emä Lerkka) 1.22,6a, ruunat Jeessau 1455-95 (emä Sekka) 1.24,9a, Rolleri 1370-02 (emä Alleri) 1.24,7a sekä tammam Oktaavia 1118-00J (emä Tuuva) 1.22,2a, Ulleri 1054-05J (emä Alleri) 1.25,8a, Jenga 1022-95J (emä Tuuva) 1.26,1a ja Poola 2124-01J (emä Uulia) 1.27,6a.(Sukuposti 2012.)

Myös Taikuri on ollut suosittu jalostusori ja Siittolanmäen ulkopuolella kasvatettuja taikurilaisia ovat mm. oriit Taikova 1054-95J (emä Okeva) 1.23,7a, Rokeri 1770-95J (emä Potku) 1.23,4a ja ruunat Vilppulan Poika 1029-94 (emä Jemma) 1.24,5a, Saruman Taika 2213-98 (1.25,1a), Tiktaattori 1350-01 (1.23,9a), Gösta 1327-01 (1.23,5a) sekä tammam Harjun Humina 1860-96J (emä Lerkka) 1.25,3a, Soman Taika 1694-99J (1.25,7a), Pinta 1929-02J (1.25,6a). Suluissa mainitut emät ovat Siittolanmäen kasvatteja.(Sukuposti 2012.)

Muita 1990-luvulla Siittolanmäen tammoille käytettyjä juoksijaoriita olivat mm. Poika-Siro 1703-81J (1.27,3a), Mikker 1328-83J (1.21,4a), Siruluonto 1823-77J (1.24,1), V.T. Ajatus 1430-75J (1.26,3a), K.K. Kössi 1548-82J (1.22,3a), Patrik 1362-82J (1.21,0a), Kihin-Muisto 2383-77J Valio (1.23,1a) ja Jäävin-Poika 1571-84J (1.21,7a).(Suomen Hippos ry 2012.)

Poika-Siro astui Ypäjällä kauden -92 jättäen mm. tamman Haavi 1149-93 (emä Tuuva) 1.33,7a, joka on emänä ruunalle Aivot 1983-03 (1.25,5a).(Suomen Hippos ry 2012.)

Mikker astui Ypäjällä v. -97 ja sen jälkeläisistä Siittolanmäellä mainittakoon tamma Mekkala 1940-98 (emä Sekka) 1.28,7a.(Suomen Hippos ry 2012.)

V.T. Ajatus on isänä tammalle Holleri 1072-93J (emä Illeri) 1.23,6a.(Suomen Hippos ry 2012.)

17.3.3 Lämminveriratsujalostus

Hevostalouden tutkimusaseman kasvattamia puoliverisiä ratsuja syntyi vuosina 1990 - 1993 hieman vajaat 30, joista suurin osa siis myytiin yksityisille

vuonna 1993. Hevostalouden tutkimusaseman lämminverisistä ratsuista 9 siirtyi Hevosopiston käyttöön, Suomen Ratsastusopiston ratsuista 10 ja hevostalousoppilaitoksen hevosista 16 lämminveristä ratsua. Näistä osa siis jatkoi jalostuksessa Ypäjällä Hevosopisto Oy:n omistuksessa. (Haimi, ym. 1997, 54; Suomen Hippos ry 2012.)

1990-luvun lämminveriratsujalostukseen käytettiin mm. seuraavia oriita; Piolun 75 7036, Matador DVE 405, Domplatz 68 6527, Voltaire 356 STB WPN, Lands River GER 90 R91-1301, Doppsko Valiant 83 R92-1132, Chablis 80 6087 ja Linaro DE 321210068189.(Suomen Hippos ry 2012.)

1990-luvulla menestyneitä Siittolanmäen kasvatteja olivat mm. puoliveritamma Tungena 1448 6054 (Abenwind ó Ungena), joka voitti mm. vuonna 1993 Nuorten hevosten championaatin ja hyväksyttiin kantakirjaan I-palkinnolla. Tungena kuitenkin myytiin Saksaan, mutta sen emä, jälkeläistensä perusteella Valio-palkittu tamma Ungena 931 5405, jätti Ypäjän FWB jalostukseen tammät Hundred Volts R93-1049 (isä Voltaire) ja Aprilia R91-1054 (isä Domplatz).(Sukuposti 2012.)

Ori Younker R90-1009 (Labirynt ó Libanensa) voitti Nuorten hevosten championaatin ja kouluratsastuksen Breedersø Prize -kilpailun vuonna 1996, kun taas tamma Hundred Volts voitti esteratsastuksen Breedersø Prize -kilpailun ja ruuna Mad Max R93-1037 (Matador ó Seirene) kouluratsastuksen Breedersø Prize -kilpailun vuonna 1999.(Haimi, ym. 1997, 79; Sukuposti 2012)

17.3.4 Lämminveriravurikasvatus

Lämminveriravurijalostukseen Siittolanmäellä käytettiin 1990-luvulla mm. seuraavia oriita; Rocky SF-4775, Trot On US-3054-Y, Sorrento SU-N13, Cornstalk US-921-BZ, Straight Stud US-B-8225, Native Reel US-2442-V, Choctaw Brave US-6577-V, Megatrend US-AG-052 ja Texas Express SFU-EH4417.(Suomen Hippos ry 2012.)

1990-luvulla kilpailleista Siittolanmäen lv-ravurikasvateista menestyneimpiä olivat oriit Unesco 88-1987 (Arnieø Aim ó Ensjus Vika) 1.15,8a, Emigrant 92-1158 (Trot On ó Miss Christy Ayres) 1.16,4a, Vonica 89-2232 (Crystaø Star ó Lonica) 1.16,8a, Hixi 93-1222 (Straight Stud ó Clissa Vixi) 1.17,3a ja tammät Abacus 91-1794 (Rocky ó Pink Champagne) 1.15,3a, Sixi 86-2157 (Keystone Patriot ó Clissa Vixi) 1.15,7a, Ynette 90-2359 (Sandman Lobell ó Gibynette) 1.17,0a, Alissa 91-1796 (Rocky ó Clissa Vixi) 1.17,9a sekä ruunat Klixixi 96-1197 (Choctaw Brave ó Clissa Vixi) 1.16,2a, Eachday 92-1045 (Rocky ó Dollybird) 1.17,2.(Suomen Hippos ry 2012.)

18 JALOSTUSTOIMINTA SIITTOLANMÄELLÄ 2000-LUVULLA

MTT:n omistamien hevosten määrä on edelleen 2000-luvulla vähentynyt ja myös kasvatustoimintaa on supistettu. 1990-luvun jopa yli parin kymmenen varsan ikäluokista on tultu 2000-luvun reilusti alle kymmenen varsan ikäluokkiin. Ypäjän Hevosopisto Oy:n kasvatteja on 2000-luvulla syntynyt vajaa kymmenen varsa vuodessa. MTT hevostutkimuksen omistuksessa on enää 34 hevosta, jotka kaikki ovat suomenhevosia. MTT hevostutkimuksen hevoset ovat myös Hevosopiston opetuskäytössä ja vastavuoroisesti myös Hevosopisto Oy:n hevoset ovat tarvittaessa hevostutkimuskäytössä. (Saastamoinen 2012, 130- 131; Suomen Hippos ry 2012.)

Oriasema vuokrattiin vuonna 2007 Classic Equinen käyttöön ja yhteistyötä kesti kolme vuotta, kunnes vuodesta 2010 oriasema on toiminut Kallelan Oriaseman toimipisteenä. Hevossairaala yksityistettiin vuonna 2005 ja nykyään Siittolanmäellä toimii klinikkatiloissa Ypäjän Hevossairaala Oy sekä El-lab, eläintennäytteisiin erikoistunut laboratorio.

MTT hevostutkimuksen aihealueita on ollut neljä; hevosten ravitseminen, hevosten hyvinvointi ja ympäristöasiat, hevosten lisääntyminen sekä liikuntafysiologia. Ravitsemustutkimuksissa on tutkittu eri rehujen soveltuvuutta hevosten ruokintaan. Hyvinvointi- ja ympäristötutkimuksissa on tutkittu mm. hevosen ja ympäristön vuorovaikutusta. Liikuntafysiologinen tutkimus, joka jatkui vuoteen 2011 asti, tutki rasitusvammoja, tähtäimenään valmennusmenetelmien kehittäminen. Lisääntymistutkimuksen saralla on mm. kehitetty kohtukuu- la. (Saastamoinen 2012, 131; Reilas 2010.)

Valtion kustannussäästöjen vuoksi MTT hevostutkimuksen ja hevoskasvatuk- sen jatko on vaakalaudalla. Hevostutkimus on suunniteltu kokonaan hankkeis- tettavan vuoteen 2015 mennessä. (Yle Häme Uutiset.)

18.1 Suomenhevosen ratsusuunnan jalostus Ypäjällä

Tällä vuosituhanella menestyneitä suomenhevosratsuja Siittolanmäen kasva- teista ovat mm. oriit Hermeli 1151-93R, Jaime 1409-95R (mm. suomenhevos- ten koulumestari v. 2002 ja 2004- 2007), Lorentso 1377-97R (mm. suomen- hevosten koulumestari 2009), Iikor 1267-94R, Eeli 1029-92RP, kouluruunat Lester 1375-97R, Luigi 1053-97, Kotilo 1589-96, Opeliksi 1781-00R (mm. 6v suomenratsujen kasvattajakilpailun voitto v. 2006), Rosmo 1195-02 (mm. 6v suomenratsujen kasvattajakilpailun voitto v. 2008) ja koulutammatt Mont- saana 1494-98R, Misu 1495-98, Prisilla 1341-01 (mm. 6v suomenratsujen kasvattajakilpailun voitto v. 2007) sekä Ypäjä Urmeli 1971-05R (6v suomen- ratsujen kasvattajakilpailun voittaja esteratsastuksessa vuonna 2011). (Suku- posti 2012.)

Kelmi oli jalostuskäytössä vuoteen 2005 asti ja se lopetettiin 29-vuotiaana vuonna 2008. Sen 2000-luvulla syntyneistä jälkeläisistä mainittakoon mm. Opeliksi 1781-00R (emä Opetus), Silvolan Elmeri 1197-02R (emä Natso), Rosmo 1195-02 (emä Montsaana) ja Pyyrylän Pormestari 1324-04. Näistä Silvolan Elmeri ja Pyyrylän Pormestari eivät ole Siittolanmäen kasvatteja. (Suomen Hippos ry 2012.)

Vuonna 2009 ruunattu Opeliksi (Kelmi ó Opetus) astui Ypäjällä vuodet 2007 - 2008 ja sillä on viisi jälkeläistä. (Sukuposti 2012.)

Jaime 1409-95R (Kelmi ó Oru) on astunut Ypäjällä vuodesta 2000 lähtien (kausi 2009 Koivulehdon Tilalla). Tähän mennessä Jaimella on jälkeläisiä 42, kantakirjaan R-suunnalle jaimelaisia on merkitty tähän mennessä neljä ja P-suunnalle yksi. Jaimen kautta periytyy sen emänemältä myös herasilmäisyys ja sen jälkeläisissä on myös sabinoja. Jaimen jälkeläisistä mainittakoon tamma Prisilla 1341-04 (emä Lumilla), I-palkinnolla kantakirjatut tammat Sena 2000-03R ja Harjun Helmi 1343-06P, 3-vuotiaana laatuarvostelussa I-palkittu ja lupaavimmaksi koulu- ja estehevoseksi arvosteltu tamma Taikomus 1606-05, laatuarvostelussa lupaavimmaksi 3-vuotiaaksi estehevoseksi arvioitu ruuna Pluto 1342-01 (emä Nelli-Emilia) sekä 4-vuotiaana lupaavimmaksi estehevoseksi arvioitu ruuna Jaihe 2156-07. (Suomen Hippos ry 2012; Sukuposti 2012.)

Lorentso 1377-97R (Kelmi ó Natso) on ollut jalostuskäytössä vuodesta 2002 asti ja tähän mennessä sillä on jälkeläisiä 47, joista mainittakoon oriit Ratsu Reima 1334-03R ja parhaaksi 3-vuotiaaksi estehevoseksi arvioitu ori Ypäjä Arska 1371-08 (emä Uno Liisa) sekä ruunat Herra Huu 1087-04, Ypäjä Trulli 2063-04 (emä Nelli-Emilia). (Sukuposti 2012.)

Samuli 2083-86R (Kelmi ó Akuli) astui Ypäjällä vuoteen 2004 asti. Samuli lopetettiin vuonna 2011 25-vuotiaana ja jälkeläisiä siitä jäi 48, joista ori Iikor (emä Katsi) jatkaa ratsujalostuksessa Ypäjällä. Iikor 1267-94R on astunut Siittolanmäellä vuodesta 2005 asti ja jälkeläisiä sillä on tähän mennessä yhdeksän. (Suomen Hippos ry 2012.)

Ypäjän ratsujalostuksessa on käytetty paljon Siittolanmäen kasvattia, oritta Hermeli 1151-93R (Samuli ó Merri), joka menestyi niin este- kuin kouluratsastuksessaakin. Hevostalouden tutkimuskeskus myi Hermelin jo varsana. Se on kantakirjassa I-palkinnolla ja jälkeläisistään se on ansainnut I-palkinnon. Hermeli astui Siittolanmäellä kaudet 2007 - 2008. Hermelin monipuolisia jälkeläisiä ovat mm. oriit Herkko Hurmaus 2076-03R, Veeran Taaveri 1347-04R, Ypäjä Artsi 1370-08 (emä Montsaana), tammam Holman Olivia 2112-02 (1.31,9a), Yrmeli 1198-01R, Knuutilan Hertta 1422-01R, Sutun Sointu 1794-03R, Suvi-Hermiina 1346-03R, Raisuvi 1398-04, Hermione 1809-05R, Ypäjä Urmeli 1971-05R (emä Arla) ja ruuna Iso-Elmeri 2118-03. (Sukuposti 2012.)

Muita Ypäjällä suomenhevosratsujalostukseen käytettyjä oriita ovat Ponuveikko 1475-95R ja Pilven Poika 1783-89R.(Suomen Hippos ry 2012.)

Suluissa mainitut emät ovat Siittolanmäen kasvatteja.

18.2 Suomenhevosen juoksijasuunnan jalostus Ypäjällä

2000-luvulla menestyneitä suomenhevosravureita Siittolanmäen kasvateista ovat mm. oriit Jiimän 1026-95J (1.22,6a, mm. v.-99 Pikkupelimanni-ajon voitto, Pikkuprinssi 3.sija ja Suomenhevosten Oulu Express 3. sija, v. -95 Pikkukunkku 2.sija), Jörkka 1155-95J (1.22,3a, mm. Sh- Montén SM 2. sija ajalla 1.26,3ke), Jiiärrä 1024-95 (1.26,0a), Löytävä 1785-97J (1.24,5a, mm. v. -03 Huippujuoksijoiden stayerajo 3. sija), Liero 1279-97J (1.22,1a, mm. v. -04 Valkeala-ajo 3. sija), Noova 1129-99J (1.25,9a, mm. v. -03 Suomenhevosten Kriterium 3. sija) ja ruunat Jeesau 11455-95 (1.24,9a, mm. v. -00 Suomenhevosten Derby 3. sija), Roller 1370-02 (1.24,7a) sekä tammam Jenga (1.26,1a), Luuseri 1275-97J (1.27,5a), Oktaavia 1118-00J (1.22,2a, mm. v. -09 Kuninkuusravien Kuningatar kisan 2. sija), Poola 2124-01J (1.27,6a), Ulleri 1054-05 (1.25,8a, mm. SE 4-vuotiaana.).(Sukuposti 2012.)

Pysteri oli jalostuskäytössä vuoteen 2008 saakka. Taikuri lopetettiin 24-vuotiaana vuonna 2011. Taikurin jälkeläisiä on nyt 182, mutta sen spermaa on saatavilla vielä kaudella 2012 pakasteena.

Muita 2000-luvulla Siittolanmäen juoksijatammoille käytettyjä oriita ovat mm. Luomus Jr 1457-85J (1.22,7a), Sinkun Vinkku 2159-91J (1.20,2a), Linjakas 2079-86J (1.22,4a), Mikker 1328-83J (1.21,4a), Poika-Siro 1703-81J (1.27,3a), Viesker 1228-89J Valio (1.19,9a), Tino 1305-93J (1.21,0a), Tuli-Viesker 1720-97J (1.22,8a), Liising 17777-94J (1.20,4a), Auraus 1841-00J, Joihuri 1719-94J (1.20,8a), Jänkä-Jussi 1806-99J (1.23,7a) ja Apassi 2082-95J, Vokkerin Prinssi 2027-89J, Vokun Viima 1629-89J, Kokeva 1407-97J (emä Okeva) 1.21,9a.(Sukuposti 2012.)

Suluissa mainitut emät ovat Siittolanmäen kasvatteja.

18.3 Lämminveriratsujalostus Ypäjällä

Lämminveriratsujalostukseen on 2000-luvulla käytetty seuraavia oriita; Cero DE 421000244601, Carentan DE 421000089603, Centimor 111 R97-1391, Linaro DE 321210068189, Playboy 107 R97-1337, Robin Z 723 SWE, Ragnus NLD 100 R98-1213, Heartbreaker 89.4335 STB WPN, San Brasil DE 331318516097, La Zarras 119 R88-1260, Quinar DE 321210203495 ja Levi's 117 R02-1243.(Suomen Hippos ry 2012.)

18.4 Lämminveriravurijalostus

Lämminveriravurijalostuksessa Siittolanmäellä on 2000-luvulla käytetty seuraavia oriita; Super Somolli 91-2778, Unesco 88-1987 (emä Ynica), Arbor US-R-7132, Smooth Blend US-GD-175, Zoogin S-90-6127, Gusten Scoop S-88-3861, Texas Express SFU-EH4417, Anderberg US-3B988, Don Giovanni 98-1257, Dream Vacation US-SF-395 ja E L Mikko C-5A757.(Suomen Hippos ry 2012.)

18.5 Ypäjän hevosopisto jäseneksi eurooppalaisten valtion siittoloiden yhdistykseen, ESSA:an

Ypäjän hevosopisto Oy, joka jatkaa Valtion hevossiittolan perinteitä, hyväksyttiin jäseneksi ESSA:an (European State Studs) marraskuussa 2011.(SRL, Hevosopisto Oy:n tiedote 11.11.2011.)

Vuonna 2008 perustetun ESSA:n tavoitteena on säilyttää eurooppalaisten valtion hevossiittoloiden perintöä. Kokemusten ja tiedon jakamiseksi jäsenet tekevät yhteistyötä koulutuksessa, markkinoinnissa ja matkailussa sekä hallinnon kehittämisessä. Fokuksessa ovat myös EU:n lainsäädäntö, jalostuksen tutkimus ja hevosten hyvinvointi. Yksi tavoite on geneettisen materiaalin säilyttäminen ja vaihtaminen, erityisesti koskien urheiluhevosiä ja uhanalaisten hevosrotujen säilyttämistä.(SRL, Hevosopisto Oy:n tiedote 11.11.2011.)

Jäsensiittoloita on tällä hetkellä 32 yhteensä 16 eri maassa, mm. Ruotsissa, Saksassa, Puolassa, Itävallassa, Ranskassa, Italiassa ja Unkarissa. Järjestön päämaja sijaitsee Marbachin siittolassa Saksassa. Jäsenyyden edellytyksenä on, että siittola on tavalla tai toisella edelleen toiminnassa, vaikkakaan ei välttämättä valtion hallinnoimana.(SRL, Hevosopisto Oy:n tiedote 11.11.2011.)

19 MERKITTÄVIÄ JALOSTUSHEVOSIA SIITTOLANMÄELLÄ

Tässä luvussa käsitellään tarkemmin Siittolanmäen hevosia, joilla on ollut huomattavan suuri vaikutus jalostuksessa eri aikakausilla, kaikkien käsiteltävien hevosten vaikutus on kuitenkin nähtävissä yhä tämän päivän Ypäjän hevosopiston ja MTT:n hevoskannassa, mutta myös laajemmalti maassamme, niin ratsu- kuin juoksijasuuennillakin. Hevosten voittosummissa ei ole huomioitu rahan arvon muutoksia eikä valuutan vaihtumista, vaan voittosumat on esitetty sellaisina kuin ne alkuperäisissä lähteissä on esitetty. Lihavoidulla fontilla korostetut hevoset ovat Siittolanmäen (Valtion hevossiittolan, Valtion hevosjalostuslaitoksen, Hevostalouden tutkimusasetaman, MTT hevos tutkimuksen tai Ypäjän hevosopisto Oy:n) kasvatteja. Jälkeläisistä on mainittu vain sellaiset, joiden kilpailusaavutukset tai jalostuksellinen merkitys on mielestäni antanut aihetta mainintaan.

19.1 Hörö 2850 AA

Hörö (taulukko 1.) syntyi vuonna 1925 Virolahdella. Ravikilpailuissa Hörö juoksi ennätykseen 1.43,5. Hörö oli 20-vuotias, kun se vuonna 1945 ostettiin Valtion hevossiittolaan jalostusoriiksi. Hörö oli huomattavan ansioitunut jalostusori ja myös Valtion siittolan hevoskantaan se jätti erittäin merkittävän jäljen. Se ehti astua Ypäjällä vain kolmena vuonna ja se oli kuollessaan 23-vuotias.(Heiskanen 1987, 21.)

Hörö (kuva 6.) oli erittäin korkealle arvostettu ja se palkittiin kaikissa kolmessa kantakirjaluokassa I-palkinnolla. Koko valtion kantakirjan pidon aikana vain viisi oriitta pystyi samaan, kun noin 64 vuonna kantakirjan hyväksyttiin yhteensä 7917 oritta. Hörö oli rakenteeltaan työhevostyyppisistä hevosista aivan parhaimmistoa ja se hyväksyttiin kantakirjaan Viipurissa vuonna 1929 huimin pistein. Kantakirjan valtiojohtoisen ajan rakennepisteiden maksimi oli 24, jota ei koskaan saavutettu. Hörö kuitenkin ylsi lähelle tätä, 22 pisteellään.(Ojala 1996,83.)

Kävelykokeesta (jossa siis käveltiin kuorman kanssa, ollen näin samalla toinen vetokoe) Hörön tulos oli 9,30 min/km ja juoksukokeessa 2.25 min/km. Hörön mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 156 cm, lautaskorkeus 156 cm, rungonpituus 162 cm, rungonympäryys 188 cm ja syvyys 75 cm. (Sukuposti.)

Kantakirjauslausunnossa Höröstä mainitaan seuraavaa; *öRotutyypin ja laatutyypin hyvät; leveä voimakas runko, erikoisen hyvät ja pitkät takalihakset; leveät, suuriniveliset, kovat jalat, varsinkin takajalat, kaviot hyvät. Veto ja luonne hyvät, juoksuaskel tyydyttävä, käymäskel pitkä.ö* (Sukuposti.)

Kuva 6. Ori Hörö 2850 AA, Osmo Aalto esittää.(Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

Hörön jälkeläisistä hyväksyttiin kantakirjaan 51 oritta ja 239 tammaa. Kuolemansa jälkeen Hörö sai jälkeläistensä perusteella Valio-palkinnon. Merkittävimmät Hörön jälkeläisistä Ypäjällä olivat tammät, joiden vaikutus ulottuu edelleen tähän päivään saakka; **Melina 28379**, **Hössä 3610-III Valio** ja **Neeva 27939 Valio**. Hörön vaikutus siittolan tammakannan kehittämiseen oli huomattava.(Heiskanen 1987, 21; Sukuposti.)

Taulukko 1. Sukutaulu, Hörö 2850 AA (Suomen Hippos ry 2012.)

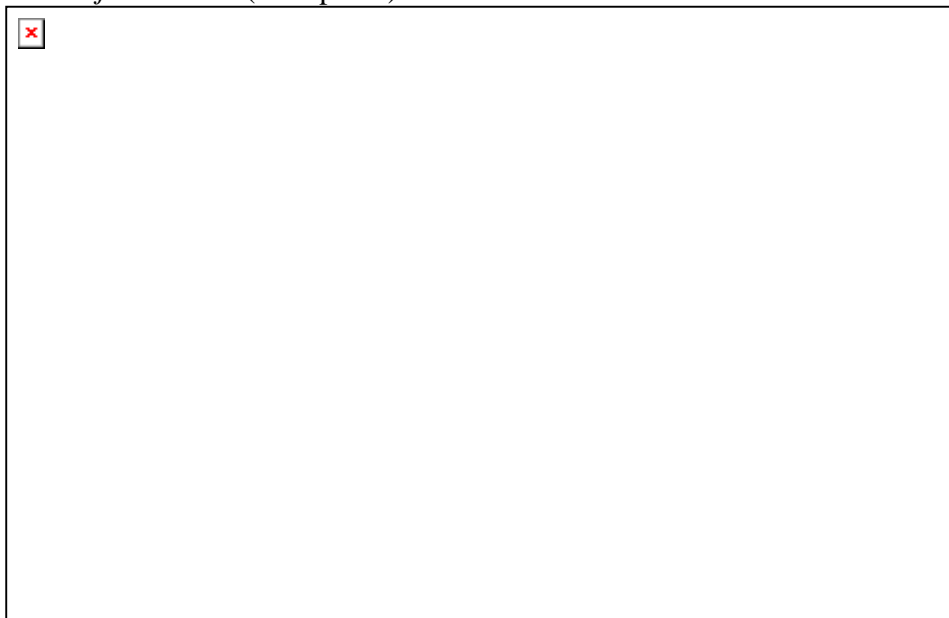
Keijo 1759	Vilppu 1086	Alarik 134	Kirppu Tt 710
			Nellu 310-VS
	Piiju 236-LV	Halu II 204	
	Piiju 834-LV	Urpo	
Sylvi 939- III AA	Attila 1237	Alarik 134	Kirppu Tt 710
			Nellu 310-VS
	Pertta	Serkku ro Virolah- ti	
	Kirppa 144-LV	Poika	

19.2 Uskoton 6166 Vj

Uskoton oli Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattama ja se syntyi Ypäjällä vuonna 1954. Sen emä oli höröläinen tamma Melina 28379, joka polveutui laitoksen perustamisen yhteydessä hankitusta kirjattomasta kantatammasta, Humaus. Melina vieraili Somerolla oriin Eri-Reipas 4826 Valio luona, näin ollen varsa sai nimekseen Uskoton (taulukko 2.), koska emä oli astutettu laitoksen ulkopuolisella oriilla.(Ojala 1996, 74.)

Ennätykseen Uskoton juoksi 1.26,8aly sekä 1.29,6ke. Uskoton osallistui Kuninkuuskilpailuun vuosina -64, -67 ja -68. Kilparadoilta se tienasi 29. 000 mk. Uskoton palveli jalostuskäytössä vuodesta 1959 vuoteen 1978, jolloin se kuoli 24-vuotiaana tarhaansa. Uskottoman jälkeläisistä hyväksyttiin kantakirjaan 26 oritta ja 65 tammaa, yhteensä Uskottoman jälkeläisiä syntyi 154. Uskottoman jälkeläisindeksi ravikilpailutulosten perusteella oli erittäin korkea.(Heiskanen 1987, 24; Ojala 1996, 74.)

Uskoton (kuva 7.) hyväksyttiin kantakirjaan vuonna 1958 ja se on palkittu II palkinnolla. Uskottoman mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 158 cm, lautas-
korkeus 159 cm, rungonpituus 168 cm, rungonympäryys 182 cm, syvyys 78 cm ja rinnanleveys 48 cm. Rakennepisteitä Uskoton sai yhteensä 18,5 ja käyttöpisteitä 25. Kävelykokeen (kuormalla, toinen vetokoe) Uskoton suoritti aikaan 7,52 min/km ja juoksukokeen aikaan 2,05 min/km. Varsinaisessa vetokokeessa Uskoton ylsi yhdeksään portaaseen. Kantakirjauslausunto kertoo Uskottomasta seuraavaa; *öHyvänpuoleiset tyypit, hieman painunut selkä, lihaksikas, koverokainalainen, vankanlainen runko, jyrkähkö lautanen. Kuivat, hyväasentoiset jalat, takajaloissa jyrkähköt vuohiset, hyvät kaviot. Kiitettävä veto, hyvä luonne ja liikkeet.ö*(Sukuposti.)

Kuva 7. Ori Uskoton 6166 Vj (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot).

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

Taulukko 2. Sukutaulu, Uskoton 6166 Vj (Suomen Hippos ry 2012).

Eri-Reipas 4826 Valio 1.30,6ke	Eri-Aaroni 3423 1.27,8ke	Murto 2306 1.29,4	Toimi 11021
		Upeva 1679-V 1.50,0ke	Hilppa
			Sauli 1985
	Joutsa yh 6753	Koru 3565 1.52,5ke	Kreeta 832-EP
			Kojo 2856
		Leiha 3811-III	Peila 1086-III
Melina 28379	Hörö 2850 AA 1.43,5	Keijo 1759	Aito 2616
			Sussutar 2025-III
		Elina yh 7903 Valio 1.43,1ke	Sylvi 939-III AA
	Piiju 834-LV		
	Vesselin-Raiku yh286A 1.34,5		Attila 1237
		E.T. Vesseli 2300	
		Humaus	Aate-Saima yh271
			Velho
		Virkku	

Uskottoman menestyneimmät jälkeläiset raviradoilla tai jalostuksessa olivat;

Oriit

- Ilo-Tähti 1141-77J 1.22,6a, josta mm. oriit Rokki-Tähti 1380-85J 1.24,8a, Ilon-Pisko 2844-84J 1.25,2a ja tammät Hilskeen Tähti 1035-90J 1.23,8a, Toivotus 1820-89J 1.24,6a, Ilo-Tyttö 1365-84J Valio 1.27,6a, I.T. Tyttö 1594-84 J Valio 1.34,1a ja J.S. Jutta 1918-83J 1.35,4a
- Uskon-Toivo 1292-79J 1.27,0a
- Aika-Petturi 1546-75J 1.27,3a
- Usti 2078-76J 1.27,4a
- Uskari 1033-79TJ 1.27,7a
- Jäävin-Jylhä 1232-75J 1.27,8a, josta mm. ori Jäävin-Poika 1571-84J 1.21,7a ja tamma Visuaali 1464-80TJ Valio
- **Uski 571-71TJ** (emä **Ysti**) 1.28,1a, josta mm. tamma **Merri 1591-82R**
- Jalla 2131-79J 1.28,4a
- U.L. Uskotus 1123-77J 1.28,9a
- **Sako 593-71J** (emä **Jyvä**) 1.29,9a
- **Saari 594-71J** (emä **Erihari**) 1.32,1a, josta mm. ori Sakkari 2248-77J 1.27,2a ja tammät **Mehto 1588-82J 1.32,7** ja **Katsi 1380-80R**
- **Immo 1581-78J** (emä **Pusta**) 1.32,5a, josta mm. ori **Pehto 2961-84R**

Tammät

- Vimman-Likka 1246-74J 1.25,8a
- **Systi 708-71J** (emä **Ysti**) 1.27,0a, josta mm. oriit **Pysteri 2974-84JTa 1.21,7a** ja **Nysteri 1562-83R**
- Karoliina 1496-75J 1.27,1a, josta mm. ori Nestor 1410-90 1.26,0a ja tamma Gilla 1415-89J
- Usve 3288-84J 1.28,3a

- Ute 2199-77J *1.28,4a*, josta mm. tammam Uja 1024-90J *1.22,8a* ja Uje 1864-83J *1.28,2a*
- **Roikka 722-71J H** (emä **Laikka**) *1.28,6a*, josta mm. ori **Jekuri 1401-79J 1.28,9a** ja tamma **Illeri 1418-78J 1.32,0a**
- Uskon-Lento 2026-78J *1.29,1a*
- Ippaus 1610-76J *1.29,6a*
- **Saikka 703-71J Valio** (emä **Laikka**) *1.30,4a*, josta mm. ori **Raino 2130-85J 1.20,7a**, tammam **Lerkka 1381-81T 1.51,7a** ja **Ypsä 2188-90JR 1.33,5a**
- Vilkan-Tyttö 2224-76J *1.31,7a*, josta mm. ori **Veluri 1082-83J 1.24,0a**
- **Alve 1014-74J** (emä **Kukka**) *1.33,4a*, josta mm. ori **Olve 1659-84R**
- **Niina 101765 Valio** (emä **Untuva**) *1.34,5a*, josta mm. ori **Nisa 1559-83J 1.27,1a**, tammam **Aina 1007-74J 1.30,1a**, **Linni 1380-81J 1.39,7a**
- **Keva 200665 Vj** (emä **Neeva**) *1.36,2a*, josta mm. oriit **Ponte 732-71J 1.24,2a**, **Vesku 776-72J 1.28,1a**, tammam **Okeva 1668-84J Valio 1.26,8a**, **Aulia 1006-74J 1.29,6a**, **Nukeva 1566-83J Valio 1.32,4a**, **Iva 1420-78J 1.37,6a**)
- **Kasseli 1399-80J** (emä **Passeli**) *1.37,0a*, josta mm. tamma **Vasseli 2399-89J 1.26,7a**
- **Pysti 162-71T H** (emä **Ysti**) *1.40,6a*, josta mm. tamma **Nysti 1576-83R** ja ruuna **Osti 1665-84**
- Usko-Tiina 554-71J *1.43,4a*, josta mm. tamma **Sylvia 1934-80J Valio 1.24,9a**
- **Hirma 1432-76T H 1.43,6a**, josta mm. **V.L. Titan 1716-78TJ 1.25,7a**
- **Yssy 692-73J H** (emä **Nessu**) *1.43,9ke*, josta mm. tamma **Potku 2982-84J 1.28,3a**
- **Balalaikka 1242-75J Valio** (emä **Laikka**) *1.44,8ly*, josta mm. tammam **Laikan Ele 1526-81J 1.25,7a**, **Laikan-Taru 1760-84J 1.37,7a**, **Meiju 560-73J P 1.32,6a** ja **Veto-Laikka 1573-78J 1.42,0a**
- **Uru 576-71R** (emä **Erihari**), josta mm. tamma **Oru 1669-84R Valio**

Ruunat

- **Olle** (emä **Sohve**) *1.21,8a*
- **Petturi 1125-76 1.24,3a**
- **Pimpom 2082-76 1.27,1a**
- **Uusi-Uska 1836-76 1.28,4a**

(Sukuposti 2012.)

Uskottoman jälkeläisistä selkeästi menestynein ravuri oli Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattama öhmeruunaö **Olle**, joka sijoittui useissa kymmenissä suurkilpailuissa ja oli peräti seitsemänä vuotena peräkkäin kolmen eniten tienanneen suomenhevosen joukossa. Olle juoksi 1970-luvun lopulla autolähdössä ennätyksekseen 1.21,8aly ja tasotusajossa 1.25,1ly. Ollen voittoprosentti oli 52 % ja sijoitusprosentti huikea 85 % ja se juoksi radoilta uransa aikana yli 150 000 euroa.(Sukuposti.)

Yhteensä Uskottoman jälkeläiset tienasivat radoilta 955 448 euroa. Huomattavaa on, että Uskottoman jälkeläisistä peräti 77 % tuli starttiin. (Suomen Hippos ry 2012.)

19.3 Keva 200665 Vj

Keva (Uskoton ó Neeva) syntyi vuonna 1962 Ypäjällä ja edusti tammalinjaa, jonka kantatamma on Onnen-Tähti 2261-V. Onnen-Tähden ja Vesselin-Raikun yh 286 A jälkeläinen **Eevastiina 23060** varsoi Höröstä **Neevan 27939-Valio** vuonna 1948. Neeva oli tuottelias tamma, siitä jäi 11 jälkeläistä. Muista **Neevan** jälkeläisistä mainittakoon;

- ori **Rytke 714-71TJ** (isä Hytke) *1.28.8aly*, josta kuusi jälkeläistä
- ori **Ylkä 6443** (isä Loistu), josta 18 jälkeläistä, mm. tamma **Tirppa 273-72T Valio**
- ori **Jerri 6896** (isä **Uskoton**), jätti 14 jälkeläistä, mm. tamma Jaana 2900-84, josta mm. ori Tosi-Lupaus 1837-85 *1.25,7a*
- tamma **Untuva 29377 Valio** (isä **Okkeri**), josta mm. **Niina 101765 Valio**
- tamma **Laava 101423** (isä **Jaarli**) jätti mm. oriin **Yrjö 687-73** (joka sijoittui 3. sijalle vuoden 1979 ja 2. sijalle vuoden 1982 Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa) sekä tamman **Tuhka 587-71T**, jonka jälkeläisten kautta Laavan linja jatkuu edelleen.

(Sukuposti 2012.)

Kevan (kuva 8.) isä oli Valtion hevosjalostuslaitoksen oma ori, **Uskoton**. Hörö esiintyy Kevan sukutaulussa (taulukko 3.) niin isänemänisänä kuin myös emänisänä (3 + 2) ja myös Vesselin-Raiku esiintyy niin isän, kuin emänkin emälinjassa (4 + 3). Näin ollen Kevan sukusiitosaste on, tämän päivän keskiarvoihinkin verrattuna, korkea 8,118 %. Keva syntyi vuonna 1962 ja juoksi ennätyksekseen 1.36,2aly. Kevaa ei palkittu yksilöarvostelun perusteella, vaan vasta jälkeläistensä perusteella. Kevan mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 158 cm, rungonpituus 166 cm, rungonympäryys 180 cm, syvyys 74 cm rinnanleveys 44 cm, lautasleveys ja etusäären ympäryys 19,5 cm. Rakennepisteitä Keva sai 16 ja käyttöpisteitä 18. Kävelykokeen (kuormalla, toinen vetokoe) Keva suoritti aikaan 8,40 min/km ja juoksukokeen aikaan 1.59min/km. Varsinaisessa vetokokeessa Keva ylsi neljään portaaseen. (Blodbanken.nu; Kantakirjatodistus öKeva 200665ö; Sukuposti 2012.)

Kuva 8. Tamma Keva 200665 Vj (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot).

Keva jätti 11 jälkeläistä, jotka juoksivat rahaa raviradoilta yhteensä 130 634 euroissa. Ori **Ponte 732-71J** (isä Passin-Voitto) oli ensimmäinen Kevan jälkeläinen, ja se juoksi Kevan jälkeläisistä kovimmat ennätykset; 1.24,2aly ja 1.28,0ly. Eniten rahaa radoilta juoksi puolestaan tamma **Okeva 1668-84J Valio** (isä V.T. Ajatus).(Suomen Hippos ry 2012.)

Kevan jälkeläiset käsitellään yksitellen.

Taulukko 3. Sukutaulu, Keva 200665 VJ (Suomen Hippos ry 2012).

Uskoton 6166 Vj 1.26,8aly- 1.29,6ke	Eri-Reipas 4826 Valio 1.30,6ke	Eri-Aaroni 3423 1.27,8ke	Murto2306 Upeva 1679-V
		Joutsa yh 6753	Koru 3565 Leiha 3811-III
	Melina 28379	Hörö 2850 AA 1.43,5ke	Keijo 1759 Sylvi 939-III AA
		Elina yh 7903 Valio 1.43,1ke	Vesselin-Raiku yh286A Humaus
Neeva 27939 Valio	Hörö 2850 AA 1.43,5ke	Keijo 1759	Vilppu 1086 Piiju 834-LV
		Sylvi 939-III AA	Attila 1237 Kirppa 144-LV
	Evastiina 23060	Vesselin-Raiku yh 286 A 1.34,5	E.T. Vesseli 2300 Aate-Saima yh 271
		Onnen-Tähti 2261-V	Olli-Manulainen 2232 Pella

19.3.1 Ori Ponte 732-71J

Ponte (isä Passin-Voitto 6597) starttasi kaikkiaan 199 kertaa, statistiikalla 21-34-34. Ponte myös kilpaili vuoden 1978 Kuninkuusraveissa sijoittuen kolmanneksi. Rahaa Ponte juoksi radoilta 27 715 p ja ennätykset 1.24,2aly ja 1.28,0ly. Ponte oli Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattama ja siitä jäi 106 jälkeläistä, joista mainittakoon raviradoilla menestyneet tammam Ponten Piku 1324-87J *1.25,2a*, Villen-Pimu 1600-83J *1.30,0a* sekä ruunat Vili-Ponte 1866-83 *1.25,6a* ja Temori 1126-80 *1.27,8a*.(Sukuposti 2012.)

Jalostuksessa menestyneimpiä Ponten jälkeläisiä ovat mm. tammam Pontella 2318-84J *1.32,4a* (josta mm. tamma Moriveera 1524-93J *1.30,5a* ja ori Ponuveikko 1475-95R), Ponten-Kirppu 1810-82P *1.33,6a* (josta mm. tamma Kirpun Muisto 1918-93J *1.28,6a*), Raisakka 1055-80TJ Valio *1.34,5a* (josta mm. tammam Rapiska 1935-90J *1.28,1a* ja Rapsakka 1300-95R ja ruunat Rasavilli 2781-84 *1.25,9a* ja Ranitti 2251-96 *1.25,0a*) ja Heili 1776-85T (josta mm. tamma Soiliina 1559-92J *1.23,5a*). (Sukuposti 2012.)

19.3.2 Ori Selmeri 597-71J

Selmeri (isä Riuska 5820) starttasi yhteensä 212 kertaa, statistiikalla 22-12-22. Selmeri juoksi raviradoilta rahaa 12 455 euroissa ja ennätykset 1.28,6aly ja 1.29,8ly. Selmeri oli Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattama ja sitä käytettiin jonkin verran myös jalostuksessa. Selmerin jälkeläisistä mainittakoon tamma Piretti 1136-88J *1.29,3a*, ruuna Serkei 1093-86 *1.29,9a* ja tamma Selma 2268-78J Valio *1.34,7a* (josta mm. ori Nikko 1176-85J *1.23,4a* ja tamma Selman Siiri 1330-95JRTa *1.26,4a*). Yhteensä Selmeristä jäi 55 jälkeläistä.(Sukuposti 2012.)

19.3.3 Ori Vesku 776-72J

Vesku (isä Hulina Jo 102 P) starttasi yhteensä 94 kertaa, statistiikalla 20-14-16. Vesku juoksi raviradoilta rahaa 12 546 p ja ennätykset 1.28,1aly ja 1.30,2ly. Veskusta jäi 65 jälkeläistä.(Sukuposti 2012.)

Ehdottomasti menestynein Veskun jälkeläisistä on kaksinkertainen ravikuningas (-93 ja -94), PM- mestari (-93) ja Suur-Hollolan voittaja (-94), myöhemmällä iällään myös ratsuna kunnostautunut jalostusori **Pette 2966-84JR** (emä **Amilo**). Yhteensä suurkilpailusaavutuksia Pettellä on peräti 16. Pette juoksi ennätykset 1.22,6aly sekä 1.23,3ly ja rahaa huikeat 216 239 p. Pette on menestynyt myös jalostustehtävissä, sillä on tähän mennessä 107 jälkeläistä, joista menestyneimmät ovat ori Petros 1500-98 *1.24,8a*, ruuna Poukko 1644-96 *1.25,6a* sekä ori Jämpti 1532-93R *1.27,0a*.(Sukuposti 2012.)

Muista Veskun jälkeläisistä mainittakoon mm;

Oriit

- J.R. Manu 1848-83J *1.28.4a*
- Taika-Vesku 1557-85 *1.28.7a*

Tammat

- Tuuli-Tuija 1386-80J *1.26.9a*
- Noora 1608-83J *1.27.8a*, josta mm. ruunat Novissori 1330-99 *1.24.1a*, Norttel 2488-90 *1.24.3a* ja Nooran Poju 1456-96 *1.27.3a*
- J.R. Menekki 1847-83 *1.29.4a*, josta mm. ori Meno-Raketti 2556-97 *1.24.3a* ja ruuna Meno-Ralli 1423-98 *1.25.3a*
- Rentukas 1876-83J Valio *1.30.6a*, josta mm. oriit Hissun Viku 1992-99J *1.22.8a*, Hissun Vili 1288-94J *1.23.0a*, ruunat V.T. Renttu 1155-89 *1.24.9a*, Hissun Tähti 1510-92J *1.26.0a* ja tammat Hissun Piirto 1236-95J *1.25.2a*, Hissun Rilla 2276-97J *1.25.9a* ja Hissun Virva 1330-04 *1.26.5a*
- Tonjari 1348-81J *1.43.6ke*, josta mm. ruuna Toniori 1152-92 *1.25.7a*
- Veskun Tyttö 1277-89J, josta mm. ruuna Veskun Voima 1511-00 *1.26.0a*.

Ruunat

- H.V. Hakeva 1650-87 *1.25.3a*
- V.K. Veskun- Piirto 2383-84 *1.28.2a*
- Juniori 1557-82J *1.28.6a*

(Sukuposti 2012.)

Vesku esiintyy Petten lisäksi myös toisen ravikuninkaan sukutaulussa, tosin neljännessä polvessa. Vesku on siis vuoden 2009 ravikuninkaan, Patrikin Muiston 1292-98J *1.20.7a*, emänemän (Vespu 1543-80) isä.(Sukuposti 2012.)

19.3.4 Tamma Aulia 1006-74J

Aulia (isä Erilo 5731 Valio) starttasi yhteensä 42 kertaa, статистиikalla 25-3-7, tienaten 11 579 p. Aulian ennätykset ovat 1.29,6aly ja 1.30,6ly. Aulia kuoli jo kymmenen vuoden iässä, mutta ehti jättämään kolme tammaa. Aulian kaikki varsat olivat Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattamia.(Sukuposti 2012.)

- Tamma **Norea 1575-83 1.57,7ke** (isä Vieteri) ei menestynyt raviradoilla, mutta sen sijaan jalostustehtävissä menestystä tuli. Norea jätti 10 jälkeläistä, mm. sittemmin ruunattu Sorea 1307-91J *1.23.3a* (josta kolme jälkeläistä), ori Rivallus 1197-95 *1.23.4a*, ruuna Tähti-Petraus 1408-96 *1.25.6a*, tamma Vokkerin Vapa 1702-89J *1.29.3a* (josta mm. ruuna Stamori 1880-00J *1.25.9a*, tamma Vilijonkka 1299-96 *1.27.6a* ja Turon Tuulia 1592-97) ja tamma Noretta 1438-97 (josta mm. ori Valtraus 1877-03J *1.24.6a* ja tamma Noriko 1561-05J *1.26.2a*.) Vilijonkka puolestaan on emänä oriille Jonkkari 1913-04J *1.21.9a*.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Orea 1670-84J 1.45,3a** (isä V.T. Ajatus) juoksi vain 10 starttia, joista se voitti puolet ja oli kerran toinen. Orea jätti viisi jälkeläistä, mm.

oriin **Yrme 2179-90J 1.25,1a** (isä **Pysteri**) sekä tamman Karla 1031-96 *1.35,2ke*. Yrmeä käytettiin jonkin verran myös jalostuksessa, ja siitä jäi 24 jälkeläistä, mm. ori Siiven Körmy 1923-99 *1.25,7a*, ruuna Valenttime 1331-01 *1.26,7a*, tamma Muiston Lohtu 1719-00J *1.29,9a*.(Sukuposti 2012.)

- Tamma **Paulia 2979-84** (isä Hiluri) ei kilpaillut, mutta jätti 10 jälkeläistä, mm. ruuna Paulian Wiltsu 1109-95 *1.27,7a*, tamma **Uulia 1678-88** (isä **Nisa 1559-83J**), josta mm. tamma **Poola 2124-01J 1.27,6a**.(Sukuposti 2012.)

19.3.5 Tamma Iva 1420-78J

Iva (isä Jonne 6731 Vj) starttasi yhteensä 42 kertaa, statistiikalla 5-7-6, ansaiten 4 389 p ja ennätykset 1.37,6aly ja 1.34,2ly. Iva jätti Valtion hevosjalostuslaitokselle ja myöhemmin Hevostalouden tutkimusasemalle neljä jälkeläistä, joista vain kilpailemattoman tamman **Tuuva 2250-87** (isä Lokker) kautta on suku jatkunut tähän päivään saakka.(Suomen Hippos ry 2012.)

Tuuva jätti seitsemän jälkeläistä, joista mainittakoon seuraavat;

- Ori **Noova 1129-99J 1.25,9a** (isä **Pysteri**) starttasi 78 kertaa statistiikalla 11-7-7 ja juoksi radoilta rahaa 38 376 p. Noovaa on myös käytetty jalostuksessa jalostusvaliokunnan poikkeusluvalla ja sillä on nyt 10 jälkeläistä (mm. tamma Hipi Lyyli 1534-05J *1.28,9a*). (Sukuposti 2012.)
- Tamma **Oktaavia 1118-00J 1.22,2a** (isä **Taikuri**) on paras Siittolanmäellä kasvatettu ravuritamma. Se on tähän mennessä osallistunut mm. Kuningausravien kuningatarkilpailuun kolmena peräkkäisenä vuonna (2009 - 2011), sijoittuen vuonna 2009 kuningatarkilpailussa toiseksi. Yhteensä Oktaaviolla on nyt takanaan 94 starttia erinomaisella statistiikalla 27-18-9 ja tienattua rahaa 136 670 p. Oktaavia kilpailee tänä vuonna 8. kauttaan.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Jenga 1022-95J 1.26,1a** (isä **Taikuri**) starttasi 69 kertaa statistiikalla 12-6-10, tienaten 27 370 p. Jenga on nyt jalostuskäytössä ja sillä on viisi jälkeläistä, joista vanhimman (Hällin Hilima 1063-99J *1.31,2a*) Jenga varsoi ennen kilpauraansa, muut varsat eivät ole vielä radoilla.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Luuseri 1275-97J 1.27,5a** (isä **Pysteri**) starttasi 53 kertaa statistiikalla 10-4-2 ja tienasi 11 620 p. Luuserilla on nyt kolme jälkeläistä, jotka eivät vielä ole kilpailleet.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Haavi 1149-93 1.33,7a** (isä Poika-Siro) starttasi 20 kertaa statistiikalla 1-3-1 ja tienasi 1 404 p. Haavin kilpailleista jälkeläisistä mainittakoon ruuna Aivot 1983-03 *1.25,5a*.(Sukuposti 2012.)

19.3.6 Ori Makeva 1580-82J

Makeva (isä Totti 739-74J P) starttasi yhteensä 84 kertaa, statistiikalla 17-10-8. Makeva juoksi raviradoilta palkintorahoja 18 349 euroa ja ennätykset 1.29,5ake ja 1.29,5ke. Makevasta jäi viisi jälkeläistä.(Sukuposti 2012.)

19.3.7 Tamma Nukeva 1566-83J Valio

Nukeva (isä Vieteri) starttasi 12 kertaa statistiikalla 5-2-0 ja tienasi 3 161 p. Nukevan ennätykset ovat 1.32,4ake ja 1.36,6ke. Nukevasta jäi kahdeksan jälkeläistä, joista mainittakoon seuraavat;

- ruuna **Jaksava 1415-95 1.27,9a** (isä **Taikuri**) starttasi 42 kertaa statistiikalla 7-9-7 ja tienasi 9 518 p.(Sukuposti 2012.)
- ruuna **Huume 1281-93 1.29,1a** (isä Kihin-Muisto) kilpaili 54 kertaa statistiikalla 5-11-5 ja tienasi 5 407 p.(Sukuposti 2012.)
- ori **Löytävä 1785-97J 1.24,5a** (isä Totilo) starttasi 193 kertaa statistiikalla 15-17-16 ja tienasi 77 332 p. Löytävällä on nyt yksi tamma jälkeläinen, joka ei ole vielä kilpaillut.(Sukuposti 2012.)
- tamma **Noituvu 1686-99J 1.29,7a** (isä Turon Loppi) starttasi 39 kertaa statistiikalla 9-3-1 ja tienasi 7 920 p. Noituvalla on nyt yksi elossa oleva ori jälkeläinen, joka ei ole vielä kilpaillut.(Sukuposti 2012.)
- tamma **Etsivä 1150-92** (isä Heluri) ei kilpaillut ja siitä jäi yksi tamma jälkeläinen, **Nökerö 1687-99**.(Sukuposti 2012.)

19.3.8 Tamma Okeva 1668-84J Valio

Okeva (isä V.T. Ajatus) starttasi yhteensä 93 kertaa, statistiikalla 21-15-12. Okeva juoksi raviradoilta rahaa 38 683 p sekä ennätykset 1.26,8aly ja 1.29,6ly. Okeva kantakirjattiin II-palkinnolla ja kilpailutulosten myötä korotettiin I-palkinnon tammaksi. Jälkeläisistään Okeva palkittiin Valio-palkinnolla vuonna 2003. Okeva oli tuottelias jalostustamma, joka jätti 10 jälkeläistä, jotka ovat tähän mennessä tienanneet yhteensä 239 020 p. Okevan omisti Marja- Leena Paavilainen Ypäjäältä, joten Okevan varsat eivät ole Siittolanmäen kasvatteja.(Suomen Hippos ry 2012.)

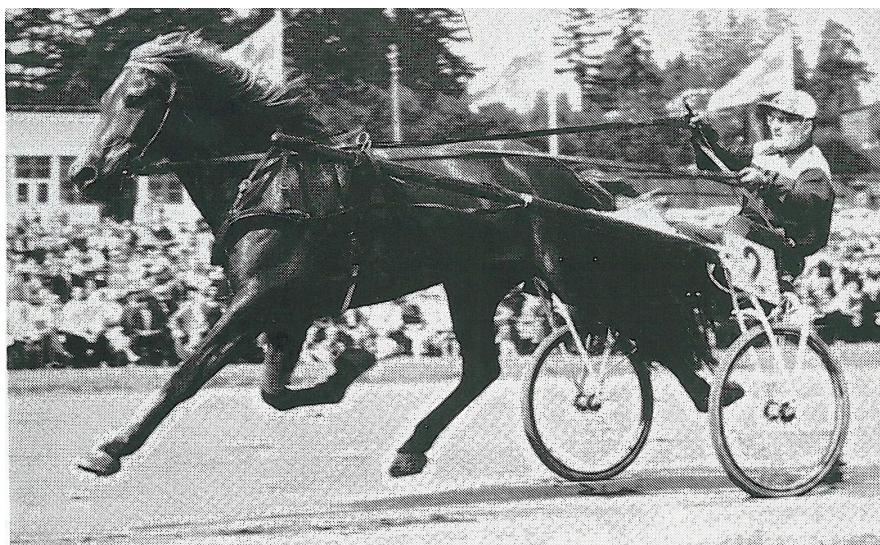
Okevan varsoista mainittakoon seuraavat;

- Ori **Kokeva 1407-97J** (isä **Vokker**) *1.21,9a* on tähän mennessä saaduilla kilpailunäytöillä Okevan paras varsa. Sillä on rahaa juostuna radoilta tähän mennessä 126 435 euroa 227 startista, statistiikalla 33-17-24. Kokeva kilpailee suomenhevosten huipulla edelleen ja sillä on 15 jälkeläistä tähän mennessä, jotka eivät ole vielä kilpailleet.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Ori **Taikova 1054-95J** (isä **Taikuri**) *1.23,7a* on luvuissa 65 223 p, 155 starttia statistiikalla 20-27-23. Taikovalla on viisi jälkeläistä tähän mennessä, mm. Taikarilla 1337-04 *1.28,8ke*.(Suomen Hippos ry 2012.)

- Kertova 1357-02J (isä **Ylikessu**) *1.23,8a* on nyt luvuissa 47 500 p, 81 starttia statistiikalla 9-8-8 eikä sillä ole jälkeläisiä.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Tamma Kihin-Keva 1529-93J (isä Kihin-Muisto) *1.27,8a* juoksi radoilta 11 695 euroa 58 startista statistiikalla 5-7-12 ja sillä on nyt 9 jälkeläistä, mm. oriit Karttuva 1334-04 *1.27,3a* ja Haastava 1341-07 *1.33,2a*.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Tamma Tunteva 1379-94 (isä Vokker) *1.26,8a* juoksi radoilta 32 660 p 26 startista loistavalla statistiikalla 17-5-2. Jälkeläisiä Tuntevalla on tähän mennessä 8, mm. oriit Hullumies 2161-03J *1.21,2a* ja Jalomies 2128-06 *1.31,8a*.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Tamma Pokeva 2270-98 (isä **Pasta**) ei ole kilpaillut ja tähän mennessä sillä on kaksi vielä kilpailematonta tamma jälkeläistä.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Ruuna Ylikiva (isä **Ylikessu**) *1.27,4a* kilpaili 34 kertaa statistiikalla 3-6-1 ja tienasi 7 590 p.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Tamma Sinkun Kiva 1098-01 (isä Sinkun Vinkku) ei ole kilpaillut ja on jalostuskäytössä, sillä on nyt kaksi kilpailematonta jälkeläistä, ori ja tamma.(Suomen Hippos ry 2012.)

19.4 Laikka yh 61567

Laikka (kuva 9) hankittiin Valtion hevosjalostuslaitoksen tammakantaan 1960-luvulla. Sen isä oli Lähetin 5096 AA ja emä Viuha 57708 (taulukko 4.). Laikka syntyi vuonna 1949 ja se kilpaili mm. Kuninkuusraveissa kahtena vuonna, sijoittuen kuningatarkisassa kolmanneksi (- 61) ja toiseksi (- 62). Laikan ennätys oli kova, *1.28,3ake*.(Sukuposti 2012.)

Kuva 9. Tamma Laikka yh 61567 (Kuva Veijo Toivosen teoksesta 2147 tähteä, 1993.)

Laikka jätti kolme jälkeläistä, joista ensimmäinen, tamma Balalaikka 1242-75J Valio (isä **Uskoton**), ei ollut Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvat- ti.(Suomen Hippos ry 2012.)

Taulukko 4. Sukutaulu, Laikka yh 61567 (Suomen Hippos ry 2012)

Lähetin 5096 AA 1.27,9ke	Lähetti 4193 AA 1.38,5ke	Lohdutus yh 232 1.28,3ke	Sisu yh 72 Hultu 757-III
		Tiina yh 2793	Erakon-Hokki Justiina 2011-EP
	Erakon-Ihme yh 925 AA 1.39,0ke	Erakko 1807 1.33,7ke	Eino-Vakaa 25 Liina 69-EP
		Jaana 2216-EP 1.44,2ke	Pohjanpoika 225 Tähti 212-EP 1
Viuha 57708	Murti 3582 1.29,7ke	Murto 2306 1.29,4ke	Toimi 1102 Hilppa
		Harmi 2529-V 1.38,6ke	Erakko 1807 Priima 1511-EP
	Sussi 51460	Tuppu 2305 1.45,0ke	Sopusointu 207 Linta 1184-EP
		Sussu	Sulo 441 Hööli 2598-EP

19.4.1 Tamma Balalaikka 1242-75J Valio

Balalaikan (isä **Uskoton**) kasvattaja on Mauri Tuurna. Balalaikka kilpaili vain 9 kertaa, sijoittuen kerran toiseksi. Ennätykseksi jäi 1.44,8ly. Jalostustehtävissä Balalaikka onnistui huomattavasti paremmin, se jätti 10 jälkeläistä, joiden

perusteella se ansaitsi Valio-palkinnon. Sen jälkeläiset juoksivat radoilta rahaa yhteensä 102 095 euroissa. Raviradoilla menestynein Balalaikan jälkeläisistä oli tamma Laikan Ele 1526-81J *1.25,7a*.(Sukuposti 2012.)

Jalostuksessa Balalaikan jälkeläisistä ovat ansioituneet seuraavat tammat;

- Laikan Ele 1526-81J *1.25,7a*, josta mm. tamma Eleen Emmi 1526-81J *1.34,5a*, joka puolestaan emänä mm. tammalle Eleriina 1489-01J *1.28,3a*.(Sukuposti 2012.)
- Meiju 560-73J P *1.32,6a*, josta mm. ori J.V. Nasserri 2183-82J *1.28,7a* ja tamma J.V. Pirpana 2166-88, josta edelleen ratsuruuna Pyyrylän Pormestari 1324-04.(Sukuposti 2012.)
- Laikan-Taru 1760-84J *1.37,7a*, josta mm. ori Reisu-Juuso 1898-93J *1.24,8a* sekä ruunat Reisu-Jere 1154-95 *1.26,6a* ja Reisu-Janne 1521-92 *1.29,5a*.(Sukuposti 2012.)
- Veto-Laikka 1573-78J *1.42,0a*, josta mm. ori Säkenöi Voimaa 1035-93J *1.22,2a* ja Köyhien Ystävä 2293-91R sekä tamma Ritiralla 1598-94J *1.29,2a*. Säkenöi Voimaa kuoli jo 10-vuotiaana ja siitä jäi 20 jälkeläistä, mm. ori Vauhtelin Lento 1829-01J *1.22,6a*, tammat Säihkysääri 2282-00 *1.25,3a* ja Säkenöivä 1521-99J *1.25,3a* sekä ruunat Veskun Voima 1511-00 *1.26,0* ja Voimanpesä 1777-00 *1.29,7a*. Tamma Ritirallasta on tähän mennessä viisi jälkeläistä, mm. tamma Jänkäralla 1696-06J *1.29,4a*.(Sukuposti 2012.)

19.4.2 Tamma Roikka 722-71J H

Roikka (isä **Uskoton**) oli Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvattama vuoden 1972 derbyvoittaja. Yhteensä Roikka starttasi 13 kertaa статистиikalla 4-3-1 ja tienasi radoilta rahaa 2 063 euroihin muutettuna. Roikka juoksi ennätykset 1.28.6aly sekä 1.32,3ly. Roikka kuoli jo 11-vuotiaana ja se ehti jättämään neljä jälkeläistä, joista mainittakoon ori **Jekuri 1401-79J 1.28,9a** sekä tamma **Il-leri 1418-78J 1.32,0a**, joka käsitellään jäljempänä omana toisen tason alaot-sikkonaan.(Sukuposti 2012.)

Ori **Jekuri 1401-79J 1.28,9a** (isä Vekku-Lento) kilpaili 57 kertaa статистиikal-la 29-6-4 ja tienasi 23 914 p. Jekuri toimi jalostusoriina, mm. Ypäjällä, ja siitä jäi 77 jälkeläistä, joista mainittakoon;

Oriit

- Aj-Jeku 1638-90J *1.24,4a*
- Jekuri-Poika 2059-87 *1.26,3a*
- Vauhdin Paavo 2714-90 *1.27,1a*
- Jekun Husari 2070-95 *1.28,2a*,

Tammat

- tamma Jekurin Toive 1618-96 *1.25,6a*

- tamma **Roppu 2154-85J 1.30,5a** (emä **Muiston-Piiru**), josta mm. oriit **Jiärrä 1024-95Ta 1.26,0a** ja **Lintton 1277-97 1.26,7a**
- tamma Jekrina 1546-87J 1.33,8a, josta mm. ori Hopuna 1357-95 1.26,2a
- Ultrilla 1891-89 1.40,6a, josta mm. ori Ratsu Reima 1334-03R, vuoden 2009 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun voittaja kouluratsastuksessa ja toiseksi sijoittunut esteratsastuksessa

Ruunat

- ruuna Sumi 1226-86 1.25,6a
 - ruuna Serveri 1876-91 1.25,9a
 - ruuna Jekurin-Juniori 1366-96 1.27,7a.
- (Sukuposti 2012.)

19.4.3 Tamma Saikka 703-71J Valio

Saikka (isä **Uskoton**) syntyi vuonna 1969, kilpaili 73 kertaa statistiikalla 10-11-9 ja tienasi 4 837 p. Saikka juoksi ennätykset 1.30,4aly ja 1.32,1ly. Jälkeläisiä Saikasta jäi kymmenen, josta käsitellään tammät **Lerkka 1381-81T 1.51,7a** (isä Hiluri), **Oikka 1671-84J 1.33,0a** (isä V.T. Ajatus) ja **Ypsä 2188-90JR 1.33,5a** (isä **Olleri**) sekä ori **Raino 2130-85J 1.20,7a** (isä Aro-Valo). Oriiden **Sujuva 2095-86 1.27,9a** (isä Aro-Valo) ja **Ipakka 1412-78T 1.28,9a** (isä Vekkuli) kautta suku ei jatku tähän päivään saakka, joten niitä ei tässä käsitellä.(Sukuposti 2012.)

- Tamma **Lerkka 1381-81T 1.51,7a** (isä Hiluri) kilpaili vain kuudesti, eikä menestynyt. Jälkeläisiä Lerkasta jäi kahdeksan, joista mainittakoon ori **Jiimän 1026-95J 1.22,6a** (jolla 8 jälkeläistä, mm. ruuna Geronimo 1818-01 1.29,2a), ja tamma Harjun Humina 1860-96J 1.25,3a.(Suomen Hippos ry 2012.)
- Tamma **Oikka 1671-84J 1.33,0a** (isä V.T. Ajatus) starttasi 44 kertaa statistiikalla 11-5-3 ja tienasi 10 965 p. Jälkeläisiä Oikasta jäi kahdeksan, joista sukua on jatkaneet tammät Apris Suvetar 1773-03 ja **Hoikka 1527-93**. Ruuna **Kotilo 1589-96** (isä Totilo) on menestynyt kouluratsastuksessa.(Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)
- Tamma **Ypsä 2188-90JR 1.33,5a** (isä **Olleri**) kilpaili raviradoilla 55 kertaa statistiikalla 1-5-4 ja juoksi ennätykset 1.33,5a ja 1.32,1ke sekä 2 194 euroa. Ypsä on kantakirjattu juoksijasuunnalle ja myöhemmin myös ratsusuunnalle. Laikka on Ypsän sukutaulussa niin emänemänä kuin myös isän puolella emänemänemän. Ypsän sukusiitosaste onkin korkea 8.285 %. Ypsällä on neljä jälkeläistä, ja se on jälkeläispalkittu II-palkinnolla. Ypsän ensimmäinen varsa on alkionsiirtovarsa tamma **Jena 1001-95R** (isä **Olve**), jonka sukusiitosaste on suomenhevoselle erittäin korkea, 11.590 %.(Blodbanken.nu; Sukuposti 2012.)
- Ori **Raino 2130-85J 1.20,7a** (isä Aro-Valo) kilpaili 178 kertaa statistiikalla 37-24-12. Raino juoksi raviradoilta rahaa 79 889 euroissa. Jälkeläi-

siä Rainolla on 120, joista mainittakoon mm. ori Veikkonen 2399-97 *1.25,0a* ja täysveljensä ruuna Roomeo 1858-95 *1.25,6a*, tamma Titan Taru 1441-95J *1.27,3a*, ori Reteo 1581-93 *1.27,5a*, tamma Viiteriina 1833-98J *1.27,7a* (josta mm. mukavasti aloittanut ruuna Vireko 1948-07 *1.31,9ke*), ori Raipe 1054-94 *1.29,3a*, tamma Rainon Piirto 1661-94 *1.29,5a*, ori Väinönen 1148-97 *1.29,7a* ja tamma Semmel 1529-95 (josta mm. tamma Hoppulan Ilo 1963-02 *1.26,1a*). (Sukuposti 2012.)

19.5 Illeri 1418-78J

Illeri (Vekkuli ó **Roikka**) syntyi vuonna 1977. Se kilpaili vain 21 kertaa, statistiikalla 5-3-3 ja tienasi raviradoilta 3 195 p. Illeri (taulukko 5.) on kantakirjattu III-palkinnolla yksilöarvostelussa, myöhemmin korotettu II-palkintoon sekä jälkeläispalkittu I-palkinnolla. Illerin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 157 cm, lautaskorkeus 158 cm, rungonpituus 168 cm, rinnanympäryys 186 cm ja etusäären ympäryys 19,5 cm. Luonteesta Illeri (kuva 10.) sai kantakirjauksessa 10 pistettä, liikkeistä 7, jalka-asennoista 7 ja kaviosta 9 pistettä. (Suomen Hippos ry 2012.)

Kuva 10. Tamma Illeri 1418-78J (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot).

Jälkeläisiä Illeristä jäi kymmenen, joista käsitellään alaotsikoissa ori **Olleri 1657-84J 1.29,6a** (isä V.T. Ajatus), tamma **Sekka 2208-86** (isä Aro-Valo), ruuna **Voila 2394-89 1.26,2a** (isä Suikku), tamma **Alleri 1473-91** (isä K.K. Kössi) sekä tamma **Holleri 1072-93J 1.23,6a**. Täyssisarukset Voisku 1296-96 ja Illerina 2371-97 *1.44,8ke* (isä Suikku) ovat Illerin myöhemmän omistajan, Carita Rönnskär, kasvattamia, eikä niiden jälkeläiset ole vielä kilpailleet. (Sukuposti 2012.)

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

Taulukko 5. Sukutaulu, Illeri 1418-78J (Suomen Hippos ry 2012).

Vekkuli Jo 101 P 1.25,7aly- 1.29,0ly	Vesseli 6440 1.29,7a- 1.31,4ke	Eri-Ote 5462 1.32,7ke	Eri-Aaroni 3423 Lillo 35774	
		Lissu 18673	Juna 4131 Mikon-Vippa3445-I	
	Pelho 100053 Valio 1.29,6ke	Mutri 5360 1.32,9ke	Murti 3582 Pääsky	
		Ullo 16904	Loistu 4291 Valio Malta 10984	
	Roikka 722-71J H 1.28,6aly- 1.32,3ly	Uskoton 6166 Vj 1.26,8aly- 1.29,6ke	Eri-Reipas 4826Valio 1.30,6ke	Eri-Aaroni 3423 Joutsa yh 6753
			Melina 28379	Höro 2850 AA Elina yh7903 Valio
Laikka yh 61567 1.28,3ake		Lähetin 5096 AA 1.27,9ke	Lähetti 4193 AA 1 Erakon-Ihme yh 925 AA	
		Viuha 57708	Murti 3582 Sussi 51460	

19.5.1 Ori Olleri 1657-84J

Olleri (isä V.T. Ajatus) kilpaili 24 kertaa статистиikalla 12-3-2, juosten ennätykset 1.29,6aly ja 1.31,2ly sekä 9 771 p. Ollerista jäi kaksi jälkeläistä, tammat **Ypsä 2188-90JR 1.33,5a** ja Olleriina 1455-90.(Sukuposti 2012.)

19.5.2 Tamma Sekka 2208-86

Sekka (isä Aro-Valo) ei kilpaillut, mutta jätti yhdeksän jälkeläistä, joista mainittakoon ruuna **Jeesau 1455-95 1.24,9a** (isä Taikuri), tamma **Mekkala 1940-98** (isä Mikker) ja hyvin aloittanut ruuna **Valvi 1115-06 1.30,5ke**. Sekan jälkeläisistä Mekkala on tällä hetkellä ainoa, joka on jalostuskäytössä.(Sukuposti 2012.)

19.5.3 Ruuna Voila 2394-89

Voila (isä Suikku) kilpaili 34 kertaa статистиikalla 12-5-1, juosten ennätykset 1.26,2ake ja 1.28,1ly sekä 27 919 p. Voila voitti vuonna 1993 Pikkupelimanin-ajon sekä Pikkuprinssi-kilpailun. Voilasta jäi yksi tamma jälkeläinen.(Sukuposti 2012.)

19.5.4 Tamma Alleri 1473-91

Alleri (isä K. K. Kössi) ei kilpaillut, mutta jalostuksessa on onnistunut. Allerilla on tähän mennessä yhdeksän jälkeläistä, joista mainittakoon täyssisarukset Taikurista, ruuna **Rolleri 1370-02 1.24,7a** ja tamma **Ulleri 1054-05J 1.25,8ake**, jotka molemmat kilpailevat loistavalla statistiikalla ja niistä voidaan odottaa vielä paljon. Allerista on vielä kilpailemattomia jälkeläisiä, Taikurista -06 ja -10 vuosimallin ruunat ja -11 syntynyt tamma sekä Pysteristä -07 syntynyt tamma. Tamma **Oonika 1784-00R** (isä Tasatahti) on puolestaan kantakirjattu ratsusuunnalle ja sillä on kaksi jälkeläistä liiorista. (Sukuposti 2012.)

19.5.5 Tamma Holleri 1072-93J

Holleri (isä V.T. Ajatus) kilpaili 111 kertaa statistiikalla 9-11-10, juosten ennätykset 1.23,6aly ja 1.24,8ly sekä 35 172 p. Hollerilla on nyt kuusi jälkeläistä. Holleri on aikanaan myyty Ypäjältä, eli sen jälkeläiset eivät ole Siittolamäen kasvatteja. Hollerin varsoista on kilpaillut vasta vanhin, Holari 1687-06 1.30,9a. (Sukuposti 2012.)

19.6 Ysti 29875 Valio

Ysti (Loistu ó **Lysti**) syntyi vuonna 1956 ja kuoli vuonna 1975. Ysti jäi emänsä, **Lysti 26748 Valio**, ainoaksi sukua jatkaneeksi jälkeläiseksi. Lysti oli hevosjalostuslaitoksen kantatammasta **Maili yh 2625** ja hevosjalostuslaitoksen tammakannassa loistavasti menestyneestä oriista Vesselin-Raiku yh 286 A. (Sukuposti 2012.)

Ystistä (taulukko 6.) jäi jälkeläisiä kymmenen, joista käsitellään tammoja **Jatsi 200540Vr** (isä Raken-Rotu), **Kasti 101263 Valio** (isä Raken-Rotu), **Malli 101547** (isä Jaarli), **Pysti 162-71TH 1.40,6a** (isä Uskoton), **Systi 708-71J 1.27,0a** (isä Uskoton), **Vesta 781-72J 1.38,8a** (isä Mili) sekä oriitta **Uski 571-71TJ 1.28,1a** (isä Uskoton). Tammojen **Tytti 590-71T** (isä Aku) ja **Noora 565-71R** (isä Raken-Rotu) ja oriin **Ypsi 685-73 1.38,1a** (Vekkuli) kautta ei ole enää jatkumoa. (Sukuposti 2012.)

Ysti kantakirjattiin vuonna 1960 ja se on palkittu II-palkinnolla I-käyttöluokkaan. Ystin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 157 cm, lautaskorkeus 157 cm, rungonpituus 166 cm, rungonympäryys 188 cm, syvyys 76 cm, rinnanleveys 48 cm ja etusäären ympäryys 20 cm. Käyttöpisteitä Ysti sai 22 ja rakenepisteitä 18,5. Käyntikokeen Ysti suoritti aikaan 9,00 min/km, juoksu-kokeen aikaan 2,06 cm/km ja vetokokeessa Ysti veti peräti 10 porrasta. Kantakirjalausunnossa Ystistä sanottiin seuraavaa; *öHyvänpuoleiset tyypit, tiivis hyväsuhteinen hyväselkäinen ja hyvälanteinen kaunisrunko, kuivat ohutluiset jalat, takajaloissa jyrkähköt vuohiset, hyvät säännölliset jalat, hyvät säännöl-*

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

liset kaviot. Vasemmassa etujalassa jännetulehdus, loukkaantunut? Joustava askel, tarmokas hyvä veto.ö(Kantakirjatodistus öYsti 29875ö)

Ystin jälkeläisistä tammam Jatsi ja Systi käsitellään erikseen omina toisen tason otsikoinaan jäljempänä.

Taulukko 6. Sukutaulu, Ysti 29875 Valio (Suomen Hippos ry 2012).

Loistu 4291 Valio 1.31,1a	Lohdutus yh 232 1.28,3ke	Sisu yh 72 1.41,0ke	Kiho yh 298 AA Hurri 570-I	
		Hultu 757-III 1.43,0ke	Alarikin-Kaima 1084 Lahti 682EK	
		Nuoli 1940 1.38,0ke	Oiva 466 Salama II 90-S	
	Nuolen-Helga 2171-I AA	Sikke 1176-S	Toivo Rautikko	
		Vesselin-Raiku yh 286 A 1.34,5ke	E.T.Vesseli 2300 1.47,7ke	Einon-Tähti 1621 Liinu 651-EP
			Aate-Saima yh 271	Aate-Poika 1235 Virma
Maili yh 2625	Halun-Liekki 2301		Halu 1041 Mekka 1581-EP	
	Impi	Lutnantti 671 ?		

19.6.1 Tamma Kasti 101263 Valio

Tamma **Kasti** (isä Raken-Rotu) kantakirjattiin 5-vuotiaana vuonna 1967. Kasti sai kantakirjausarvostelussa rakennepisteitä 19 ja käyttöpisteitä 26, kävelykokeesta ajan 7,58 min/km ja juoksukokeesta 2,01 min/km. Kastin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 157 cm, rungonpituus 172 cm, rungonympäryys 192 cm ja etusäären ympäryys 21 cm. Kasti oli II-palkinnon tamma ja myöhemmin jälkeläisistään ansaitsi myös Valio-palkinnon. Kasti kuoli 17-vuotiaana ja jätti viisi jälkeläistä, joista mainittakoon tammam **Pusta 158-71J P 1.29,9a** (isä **Taru**) ja **Ulriika 578-71TR** (isä **Yllä**). (Sukuposti 2012.)

Tamma **Pusta** kilpaili 28 kertaa statistiikalla 8-5-3, juosten ennätykset 1.29,9aly ja 1.34,5ly ja rahaa euroissa 3 400. Pustasta jäi seitsemän jälkeläistä joiden perusteella Pusta on jälkeläispalkittu. Näistä mainittakoon seuraavat;

- Tamma **Akuli 1009-74R Valio** (isä Vekkuli) vuoden 1980 Suomenhevosten koulumestaruuden voittaja, josta mm. moninkertainen Suomenhevosten estemestaruuskilpailun voittaja **Samuli 2083-86R** ja vuoden 2003 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen voittaja ori Lastun Leka 2250-97R ja tammam **Neili 1564-83R Valio, Ekuli 1149-92R,**

Ynnäke 2172-90R, Hamuli 1150-93R ja Vakkuli 2401-89R.(Sukuposti 2012.)

- Ori **Immo 1581-78J 1.32,5a** (isä **Uskoton**), josta mm. oriit **Rimmo 2138-85 1.29,3a** ja vuoden 1992 Suomenhevosten kenttämestari **Pehto 2961-84R**, josta edelleen muun muassa Suomenpienhevosten koulumestaruus kilpailun voittaja vuosina 2007 - 2008 ruuna Herkko Huana 1592-00 ja vuoden 1996 Suomenhevosten kenttämestaruus kilpailun ja vuoden 2005 Valjakko-ajon SM pronssimitalisti ori Vahto 2380-89R, josta edelleen on tähän mennessä 96 jälkeläistä.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Kustaava 1400-80T** (isä **Vesku**), josta mm. tammät **Ruustinna 2156-85J 1.29,8a** ja **Vastaava 2400-89**, joiden kautta suku jatkuu tähän päivään saakka.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Nietro 1569-83J 1.38,5a** (isä Vieteri), josta mm. ori **Liero 1279-97J 1.22,1a**, (josta edelleen mm. ruuna Lieron Poju 1106-01 1.26,6a) sekä ori Pietro 2967-84J 1.27,2a.(Sukuposti 2012.)

Tamma **Ulriika 578-71TR** jätti kuusi jälkeläistä, joista mainittakoon;

- Tamma **Osteri 1679-84R** (isä Poster), josta jäi tamma **Tester 2248-87R**, josta edelleen tammät **Nyyperi 1609-99R** ja vuoden 2005 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksessa toiseksi sijoittunut tamma **Misu 1495-98** sekä ruuna **Lester 1375-97R**, jotka kaikki ovat jatkaneet sukua.(Sukuposti 2012.)
- Ruuna **Keimi 1391-80** (isä **Selmeri**), vuoden 1987 Suomenhevosten kenttämestaruuskilpailun hopeamitalisti.(Sukuposti 2012.)
- Tamma **Irika 1417-78R** (isä Vetori), jonka jälkeläisen, tamma Iines 2562-84J, kautta suku jatkuu edelleen.(Sukuposti 2012.)

19.6.2 Tamma Malli 101547

Malli (isä **Jaarli**) sai kantakirjauksessa rakennepisteitä yhteensä 17 ja käyttöpisteitä 26. Kävelykokeen se suoritti aikaan 8,25 min/km ja juoksukokeen aikaan 2,25 min/km. Mallin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 159 cm, rungonpituus 168 cm, rungonympäryys 189 cm, rinnanleveys 57 cm ja etusäären ympäryys 20 cm. Mallin jälkeläisistä menestynein oli ori Mallin- Mestari 2092-83 1.25,9a , josta tamma Mallin Tähti 1073-93, jonka kautta suku jatkuu tähän päivään saakka. Myös Mallin tammajälkeläisen Mallin-Millan 1578-78T jälkeläisten kautta suku jatkuu edelleen.(Sukuposti 2012.)

19.6.3 Tamma Pysti 162-71TH

Pysti (isä **Uskoton**) starttasi 22 kertaa статистиikalla 2-3-5 ja juoksi ennätykset 1.40,6aly ja 1.40,9ke ja rahaa euroissa 1 106. Jälkeläisiä Pystistä jäi seitsemän, joista mainittakoon ratsastuskentillä mainetta niittänyt ruuna **Osti 1665-84** (isä V.T. Ajatus) (joka voitti Suomenhevosten kenttämestaruuden vuosina 1989 ja 1991, sijoittui kolmanneksi Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa vuonna 1989, sijoittui toiseksi vuonna 1990 kenttämestaruus kilpailussa ja kolmanneksi estemestaruuskilpailussa vuonna 1993) sekä jalostustehtävissä menestynyt tamma **Nysti 1576-83R** (isä Apeli), joka jätti seitsemän jälkeläistä, joista mainittakoon vuoden -93 Suomenhevosten koulumestari ruuna **Sihti 2087-86** (isä **Kelmi**), tamma Nopsa-Äksy 2118-88 1.28,6a sekä tammät Nettaus 1130-00R ja Karonkka 1164-93, joiden kautta suku on jatkunut edelleen.(Sukuposti 2012.)

19.6.4 Ori Uski 571-71TJ

Uski (isä **Uskoton**) kilpaili 102 kertaa статистиikalla 21-19-18 ja juoksi ennätykset 1.28,1aly ja 1.31,6ke ja rahaa 13 093 euroissa. Uski kantakirjattiin sekä työhevos- että juoksijasuunnalle. Uskin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 161 cm, lautaskorkeus 159 cm, rungonpituus 169 cm, rungonympäryys 184 cm, rinnanleveys 55 cm ja etusäären ympäryys 22 cm. Kantakirjalausunnossa T- suunnalle vuonna 1976 kerrotaan Uskista seuraavaa: *ö Hyvänpuoleinen sukupuolityyppi, hyvä laatutyyppe, ylhäältä sileät olat, sopusuhtainen vankka lihaksikas runko. Tukevat kuivat jalat, hyvät kaviot. Tarmokas veto, hyppivä veto viimeisellä portaalla, hieman kerii, selvät väljät liikkeet.ö Kävelykokeen (kuormalla, toinen vetokoe) Uski suoritti aikaan 8,59 min/km ja veti vetoko- keessa 10 porrasta. Työsuunnalle Uski kirjattiin I-palkinnolla.(Sukuposti 2012.)*

Vuonna 1979 Uski kantakirjattiin myös juoksijasuunnalle, jolloin lausunnossa kerrottiin seuraavaa; *öHyvät tyypit, vankka leveä voimakas runko. Kuivanlaiset hyväasentoiset järeät jalat, hyvät kaviot. Suorat väljät matkaa voittavat liikkeet, erittäin hyvä ja nöyrä ajaa.ö Juoksijasuunnalle Uski kirjattiin II+-palkinnolla.(Sukuposti 2012.)*

Uski kuoli jo 11-vuotiaana ja ehti jättää 46 jälkeläistä, joista mainittakoon;

Oriit

– Pamaus 1575-80J 1.28,9a

Tammat

– Huilutar 1048-81J 1.30,2a

– **Jupuna 1410-79J 1.33,2a**, josta tamma **Vupuna 2404-89J 1.37,7ke**, josta edelleen kolme tamma jälkeläistä Siittolanmäellä

- Kinuski 1924-80, josta ruuna Kimoris 1385-92J *1.25,3a* ja tamma Kinuli 1216-91J *1.26,3a*, josta edelleen ori Kume 1122-04 *1.23,5a* ja ruuna Kihus 1599-05 *1.24,7a*
- **Merri 1591-82R**, Suomenhevosten estemestari vuodelta 1987, josta mm. jalostusori **Hermeli 1151-93R**, tamma **Lorri 1310-97R** sekä Siittolanmällä sukua jatkaneet tammät **Yrri 2180-90** ja **Ilmeri 1272-94**
- Uskin- Siro 1843-82T, josta mm. tamma Pissetti 1025-88J *1.24,8a*

Ruunat

- **Orri 1667-84 1.26,0a**
(Sukuposti 2012.)

19.6.5 Tamma Vesta 781-72J

Vesta (isä **Mili**) kilpaili 33 kertaa статистиikalla 3-8-2 ja juoksi ennätykset 1.38,1y ja 1.38,4ke ja rahaa 1 623 euroissa. Vestan mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 155 cm, rungonpituus 163 cm, rungonympäryys 182 cm, rinnanleveys 56 cm ja etusäären ympäryys 21 cm. Vesta kuoli 13-vuotiaana ja ehti jättää kolme varsaa, joista ori **Pasta 2960-84J 1.24,7a** (isä Hiluri) jätti 23 jälkeläistä, joista mainittakoon mm. Suomenhevosten kenttämestaruuskilpailuissa useana vuonna menestynyt tamma Riemuliini 2099-96RT sekä tammät **Ipetus 1268-94R** (emä **Opetus**), Silkki Musta 1244-01R ja Alfa Naskali 1024-98R (sijoittui toiselle sijalle vuoden 2007 Suomenhevosten estemestaruus- sekä kenttämestaruuskilpailuissa) sekä ruuna Pastario 1659-05.(Sukuposti 2012.)

19.7 Jatsi 200540Vr

Tamma **Jatsi** (Raken-Rotu ó **Ysti**) esitettiin kantakirjaan ensimmäisessä arvosteluluokassa 4-vuotiaana vuonna 1965 ja myöhemmin toisessa arvosteluluokassa. Rakenpisteitä Jatsi (taulukko 7.) sai ensimmäisessä arvostelussa 17 ja toisessa 17,5 sekä käyttöpisteitä ensimmäisessä arvostelussa 21 ja toisessa 22. Jatsin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 156 cm, lautaskorkeus 156 cm, rungonpituus 168 cm, rungonympäryys 182 cm, syvyys 75 cm ja rinnanleveys 47 cm. Käyntikokeen (kuorman kanssa) Jatsi suoritti ensimmäisellä arvostelukerralla aikaan 9,01 min/km, toisella kerralla aikaan 9,17min/km ja juoksukokeen ensimmäisellä kerralla aikaan 2,32 min/km ja toisella 2,34 min/km.(Sukuposti 2012.)

Kantakirjalausunto kertoo Jatsista (kuva 11.) seuraavaa; *ö Hyvänpuoleinen laatutyppi, hyvä rotutyppi, tyydyttävän lihaksinen runko, hyvät olat, vähän painunut lanne, lyhyehkö lautanen. Kuivanlaiset jalat, vtj kinnerpahka, kinnerkuhluja, pienenlaiset hyvät kaviot. Varma irtiotto ja veto, suora avarahko korkea lyhyt askel, n. 2 mm ylipurenta.*ö(Sukuposti 2012.)

Kuva 11. Tamma Jatsi 200540 Vr (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot).

Jatsi kuoli vuonna 1983 ja siitä jäi kymmenen jälkeläistä, joista käsitellään seuraavia; tamma **Atsi 1012-74R H** (isä **Pyräys**), tamma **Katsi 1380-80R** (isä **Saari**), ori **Matsi 1583-82R** (Jouhen-Piirto) sekä tamma **Natso 1570-83R Valio** (isä Apeli). Jatsi palkittiin ensimmäisenä suomenhevosena Valio-palkinnolla ratsujälkeläisistään (Haimi, ym. 1997, 35; Sukuposti 2012.)

Taulukko 7. Sukutaulu, Jatsi 200540Vr (Suomen Hippos ry 2012).

Raken-Rotu 5576 1.48,8ke	Rake 4912 Va- lio 1.27,7ke	Taju 3717 1.48,1ke	Pojan-Askele 2716 Siiri 1217-III	
		Leponi 30500	Vorna 3098 Jehun-Tyttö	
		Stamma 52041	Jysky 3549	Erho 2925 Tresu yh 1193
	Ysti 29875 Valio	Loistu 4291 Va- lio 1.31,1ke	Manta	Veikon Kotti 2567 Sävyn-Virma591-v
			Lohdutus yh 232 1.28,3ke	Sisu yh 72 Hultu 757-III
			Nuolen Helga 2171-I	Nuoli 1940 Sikke 1176
Lysti 26748 FI		Vesselin-Raiku yh 286 1.34,4ke	E.T. Vesseli 2300 Aate-Saima yh 271	
		Maili yh 2625	Halun-Liekki 2301 Impi	

19.7.1 Tamma Atsi 1012-74R H

Atsi (isä **Pyräys**) menestyi esteratsastuksessa, voittaen mm. Suomenhevosten estemestaruuden vuonna 1980 ja sijoittuen seuraavana vuonna toiseksi. Atsi kuoli vain 10-vuotiaana, eikä ehtinyt jättämään kuin kolme tamma jälkeläistä, joista kaksi kantakirjattiin ratsusuunnalle. Atsin linjalta ei kuitenkaan valitettavasti ole enää suvun jatkajaa. (Sukuposti 2012.)

19.7.2 Ruuna Itso 1415-78R

Itso (isä **Vetori**) oli mainio kouluratsu, joka voitti kolmena vuonna, 1982 - 1984, Suomenhevosten koulumestaruuden ja sijoittui toiseksi vuosina 1985 - 1987. Suomenhevosten pistekilpailun Itso voitti vuonna 1984 ja sijoittui kolmanneksi vuosina 1985 ja 1986. Itsosta jäi vain yksi jälkeläinen, joka ei sukua jatkanut. (Sukuposti 2012.)

19.7.3 Tamma Katsi 1380-80R

Katsi (isä **Saari**) sijoittui toiseksi Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa vuonna 1985 ja vuonna 1986 Suomenhevosten kenttämestaruuskilpailussa. Katsista jäi seitsemän jälkeläistä, joista mainittakoon ori **Iikor 1267-94R** (isä **Samuli**), joka polveutuu Ystin linjalta niin isän kuin emänkin puolelta, sillä isä Samulin emänemänemä on Ystistä. Iikorilla on tähän mennessä yhdeksän jälkeläistä. Katsin tammajälkeläisistä vain Katliinasta 1317-96 on jälkeläinen, tamma Liinan-Sissi 2452-00. (Sukuposti 2012.)

19.7.4 Ori Matsi 1583-82R

Matsi (isä **Jouhen-Piirto**) oli menestyksekkäs esteratsu, joka voitti suomenhevosten estemestaruuskilpailun vuonna 1991, sijoittui toiseksi vuosina 1988, 1992 ja 1994 sekä sijoittui kolmanneksi vuosina 1989, 1990 ja 1995. Vuonna 1988 Matsi voitti suomenhevosten pistekilpailun. Matsista jäi vain kaksi jälkeläistä, joista kumpikaan ei jatkanut sukua. (Sukuposti 2012.)

19.7.5 Tamma Natso 1570-83R Valio

Natso (isä **Apeli**) jätti kymmenen jälkeläistä, joiden perusteella se ansaitsi Valio-palkinnon vuonna 2003. Natson jälkeläisistä mainittakoon ruuna **Satso 2084-86** (isä **Kelmi**), ratsusuunnalle kantakirjattu tamma **Lamella 1014-97R** (isä **Taikuri**), ori **Lorentso 1377-97R** (isä **Kelmi**), tamma **Montsaana 1494-**

98R (isä **Nysteri**), tamma **Natsos 1767-99R** sekä ori Silvolan Elmeri (isä **Kelmi**). (Sukuposti 2012.)

- Ruuna **Satso** (isä **Kelmi**) sijoittui Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa vuonna 2004 toiseksi ja vuonna 2005 kolmanneksi. (Sukuposti 2012.)
- Ori **Lorentso** (isä **Kelmi**) voitti Suomenhevosten koulumestaruuden vuonna 2009 ja se on kantakirjattu ratsusuunnalle 5-vuotiaana, vuonna 2002. Lorentsolla on tähän mennessä 47 jälkeläistä, joista mainittakoon mm. ori Ratsu Reima 1334-03R, ruuna **Ypäjä Trulli 2063-04**, ruuna Herra HUU 1087-04, tamma **Soolemiio 1944-03R**, tamma Sillanpään Brita 2093-04R, ruuna Frentso 1237-04, ori **Ypäjä Arska 1371-08**, tamma Hunajakaneli 1337-07. (Sukuposti 2012.)
- Tamma **Montsaana** (isä **Nysteri**) sijoittui toiseksi kouluratsastuksessa vuoden 2004 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailussa. Montsaana on kantakirjattu ratsusuunnalle vuonna 2004 II-palkinnolla. Montsaanalla on tähän mennessä viisi jälkeläistä, joista kilpailuita ovat ruuna **Rosmo 1195-02** (isä **Kelmi**) (joka on mm. voittanut kouluratsastuksen Suomenhevosten 6v kasvattajakilpailun vuonna 2008 ja Suomenhevosten koulumestaruuden vuosina 2010 - 2011) sekä tamma **Ypäjä Upea 2067-05** (isä **Kelmi**). Ori **Ypäjä Artsi 1370-08** (isä **Hermeli**) on mm. vuonna 2011 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa arvioitu lupaavimmaksi 3-vuotiaaksi estehevoseksi. (Sukuposti 2012.)
- Tamma **Natsos 1767-99R** (isä **Samuli**) oli vuonna 2002 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa lupaavin 3v estehevonen ja seuraavana vuonna lupaavin 4v estehevonen. Natsoksesta on tähän mennessä kolme jälkeläistä, joista **Ypäjä Tanssi 1399-04** (isä Apassi) on kilpaillut aluetasolla este- ja kouluratsastuksessa ja jättänyt myös yhden tammajälkeläisen tähän mennessä. (Sukuposti 2012.)
- Ori Silvolan Elmeri 1197-02R (isä **Kelmi**) on Sanna Silvon kasvattama ja se on mm. sijoittunut toiseksi vuonna 2008 kouluratsastuksen Suomenhevosten 6v-kasvattajakilpailussa. Silvolan Elmeri on kantakirjattu ratsusuunnalle kuusivuotiaana, korotettu II-palkintoon kilpailusuoritusten perusteella vuonna 2012. Sillä on nyt 18 jälkeläistä, joista vanhimmat ovat nyt 2-vuotiaita. Silvolan Elmeri on sabino. (Sukuposti 2012.)

19.8 Systi 708-71J

Tamma **Systi (Uskoton ó Ysti)** syntyi vuonna 1969. Se starttasi 75 kertaa hienolla statistiikalla 42-6-6 ja juoksi ennätykset 1.27,0aly ja 1.29,3ly ja tienasi 13 118 euroissa. Systi (taulukko 8.) kuoli 18-vuotiaana, mutta jätti vain kolme jälkeläistä; oriit **Nysteri 1562-83R** (isä Vieteri), **Pysteri 2974-84Jta** (isä Hi-

luri) **1.21,7a** (käsitellään erikseen omana toisen tason otsikkona jäljempänä) ja tamman **Rysteri 2158-85** (isä Aro-Valo). Systi (kuva 12.) merkittiin kanta-kirjaan juoksijasuunnalle I-palkinnolla. (Sukuposti 2012.)

Kuva 12. Tamma Systi 708-71J vuoden 1977 Kuningatarveissa. Taisto Nurmio ajaa tamman osakilpailuvoittoon kuningatarmitelössä Lappeenrannassa. (Kuva Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot)

Taulukko 8. Sukutaulu, Systi 708-71J (Suomen Hippos ry 2012).

Uskoton 6166 Vj 1.26,8aly- 1.29,6ke	Eri-Reipas 4826 Valio 1.30,6ke	Eri-Aaroni 3423 1.27,8ke	Murto 2306
		Joutsa yh 6753	Upeva 1679-V Koru 3565 Leiha 3811-III
	Melina 28379	Hörö 2850 AA 1.43,5ke	Keijo 1759 Sylvi 939-III AA
		Elina yh 7903 Valio 1.43,1ke	Vesselin-Raiku yh 286 A Humaus
Ysti 29875 Valio	Loistu 4291 Valio 1.31,1ke	Lohdutus yh 232 1.28,3ke	Sisu yh 72 Hultu 757-III
		Nuolen-Helga 2171-I AA	Nuoli 1940 Sikke 1176-S
	Lysti 26748 Valio	Vesselin-Raiku yh286 A 1.34,5ke	E.T. Vesseli 2300 Aate-Saima yh 271
		Maili yh 2625	Halun-Liekki 2301 Impi

19.8.1 Ori Nysteri 1562-83R

Nysteri (isä Vieteri) oli menestynyt kouluratsu, joka mm. voitti Suomenhevosten koulumestaruuden vuosina 1994 - 1998, sijoittui toiseksi vuosina 1989 ja 1999 ja kolmanneksi vuosina 1990 - 1992. Nysteri kirjattiin kantakirjaan ratsusuunnalle II-palkinnolla vuonna 1988, kantakirjausluokkaa nostettiin kilpailusuoritusten perusteella vuonna 1993 ja jälkeläisistään Nysteri palkittiin vuonna 2007.(Sukuposti 2012.)

Kantakirjauksessa Nysteri sai tyypeistä 7 pistettä, rungosta 8, jalka-asennoista 8, jalkojen terveydestä 7 ja kavioista 9 pistettä. Nysterin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 155 cm, lautaskorkeus 155 cm, rungonpituus 164 cm, rungonympäryys 184 cm, rinnanleveys 46 cm ja etusäären ympäryys 21 cm. Kouluratsastuskokeesta Nysteri sai 137 pistettä (220 maksimi), tyylistä 8, luonteesta 8 ja liikkeistä 8,yhteensä 24 pistettä. Kantakirjauslausunnossa kerrotaan seuraavaa; *ö Hyvänpuoleiset tyypit, sopusuhtainen pyöreä vankka avo runko, tukeva kaula, vähän ahdas päänyhtymä, hyvä ylälinja, ryhdikäs. Kuivanlaiset, hyväasentoiset jalat, erittäin hyvät kaviot. Vasemman etujalan sisäsäärellä iso luuliika. Etujalkojen liikkeet melko suorat ja takajalkojen liikkeet suorat väljät käynnissä, suorat juoksuliikkeet. Hyvä ravi ja laukka, käynti keskinkertainen. Hyppää halukkaasti. Hevonen liikkuu pehmeästi, kuuliaisesti ja tasapainossa, lisätyt liikkeet vielä rajoittuneita. Nöyrä ratsastaa.ö*(Sukuposti 2012.)

Nysteri kuoli vuonna 2007 ja siitä jäi jälkeläisiä 43, joista mainittakoon;

Oriit

- Asseri 1481-04R

Tammat

- tammat Punnus-Tähteri 1706-97R
- Helin Tuisku 1159-98R
- **Montsaana 1494-98R** (emä **Natso**)
- Puntarin Pisara 1805-99R
- Varpuliini 1701-04R
- Arran Helmi 1898-04P
- Minttu Mimosa 2069-98RTa

Ruunat

- Arran Nestori 1471-98
- (Sukuposti 2012.)

19.8.2 Tamma Rysteri 2158-85

Rysteri (Aro-Valo) jätti kahdeksan jälkeläistä, joista raviradoilla kilpaili ori **Nosteri 1685-99 1.29,0a**. Tamma jälkeläisiä Rysteristä jäi kaksi; **Jysteri 1453-95** ja **Taaleri 1908-04**.(Suomen Hippos ry 2012.)

19.9 Pysteri 2974-84JTa

Pysteri (Hiluri ó Systi) syntyi vuonna 1984 ja kilpaili kaikkiaan 124 kertaa hyvällä statistiikalla 27-33-17. Pysteri juoksi ennätykset 1.21,7aly ja 1.27,1ke ja rahaa radoilta 114 468 euroissa. Pysteri (taulukko 9.) osallistui kolmesti Kuninkuuskilpailuun, sijoittuen vuonna 1995 kolmanneksi. Toiselle sijalle Pysteri sijoittui seuraavissa suurkilpailuissa; Tawastjernan muistoajo, Suomenhevosten Derby, Miljoona-ajo, Valkeala-ajo, Erkon Pokaali, Suomenhevosten Suurmestaruus-ajo ja OP-Tuoppi.(Sukuposti 2012.)

Pysteri (kuva 13.) kirjattiin kantakirjaan juoksijasuunnalle III-palkinnolla vuonna 1989. Pysterin mitat olivat tuolloin seuraavat; säkäkorkeus 156 cm, lautaskorkeus 157 cm, rungonpituus 165 cm, rungonympäryys 183 cm, rinnanleveys 46 cm ja etusäären ympäryys 20,5 cm. Pisteitä Pysteri sai seuraavasti: runko 8, jalka-asennot 8, jalkojen terveys 7 ja kaviot 8 pistettä sekä luonne 9, liikkeet 8. Kantakirjauslausunnossa kerrotaan Pysteristä seuraavaa; *öHyvät tyypit, syvä pyöreä suhteellinen avorunko, hyvä säkä, laskeva lautanen. Kiuvanlaiset, melko hyväasentoiset jalat, käyräkköt kintereet, hyvät kaviot. Etujalkojen liikkeet ahtaat ja takajalkojen liikkeet ahtaanlaiset käynnissä, suorat väljät juoksuliikkeet, melko korkeat etujalkojen raviliikkeet.* Pysterin kantakirjaluokitus on sittemmin nostettu I-palkintoon.(Sukuposti 2012.)

Kuva 13. Ori Pysteri 2974-84JTa, kuvassa 20-vuotiasta Pysteriä esittää Taisto Nurmio.(Kuvaaja Eero Perttunen, Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot.)

Työhevossuunnalle Pysteri kirjattiin vuonna 1997, jolloin Pysterin mitoituksi saatiin seuraavat; säkäkorkeus 154 cm, lautaskorkeus 154 cm, rungonpituus 165 cm, rungonympäryys 180 cm, rinnanleveys 44,0 cm, lautasleveys 54 cm ja etusäären ympäryys 20,5. Pisteitä Pysteri sai työhevossuunnalle seuraavasti; tyypit 6, runko 8, jalka-asennot 8, jalkojen terveys 7 ja kaviot 8 pistettä. Työhevossuunnan kantakirjauslausunnossa sanotaan Pysteristä seuraavaa; *öTyy-*

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

dyttävä työhevostyyppi, hyvät muut tyypit, suhteellinen pyöreä avo runko, kevyt kaula, hyvä säkä, jyrkkä lautanen, Kuivanlaiset melko hyväasentoiset jalat, käyrähköt kintereet, hyvät kaviot. Etujalkojen liikkeet ahtaat ja takajalkojen liikkeet ahtaanlaiset käynnissä, suorat väljät juoksuliikkeet, melko korkea etujalan askel. Rauhallinen, erittäin hyvä taipuisa ajaa. Hyvät peruutukset ja pysähdykset. Pysteri kirjattiin työhevossuunnalle I-palkinnolla. (Sukuposti 2012; Suomen Hippos ry 2012.)

Taulukko 9. Sukutaulu, Pysteri 2974-84JTa (Suomen Hippos ry).

Hiluri 557-71J Valio 1.22,6aly- 1.28,9ly	Hilu Jo 65 Valio 1.26,1aly- 1.29,0ke	Vihi 6035 1.28,0ake	Eri-Vili 4057P Höpötys 15549 Valio	
		Eri-Pulu 19868 Valio 1.32,5ke	Eri-Aaroni 3423 Lähettiläs yh 8857 Valio	
		Paavin-Sirkka 504287 Valio 1.37,3ake	Paavi 5874 AA 1.31,7ke Paasi yh 698 Aro-Tuima 56528 Valio	
	Systi 708-71J 1.27,0aly- 1.29,3ly	Uskoton 6166 Vj 1.26,8aly- 1.29,6ke	Sopeva 501278 Valio 1.47,9ke	Lauhdutus 4863 Lahja
			Eri-Reipas 4826 Valio 1.30,6ke	Eri-Aaroni 3423 Joutsa yh 6753
			Melina 28379	Hörö 2850 AA Elina yh 7903 Valio
Ysti 29875 Valio	Loyti 26748 Valio	Loistu 4291 Valio 1.31,1ke	Lohdutus yh 232 Nuolen-Helga 2171- I AA	
			Vesselin-Raiku yh 286 A Maili yh 2625	

Jälkeläisiä Pysteristä on 383 vuodelta 1990 - 2007. Pysteriläisistä on tähän mennessä (04.04.2012) startannut 196 ja ne ovat juosseet yhteensä 8604 starttia, joista voittoja 845 ja voittosumma 2 038 288 p sekä ennätykset 1.20,7aly ja 1.21,9ke. Pysteriläisiä on hyväksytty kantakirjaan kaikille suunnille, tähän mennessä seuraavasti; juoksijasuunnalle 37, ratsusuunnalle 7, työhevossuunnalle 5 ja pienhevossuunnalle 1. (Sukuposti 2012; Suomen Hippos ry 2012.)

Pysterin jälkeläisistä mainittakoon seuraavat;

Oriit

- Huiman Pyste 1.20,7a, josta nyt 21 jälkeläistä, mm. Muiston-Hurja 1042-04 1.27,4a
- Monsteri 1054-92 1,22,5a,
- Mallikas 2607-90J 1.23,5a,
- Pystin Humu 2087-97J 1.24,5a
- Kirman Jokeri 1899-97J 1.24,7a
- R.R. Pysti 1575-94J 1.24,7a

- **Yrme 2179-90J** (emä **Orea**) **1.25,1a**, josta jäi 24 jälkeläistä, mm. Siiven Körmy 1923-99 *1.25,7a*
- Presto 2118-94J *1.25,2a*
- Hiittari 2683-91 *1.25,2a*
- **Noova 1129-99J** (emä **Tuuva**) **1.25,9a**, josta nyt kymmenen jälkeläistä, mm. tamma Hipi Lyyli 1534-05J *1.28,9a*
- **Jiärrä 1024-95Ta** (emä **Roppu**) **1.26,0a**, josta nyt kaksi jälkeläistä
- Ukko-Matti 1672-95 *1.26,1a*
- Hopuna 1357-95 *1.26,2a*
- **Lintton 1277-97** (emä **Roppu**) **1.26,7a**
- Systeemi 1521-96J *1.27,0a*
- Sanansaattaja 1670-96 *1.27,4a*
- Pegasus 1875-96 *1.27,5a*
- Jalokiri 1177-94 *1.27,7a*
- **Hokkus 1025-93** (emä **Muiston-Piiru**) **1.28,5a**
- Partisaani 1877-96 *1.29,3a*
- Pysterin Pyry 1480-92 *1.29,8a*

Tammat

- Lento-Esteri 1646-97J *1.22,7a*
- Hysteri A 1580-94J *1.24,7a*
- Hopeahattara 1539-97J *1.24,8a*
- Tyskän Tarina 1585-97J *1.25,2a*
- Ruutu-Liinu 2004-96J *1.25,3a*
- Teri-Tyttö 2410-91J *1.25,6a*
- Okan Soma 1187-98J *1.26,6a*
- tamma Tähti-Maija 1166-96J *1.26,6a*
- **Luuseri 1275-97J** (emä **Tuuva**) **1.27,5a**
- Harjun Systeri 1861-96J *1.28,0a*
- Suvisteri 1302-97J *1.28,3a*
- Odysseija 2103-95J *1.28,4a*
- Mutrin Tyttö 1147-97J *1.28,5a*
- Tähtisyke 2256-97 *1.28,6a*
- Aster 2241-96J *1.28,8a*
- Serafina 1308-97 *1.28,8a*
- Punta 2249-98 *1.28,8a*
- Tokaja 1226-98J *1.29,1a*
- Rehti-Likka 1042-94J *1.29,2a*
- Viremus 1824-00 *1.29,2a*
- Nyhteri 1409-96 *1.29,6a*
- Jomman Kimma 2357-97 *1.29,6a*
- Pysteriina 1347-93 *1.29,7a*
- Syster 2465-97J *1.29,9a*
- Pellestiina 1454-96 *1.30,1ke*, josta mm. ruuna Vieskaar 2202-03 *1.26,1a*
- Raja-Lyyli 2099-93 *1.30,2a*, josta mm. tamma Lyysker 1932-03 *1,32,1a*
- Verpy 1083-95 *1.32,6a*, josta mm. ori Vesker 1164-04 *1.29,0a*

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

- Suven-Aika 1882-96J *1.33,4a*, josta mm. ori Vieskerin Valo 1074-04J *1.23,0a*
- Vällkkeen Pirra 1564-02J *1.35,9ke*, josta mm. ruuna Pirran Pilari 1031-04 *1.28,1ke*
- Javin Liinu 1933-91 *1.40.4a*, josta mm. ori Tementeri 2262-00 *1.22,5a* ja tamma Termeli 1911-04J *1.27,7a*
- Vinkattaren Pimu 2284-97, josta mm. ori Mattilan Ari 1778-04 *1.27,8a*
- Jatkon Tytteli 1174-98, 2. sija v. 2008 Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa
- Darla 2403-99, josta mm. ori Sidari 1924-05 *1.28,5a*
- Sava Esteri 1522-96R, josta vuoden 2009 Suomenpienhevosten koulumestari, ori Tikkerituu 1840-04
- Laippa 1324-97T, mm. vuoden 2006 Valtakunnallisen työmestaruuskilpailun voittaja
- **Lasuttina 1309-97** (emä **Muiston-Piiru**), josta mm. ori **Kitti 1123-04 1.27,6a**

Ruunat

- Huituli 2378-96 *1.22,0a*
- Pusteli 2323-99 *1.23,0a*
- Morseli 1455-96 *1.25,3a*
- Kooleri 1574-95 *1.25,3a*
- Ricardo Lomandi 1478-92 *1.25,9a*
- Laaka 2137-00 *1.25,9a*
- Samooja 1575-91 *1.26,1a*
- Panostaja 2608-90 *1.26,5a*
- Simeon K 1527-97 *1.26,5a*
- Pysteristi 1984-92 *1.26,6a*
- Justeeri 1611-94 *1.26,7a*
- Purana 1606-95 *1.26,9a*
- Sprintti 1274-97 *1.27,1a*
- Pyrstö 1550-00 *1.27,2a*
- P.T. Pyhimys 1774-90 *1.27,4a*
- Alfons 2561-97 *1.27,4a*
- Vauhti-Matti 2127-99 *1.28,0a*
- Pyri 2112-96 *1.28,2a*
- Remo-Poika 2339-97 *1.28,4a*
- Päistäre 1429-96J *1.28,7a*
- Sokan Jere 1686-97 *1.29,7a*
- Hyster 1864-96 *1.29,7a*
- Lipsanteri 1671-96 *1.29,8a*
- Loisker 2019-95 (Suomenhevosten estemestaruuskilpailun voitto vuonna 2004 ja toinen sija vuonna 2005)

(Sukuposti 2012.)

19.10 Kelmi 1393-80R

Kelmi (taulukko 10.) syntyi vuonna 1979. Sen emä oli Jokioisten Kartanoilta lahjoituksena saatu tamma Saparo 101426 Valio (isä **Taaroni**) ja isä pienhevosratsuori Kotomies 1473-75RP. Kelmin (kuva 14.) ansioluettelo kouluratsastuksen saralta on aivan omaa luokkaansa, vuonna 1984 Kelmi voitti nuorten (5v) hevosten kouluratsastuksen championaatin ja sijoittui toiseksi Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa, vuonna 1985 Kelmi sijoittui kolmanneksi Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa. Vuosina 1986 - 1989 sekä 1991 - 1993 se voitti Suomenhevosten koulumestaruuskilpailun. Suomenhevosten pistekilpailussa Kelmi sijoittui viidenneksi vuonna 1985, kolmanneksi vuonna 1988, kuudenneksi vuonna 1990, toiseksi vuonna 1991 ja viidenneksi vuonna 1992. Kelmi voitti Suomenhevosten pistekilpailun vuosina 1986, 1987 ja 1989. (Haimi, ym. 1997, 79; Sukuposti 2012.)

Kelmi hyväksyttiin kantakirjaan ratsusuunnalle vuonna 1984 II-palkinnolla, palkintoluokkaa korotettiin kilpailusaavutusten perusteella I-palkintoon vuonna 1988. Vuonna 2001 Kelmi palkittiin Valio-palkinnolla ratsujälkeläistensä perusteella. Kelmin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 151 cm, lautaskorkeus 150 cm, rungonpituus 163 cm, rungonympäryys 187 cm ja etusäären ympäryys 20 cm. Luonteesta Kelmi sai 9 pistettä, liikkeistä 9, estekokeesta 9, jalka-asennoista 7, kavioista 8 ja ratsastettavuudesta 18 pistettä. Kantakirjauslausunnossa Kelmistä sanotaan seuraavaa; *ö Hyvänpuoleiset tyypit, pyöreä vankka runko, matala säkä, vähän painunut selkä, loiva lapa, pyöreä lautanen. Kuivanlaiset jalat, etujalat hieman hajavarpaiset ja sapelissa, hyvän puoleiset suipot kaviot. Edestä hieman kerivät, takaa väljät käyntiliikkeet, väljät joustavat juoksuliikkeet, hyvä ratsastaa ja liikkuu tasapainossa*ö Ratsastuskokeen Kelmi suoritti aikaan 4,46. (Sukuposti 2012.)

Kuva 14. Ori Kelmi 1393-80R (Hevosopisto Oy:n kuva-arkistot).

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

Taulukko 10. Sukutaulu, Kelmi 1393-80R (Suomen Hippos ry 2012).

Kotomies 1473-75RP 1.48,4aly- 1.46,1ke	Puhemies 6572 Pj Valio 1.26,0aly- 1.27,8ly	Eri- 5731Valio 1.29,2ke	Eri-Uljas 5048 Ilo yh 5049	
		Funkis 57189 1.38,0ke	Volker 3588 Flora	
	Ero-Liisa 268-74T P	Ero-Lohko yh 1160 Valio 1.24,8aly	Lohko yh 928 Sirkka-Lintu 17794	
		Hupina 502747	Ohitus 5506 Hymäys 56423	
	Saparo 101426 Valio	Taaroni 6121 1.43,3ke	Eri-Aaroni 3423 1.27,8ke	Murto 2306 Upeva 1679-V
			Siivoli 51673	Johto 3524 AA Laukka-Ruusa yh 1579
Salko		Liinaharja 4438 1.42,5ke	Tarun-Tatu 3484 Hyvän-Leija 4542-I	
		Sievo 22047	Mokku 3589 1.48,0 Sippo 20743	

Kelmiä käytettiin suomenhevosratsujalostukseen vuosina 1986 - 2005 ja siitä jäi 103 jälkeläistä. Ori **Samuli 2083-86R** (emä **Akuli**) sekä ori **Jaime 1409-95R** (emä **Oru**) käsitellään omina alaotsikkoinaan jäljempänä. Muista Kelmin jälkeläisistä mainittakoon seuraavat;

Oriit

- Rysky-Roope 207898RP, mm. vuoden 2005 Suomenpienhevosten este-mestaruuskilpailun 2. sija
- **Eeli 1029-92RP** (emä **Neili**), josta viisi jälkeläistä, mm. vuoden 2007 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen 2.sijalle sijoit-tunut tamma Elmina 1500-01R ja vuoden 2009 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelun voittaja ruuna Minimatti 2158-04
- **Lorentso 1377-97R** (emä **Natso**), vuoden 2009 Suomenhevosten koulu-mestaruuskilpailun voittaja jolla nyt 47 jälkeläistä
- Karl-Hemming 1287-96R, jolla nyt 37 jälkeläistä
- Pirvetti 1126-96R, jolla nyt 10 jälkeläistä
- Silvolan Elmeri 1197-02R, sijoittui 2. sijalle vuoden 2008 Suomenratsu- jen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksessa, jättänyt tähän mennessä 18 jälkeläistä

Tammat

- **Tester 2248-87R** (emä **Osteri**), josta mm. vuoden 2005 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailussa kouluratsastuksessa 2. sijalle sijoittunut tamma **Misu 1495-98**
- Kelmiä 2753-91RP, josta mm. ori Lavilan Velmu 1088-07
- Vienovalssi 1438-91R, josta vuoden 2004 Nuorten suomenhevosten laa- tuarvostelun voittaja ja vuoden 2005 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpai-

lun kouluratsastuksen voittaja ruuna Rysykänpolkka 1812-99 (isä **Rysykä**)

- **Terha 2246-87R** (emä **Orha**), josta tamma **Eula 1404-92R**, josta edelleen mm. ruuna RP-Presto 2233-05
- Kelmerita 1617-97R, josta mm. tamma Meripilvi 1039-01, josta edelleen vuoden 2011 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksessa 3. sijalle sijoittunut ruuna Milo Mainio 1731-05
- Taika-Julia 2309-96, josta ruuna Taika-Hamlet 1523-02
- **Lorri 1310-87R** (emä **Merri**)
- Eternelli 1372-97R, josta vuoden 2011 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelun voittaja tamma Nekku Etevä 2147-08

Ruunat

- **Rosmo 1195-03** (emä **Montsaana**), vuoden 2008 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen voittaja, 3. sija vuosien 2010 - 2011 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa
- Pelmi 1134-96R, kolmas sija vuosien 2004, 2008 - 2009 ja 2. sija vuoden 2005 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa
- Kavaljeeri 1004-95R
- **Sihti 2087-86** (emä **Nysti**), vuoden 1993 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailun 3. sija
- Pyyrylän Pormestari 1324-04, vuoden 2010 Suomenpienhevosten este-mestaruuskilpailun voittaja
- **Satso 2084-86** (emä **Natso**), vuoden 2004 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailussa 2. sija ja vuonna 2005 3. sija
- **Opeliksi 1781-00R** (emä **Opetus**), vuoden 2006 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen voittaja, josta jäi viisi jälkeläistä (Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)

19.10.1 Ori Jaime 1409-95R

Jaime (Kelmi ó Oru) voitti vuosina 2002, 2004 - 2007 Suomenhevosten koulumestaruuden ja vuonna 2003 sijoittui kolmanneksi. Jaime hyväksyttiin kantakirjaan ratsusuunnalle II-palkinnolla vuonna 2000 ja vuonna 2002 kantakirjausluokka nostettiin I-palkintoon kilpailusuoritusten perusteella. Jaimen mitat ovat seuraavat; säkäkorkeus 149 cm, lautaskorkeus 149 cm, rungonpituus 157 cm, rungonympäryys 182 cm, rinnanleveys 41 cm, lautasleveys 53 cm ja etusäären ympäryys 19 cm. Jaime sai pisteitä luonteesta 9, liikkeistä 8, estekeesta 8 ja ratsastettavuudesta 8. Rakenteesta pisteitä annettiin seuraavasti; tyyppi 8, runko 8, jalka-asennot 7, jalkojen terveys 8 ja kaviot 8 pistettä. Kantakirjauslausunto kertoo Jaimesta seuraavaa; *öHyvät tyypit, hyvä ryhti, pyöreä kaunis runko, leveä kaula, piirteetön lyhyt säkä, loiva lautanen. Kuivat melko hyväasentoiset jalat, vennot etujalkojen vuohiset, hyvät kaviot. Etujalkojen liikkeet suorat ja takajalkojen liikkeet hieman länkisääriset käynnissä, riittävä yliastunta, etujalkojen liikkeet väljät hieman melovat ja takajalkojen liikkeet erittäin väljät juostessa, lennokka ravi. Hyppytyyli: hyvä tekniikka, kaipaa*

vielä terävyyttä. Käynti: puhdas, vielä voimaton. Ravi: suora, tahdikas, lisäykset vaatimattomat. Laukka: hyvä, aktiivinen, kantaa. Ratsastettavuus: herkkä, hyvä suusta. Luonne: yhteistyöhaluinen, levoton tarkastuksessa.ö(Sukuposti 2012.)

Jaimella on nyt 42 jälkeläistä vuosilta 2001 - 2011, joista mainittakoon;

Oriit

– Joelime 1126-06R

Tammat

– **Söpimaija 2004-03R** (emä **Ekuli**)

– Harjun Helmi 1343-06P

– **Prisilla 1341-01** (emä **Lumilla**), vuoden 2007 Suomenratsujen 6v-kasvattajakilpailun kouluratsastuksen voittaja

Ruunat

– Jaiku 1873-03

– Jaihe 2156-07 , arvioitu vuonna 2011 Nuorten Suomenhevosten laatuarvostelussa lupaavimmaksi 4-vuotiaaksi estehevoseksi

– ruuna Taikomus 1606-05, vuoden 2008 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa arvioitu lupaavimmaksi koulu- ja estehevoseksi.

(Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)

19.11 Samuli 2083-86R

Samuli (taulukko 11.) syntyi vuonna 1986, sen isä oli **Kelmi 1393-80R** ja emä Ystin linjalta tuleva tamma, vuoden 1980 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailun voittaja, **Akuli 1009-74R Valio**. Akuli oli tuottelias tamma, joka jätti 12 jälkeläistä, Samulin lisäksi tammat **Neili 1564-83R Valio**, **Ekuli 1149-92R**, **Hamuli 1150-93R**, **Vakkuli 2401-89R**, **Ynnäke 2172-90R**, Lastu- Tyttö 1187-94, ruunat **Aputi 1467-91**, Lastun Lento 1378-96, **Reili 2134-85**, **Takuli 2231-87** sekä jalostusoriin Lastun Leka 2250-97R (joka voitti vuoden 2003 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen ja on jättänyt tähän mennessä 29 jälkeläistä).(Sukuposti 2012.)

Samuli (kuva 15.) sijoittui toiselle sijalle Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa vuosina 1991, 1996 ja 1997 sekä voitti estemestaruuden vuosina 1992 - 1993. Samuli hyväksyttiin kantakirjaan ratsusuunnalle III-palkinnolla vuonna 1991, seuraavana vuonna kantakirjausluokka korotettiin II-palkintoon ja vuonna 1993 I-palkintoon. Jälkeläisistään Samuli on palkittu I-palkinnolla vuonna 2007. Samulin mitat kantakirjaustilaisuudessa olivat seuraavat; säkäkorkeus 156 cm, lautaskorkeus 155 cm, rungonpituus 161 cm, rinnanleveys 45 cm, rungonympäryys 178 cm, lautasleveys 53 cm ja etusäären ympäryys 20 cm. Luonteesta Samuli sai 7 pistettä, liikkeistä 8 ja estekokeesta 9 pistettä. Rakenteesta Samuli sai pisteitä seuraavasti; tyyppi 8, runko 9, jalka-asennot 7, jalkojen terveys 7 ja kaviot 9 pistettä. Kantakirjalausunnossa Samulista kerrotaan seuraavaa; *öHyvä laatutyyppi, ryhdikäs kevyt pyöreä kaunis runko, hie- man alakaulainen, hyvä säkä. Kuivanlaiset melko hyväasentoiset jalat, pystyt*

etujalkojen vuohiset, hyvät kaviot. Etujalkojen liikkeet melko suorat ja takajalkojen liikkeet väljät sisäkierteiset käynnissä. Suorat korkeat juoksuliikkeet. Tyyli: erittäin hyvä tekniikka, ilmavat hyppy. Askellajit: käynti kiireinen ja jännittynyt, ravi ilmava, mutta ei vielä täysin tasapainossa, laukka pyöreä, tahdikas, energinen. Eteenpäinpyrkivä, tottelevainen.ö(Sukuposti 2012.)

Kuva 15. Oriit Samuli 2083-86R ja poikansa likor 1267-94R.(Hevosopisto Oyn kuvaarkistot.)

Taulukko 11. Sukutaulu, Samuli 2083-86R (Suomen Hippos ry 2012).

Kelmi 1393-80R	Kotomies 1473-75RP 1.48,4aly- 1.46,1ke	Puhemies 6572 Pj Valio 1.26,0aly-1.27,8ly	Eriilo 5731 Valio 1 Funkis 57189
		Ero-Liisa 268-74T P	Ero-Lohko yh 1160 Valio Hupina 502747
	Saparo 101426 Valio	Taaroni 6121 1.43,3ke	Eri-Aaroni 3423 1 Siivoli 51673
		Salko	Liinaharja 4438 Sievo 22047
Akuli 1009-74R Valio	Vekkuli Jo101P 1.25,7aly- 1.29,0ly	Vesseli 6440 1.29,7ke	Eri-Ote 5462 Lissu 18673
		Pelho 100053 Valio1.29,6ake	Mutri 5360 Ullo 16904
	Pusta 158-71J P 1.29,9aly- 1.34,5ly	Taru 6124 1.55,6	Tarmon-Kaima yh 532 Kaija 26461 Valio
		Kasti 101263 Valio	Raken-Rotu 5576 Ysti 29875 Valio

Samuli kuoli vuonna 2011 ja siitä jäi jälkeläisiä 48 vuosilta 1992 - 2004. Ori Hermeli 1151-93R käsitellään omana alaotsikkonaan. Samulin jälkeläisistä mainittakoon seuraavat;

Oriit

- **Iikor 1267-94R** (emä **Katsi**), josta nyt yhdeksän jälkeläistä
- Samueli 1064-98R

Tammat

- Valssandra 1625-98R
- **Natsos 1767-99R** (emä **Natso**), oli vuoden 2002 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelun paras ja arvioitiin lupaavimmaksi 3v estehevoseksi ja vuonna 2003 lupaavimmaksi 4v estehevoseksi
- Willin Orvokki 1162-97R, josta mm. ruuna Savotan Santeri 1157-01
- Pörrin Niisukka 1200-94R, josta mm. ruuna Liikun Piirto 1050-00 ja Nuorten suomenhevosten laatuarvosteluissa vuosina 2010 ja 2011 vakuuttanut ori Niisun Nestori 1905-07

Ruunat

- Harjun Samurai 2089-98, vuoden 2008 Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa 3. sija
- Kemuli 1184-96
- **Notte 1445-99** (emä **Opetus**)
- **Hansa 1522-93** (emä **Natso**)
- Magia 1059-98, vuoden 2004 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun esteratsastuksen 2.sija
- Taika-Romeo 2318-96R, josta seitsemän jälkeläistä.
(Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)

19.11.1 Ori Hermeli 1151-93R

Hermeli (Samuli ó Merri) on Hevostalouden tutkimusaseman kasvattama, mutta se myytiin jo varsana. Hermeliä on kuitenkin käytetty jonkin verran jalostuksessa Siittolanmäellä. Hermelin emä, **Merri 1591-82R**, oli itsekin hyvä esteratsu ja voitti Suomenhevosten estemestaruuskilpailun vuonna 1987 ja sijoittui kolmanneksi vuonna 1986.(Suomen Hippos ry 2012.)

Merri jätti seitsemän jälkeläistä, oriin Hermeli lisäksi tammät **Ermeli 1154-92R**, **Yrri 2180-90**, **Ileri 1272-94**, **Jirri 1025-95R**, **Lorri 1310-97R** sekä ruunan **Kerry 1593-96**. Merrin emälinjaa Siittolanmäellä jatkavat tammät **Urre 2059-05** ja **Ileri 1272-94**.(Sukuposti 2012.)

Hermeli sijoittui toiseksi vuonna 2000 ja kolmanneksi vuonna 2001 Suomenhevosten estemestaruuskilpailussa. Kantakirjaan Hermeli hyväksyttiin ratsusuunnalle III-palkinnolla vuonna 1997 ja vuonna 2001 kantakirjaluokka koro-

tettiin II-palkintoon ja vuonna 2002 I-palkintoon. Jälkeläisistään Hermeli sai tänä vuonna (2012) I-palkinnon (L3I). Hermelin mitat ovat seuraavat; säkäkorkeus 164 cm, lautaskorkeus 163 cm, rungonpituus 172 cm, rinnanleveys 46 cm, rungonympäryys 188 cm, lautasleveys 56 cm ja etusään ympäryys 21,5 cm. Luonteesta Hermeli sai 9 pistettä, liikkeistä 7, estekokeesta 8 ja ratsastettavuudesta 7 pistettä. Rakennepisteitä Hermeli sai seuraavasti; tyyppi 8, runko 8, jalka-asennot 8, jalkojen terveys 8 ja kaviot 8 pistettä. Kantakirjauslausunto kertoo Hermelistä seuraavaa; *öHyvä laatutyyppi, hyvänpuoleinen sukupuolileima, pyöreä sopusuhtainen runko, väljä pään liittymä, loiva lapa, hyvä ylälinja, hieman ulkolonkkainen lautanen. Kuivat järeät jalat, etujalat hieman vasikkapolviset, takajalat melko hyväasentoiset, suorahkot kintereet, joustavat etujalkojen vuohiset, kookkaat hyvät kaviot. Suorat ahtaanlaiset käyntiliikkeet, etujalkojen liikkeet hieman kerivät ja takajalkojen liikkeet väljät juostasaa. Käynti: jännittynyttä, lyhyttä ja kiireistä. Ravi: tasapainoinen. Laukka: voimatonta, volteilla nelitahtinen, lyhennetty liian nopeasti. Hyppytyyli: lennokkaat hypyt, hyvä tekniikka. Ratsastettavuus: tasapainoinen ja elastinen, paitsi käynnissä. Luonne: pyrkivä, yhteistyöhaluinen, käynnissä hermostunut.ö(Sukuposti 2012.)*

Jälkeläisiä Hermelistä on tähän mennessä 94, joista mainittakoon seuraavat;

Oriit

- Herra Herman 1278-99R
- Tähten Vilperi 2343-05
- Herkko Hurmaus 2076-03R, vuoden 2010 Suomenhevosten koulumestaruuskilpailun voittaja, josta nyt seitsemän jälkeläistä
- **Ypäjä Artsi 1370-08** (emä **Montsaana**), vuoden 2011 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa toinen, arvioitu lupaavimmaksi 3v estehevoseksi
- Veeran Taaveri 1347-04R, vuosina 2007 ja 2008 Nuorten hevosten laatuarvostelussa paras, lupaavin 3v kouluhevonen, lupaavin 4v koulu- ja estehevonen, paras 4v rakenne, vuoden 2009 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa toiseksi paras
- Rohkelikon Armas 2053-05, vuosien 2009 - 2010 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa 2. sija, 4v paras rakenne, 5v lupaavin estehevonen

Tammat

- Holman Olivia 2112-02 *1.31,9a*
- Hermione 1809-05R, vuoden 2009 Nuorten suomenhevosten laatuarvostelun voittaja, vuoden 2011 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun koulusekä esteratsastuksen 2. sija
- Knuutilan Hertta 1422-01R, vuoden 2008 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen 2. sija
- Pilmeri 1156-03
- **Ypäjä Urmeli 1971-05R** (emä **Arla**), vuoden 2011 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun esteratsastuksen voittaja
- Yrmeli 1198-01R, vuoden 2008 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun esteratsastuksen voittaja

- Raisuvi 1398-04, vuoden 2010 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun esteratsastuksen 2. sija
- Sutun Soinu 1794-03R, vuoden 2010 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen 2. sija
- Suvi-Hermiina 1346-03R, vuoden 2009 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun kouluratsastuksen 2. sija
- Salliorvokki 1167-04R

Ruunat

- Korpisoturi 1023-03 *1.32,2ke*
- Raivi 1434-99
- M.H. Unski 1633-99
- Jatkolan Keikari 1354-07, Nuorten suomenhevosten laatuarvostelussa neljäs vuosina 2010 ja 2011
- Iso-Elmeri 2118-03, vuoden 2009 Suomenratsujen 6v kasvattajakilpailun esteratsastuksessa 3. sija

(Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)

19.12 Taikuri 2228-87J Valio

Taikuri (Suikku ó **Muiston-Piiru**) syntyi vuonna 1987 Ypäjällä. Taikurin emä, **Muiston-Piiru 1352-76J Valio 1.25,9a**, ei ollut Valtion hevosjalostuslaitoksen kasvatti, vaan se ostettiin hevosjalostuslaitokselle emätammaksi. Muiston-Piiru onnistuikin loistavasti myös jalostustehtävissä, se jätti Siittolanmäelle 11 jälkeläistä, joiden perusteella se myös aikanaan sai Valiopalkinnon.

Muiston-Piurun muista jälkeläisistä mainittakoon;

- tamma **Siiru 2203-86**, josta mm. tammät **Turnipsi 1265-04** ja **Urali 2062-05**
- tamma **Roppu 2154-85J 1.30,5a**, josta mm. oriit **Jiiärrä 1024-95Ta 1.26,0a** ja **Lintton 1277-97 1.26,7a**
- tamma **Ingaliina 1311-94**, josta nyt kolme jälkeläistä
- tamma **Jekorova 1504-95P**, josta tammät **Roiva 1135-02** ja **Tinakenkä 1849-04**
- tamma **Lasuttina 1309-97**, josta mm. ori **Kitti 1123-04 1.27,5a**
- ori **Ylikessu 2178-90J 1.25,4a**, josta 25 jälkeläistä, mm. ori **Kertova 1357-02J 1.23,8a** ja ruuna **Ylikiva 1362-99 1.27,4a**
- ori **Hokkus 1025-93 1.28,5**

(Sukuposti 2012.)

Taikuri (taulukko 12.) starttasi 119 kertaa статистиikalla 42-10-7, juoksi ennätykset 1.24,8aly, 1.26,9ly ja möntelähdössä Suomen ennätyksen 1.29,6ke. Rahaa Taikuri tienasi radoilta 47 849 euroissa. Taikuri sijoittui kolmanneksi vuoden 1992 Suomenhevosten Derbyssä.(Sukuposti 2012.)

Taikuri (kuva 16.) hyväksyttiin juoksijas suunnalle kantakirjaan III-palkinnolla vuonna 1992, vuonna 1995 kantakirjaluokka korotettiin II-palkintoon ja vuonna 1996 I-palkintoon. Vuonna 2003 Taikuri palkittiin jälkeläistensä perusteella (L3I) ja vuonna 2010 se sai Valio-palkinnon. Vuonna 1992 Taikurin mitat olivat seuraavat; säkäkorkeus 156 cm, lautaskorkeus 155 cm, rungonpituus 167 cm, rungonympäryys 179 cm, rinnanleveys 45 cm ja etusäären ympäryys 21,5 cm. Luonteesta Taikuri sai 8 pistettä, liikkeistä 6, rungosta 8, jalka-asennoista 5, jalkojen terveydestä 7 ja kavioista 8 pistettä. Vuonna 1996 arvostelutilaisuudessa Taikuri sai liikkeistä 7 ja jalka-asennoista 6 pistettä, muiden pisteiden säilyessä ennallaan. Kantakirjauslausunnossa kerrotaan Taikurista seuraavaa; *öHyvänpuoleiset tyypit, syvä pitkä avo runko, pitkä kaula, korkea säkä, laskeva lautanen. Kuivanlaiset huomattavan hajavarpaiset jalat, etujalat ulkokierteiset, takajalat pihdissä, käyrähköt kintereet, hyvät kaviot. Etujalkojen liikkeet kerivät ja takajalkojen liikkeet suorat käynnissä, etujalkojen liikkeet ahtaavat kerivät ja takajalkojen liikkeet suorat juostessa, juoksee virossa. Hyvä, hieman kovasuinen ajaa.ö* (Sukuposti 2012; Suomen Hippos ry 2012.)

Kuva 16. Ori Taikuri 2228-87J Valio, rattaillaan Jari Ansio.(Hevosopisto Oy:n kuvaarkistot.)

Valtion hevossiittolan toiminta ja kehitys, jalostuksen näkökulmasta

Taulukko 12. Sukutaulu, Taikuri 2228-87J Valio (Suomen Hippos ry 2012).

Suikku 1810-78J Valio 1.24,3aly- 1.26,9ly	Vekku-Lento 555-74J Valio 1.26,7aly- 1.28,2ly	Vekkuli Jo101P 1.25,7aly-1.29,0ly	Vesseli 6440	
		Mutrin-Lento Jt57 1.25,2aly	Pelho 100053 Valio	
	Aritar 101057Vj 1.40,2ke	Ari yh1054 1.29,4ke	Mutri 5360	
		Suhina 18767 1.27,1ke	Tuju 17405	
	Muiston-Piiru 1352-76J Valio 1.25,9aly- 1.28,8ke	Muisto 1771-78J 1.27,6aly- 1.29,3ly	Ponne 5902AA 1.29,7ke	Eri yh 664
			A.K. Helka 501757 1.37,2ke	Samu 52643
Vilperitär 2396-75J 1.37,9aly- 1.38,5ke		Vilperi Jo 18 Valio 1.24,8aly-1.27,0ly	Akapeetus yh 750	
		Piirto 101193	Askel 50273	
			Murti 3582	
			Sipsu yh 7513 AA	

Taikuri kuoli vuonna 2011 ja siitä on tähän mennessä 182 jälkeläistä. Taikurin spermaa on vielä toistaiseksi saatavilla pakasteena. Taikurin jälkeläisistä on tähän mennessä juoksijasuunnalle kantakirjaan hyväksytty 22 ja ratsusuunnalle 3. Taikurin jälkeläisistä mainittakoon seuraavat;

Oriit

- **Liero 1279-97J** (emä **Nietro**) *1.22,1a*, josta neljä jälkeläistä, mm. Lieron Poju 1106-01 *1.26.6a*
- **Jörkka 1155-95J** (emä **Mehto**) *1.22,3a*
- **Jiimän 1026-95J** (emä **Lerkka**) *1.22.6a*, josta kahdeksan jälkeläistä, mm. ruuna Geronimo 1818-01 *1.29,2a*
- Rokeri 1770-95J (emä **Potku**) *1.23,4a*
- Taikova 1054-95J (emä **Okeva**) *1.23,7a*
- Tutun Taika 1123-02J *1.23,8a*
- Taikapotku 1572-96 (emä **Potku**) *1.29,0a*
- Seesami 2031-01 *1.29,6a*
- Taikausko 1014-95R *1.34,5ke* on menestynyt kansallisella tasolla niin koulu-, este- kuin kenttäratsastuksessakin

Tammat

- **Oktaavia 1118-00J** (emä **Tuuva**) *1.22,2a*
- Harjun Humina 1860-96J *1.25,3a*
- Pinta 1929-02J *1.25,6a*
- Soman Taika 1694-99J *1.25,7a*
- **Ulleri 1054-05J** (emä **Alleri**) *1.25,8a*
- **Jenga 1022-95J** (emä **Tuuva**) *1.26,1a*, josta mm. tamma Hällin Hilima 1063-99J *1.31,2a*

- Vauhdin Taika 1210-95J *1.26,6a*
- Siirin Taika 2102-01J *1.27,1a*
- Rouva Fortuna 1668-06 *1.30,2a*
- **Poola 2124-01J** (emä **Uulia**) *1.27,6a*
- Mystiikka 1969-00J *1.27,8a*
- Y.P. Kuri 1221-95J *1.28,3a*
- **Litti 1787-97J** (emä **Motti**) *1.28,4a*
- Santamaan Santra 1004-98 *1.29,0a*
- Simalabim 1005-95J *1.29,1a*
- Hexa 1027-95 *1.39,9a* (josta mm. ruunat Tixa 1803-04 *1.24,4a* ja Hexan Lexa 1541-03 *1.26,7a*)
- **Lamella 1014-97R** (emä **Natso**)
- **Jirri 1025-95R** (emä **Merri**)

Ruunat

- Gösta 1327-01 *1.23,5a*
 - Tiktaattori 1350-01 *1.23,9a*
 - Vilppulan Poika 1029-94 *1.24,5a*
 - **Rolleri 1370-02** (emä **Alleri**) *1.24,7a*
 - **Jeesau 1455-95** (emä **Sekka**) *1.24,9a*
 - Saruman Taika 2213-98 *1.25,1a*
 - Taikasalama 1019-01 *1.25,5a*
 - Hilan Taika 1322-02 *1.25,8a*
 - Pilipalin Poika 1279-02 *1.26,5a*
 - Reisu-Jere 1154-95 *1.26,6a*
 - Taiser 1677-01 *1.27,1a*
 - Menotaika 1403-02 *1.27,7a*
 - **Jaksava 1451-95** (emä **Nukeva**) *1.27,9a*
 - **Julma 1156-95** (emä **Uulia**) *1.29,8a*
 - Kuunari 1396-00 *1,30,0a*
 - Pyry-Pietari 1219-95 *1.32,3a*, menestynyt kouluratsastuksessa
 - Taika-Akseli 1118-95, menestynyt kouluratsastuksessa.
- (Suomen Ratsastajain Liitto ry 2012; Sukuposti 2012.)

20 YHTEENVETO

Vuoden 1929 siittolakomitean mietinnössä katsottiin, että maahamme oli perustettava Valtion hevossiittola suomalaisten, osaksi raskasmuotoisten työhevosten, osaksi kevytmuotoisten monipuoliseen käyttöön ja ratsuhevoseksi soveltuvien hevoscantojen kehittämiseksi koko maan hevosjalostusta edistämään. Myös hevoshoitokoulun sijoittamista samaan yhteyteen pidettiin tärkeänä. Näin tapahtui, ja Valtion hevossiittolan ja hevoshoitokoulun perustamisesta on tänä vuonna tullut kuluneeksi 75 vuotta.

Kun tarkastellaan tuon 75 vuoden aikana tapahtunutta kehitystä Siittolanmäellä, on todettava, että siittolakomitean mietinnössä mainitut tavoitteet on hyvinkin saavutettu, vaikka yhteiskunnan rakenteellisten muutosten myötä niin suomenhevosen kuin myös Ypäjän laitosten on jatkuvasti pitänyt muokkautua kulloistenkin yhteiskunnallisten tarpeiden mukaisesti.

On huomattavaa, että Valtion hevossiittolan alkuperäistä hevoscantaa, osaksi raskasmuotoista ja osaksi kevytmuotoista monipuoliseen käyttöön ja ratsuksi soveltuvaa, on pystytty hyvin muokkaamaan kunkin aikakauden tarpeita vastaavaksi. Onhan Siittolanmäen hevoscantaa toki vahvistettu uusilla emätammoilla ja vierailu oreilla, mutta kuitenkin aivan Valtion hevossiittolan alkua ajoilta asti tulevat jalostushevokset, näkyvät edelleen tänäkin päivän Siittolanmäen hevosten sukutauluissa. Erityisesti hyvät kantatammat nousevat esille, kun tarkastellaan Siittolanmäellä vuosikymmenien aikana tehtyä hevosjalostustyötä.

Ilmeisen onnistuneita jalostusvalintoja selittäväksi tekijäksi voidaan nähdä läpi hevossiittolan historian se ammattitaito ja kokemus, jonka avustamana jalostusvalintoja on tehty. Osmo Aallon muistiinpanoista käy ilmi, että Aalto korosti pitkäaikaisten käyttökokeiden tuoman informaation merkitystä hevosen tuotantokyvystä ja tuotantokyvyn säilyvyydestä, ei yksinomaan näyttelyiden yhteydessä suoritettavien kokeiden merkitystä. Pitkäaikaisiin ja jopa useita sukupolvia käsittäviin käyttökokeiluihin, tarkkailuihin sekä tutkimuksiin on Ypäjällä ollut erinomaiset ja ainutkertaiset mahdollisuudet, joista ovat hyötynneet paitsi opiskelijat niin myös hevosalan ammattilaiset ympäri maan, niin kasvattajat, valmentajat kuin myös eläinlääketiede ja hevosloutteen liittyvä tutkimustyö.

Jalostusvalinnat ovat jälkikäteen tarkasteltuna olleet onnistuneita ja monipuolisten käyttöominaisuuksien vaaliminen on varmasti ollut avaintekijä sellaisen hevoscannan saavuttamiseen, joka on pystynyt eri aikakausien vaatimuksiin vastaamaan. Erittäin iso osuus käyttöominaisuuksien selvittämisessä on tietysti ollut niillä puitteilla, mitkä Siittolanmäellä on ollut; osaavat alan ammattilaiset sekä hyvät tutkimus-, harjoitus-, työkoe- ja kilpailutusmahdollisuudet.

Valtion hevosjalostuslaitos oli 1980- ja 1990-luvuilla useaan otteeseen ravurien kasvattajatilastossa kymmenen parhaan joukossa ja 1990-luvulla kasvattajatilastossa oli vielä lisäksi Hevostalouden tutkimusasema ja myöhemmin MTT/ hevostalous. Ratsastuksen parissa taas Suomenhevosten Suomenmestaruuskilpailuissa Siittolanmäen kasvatit ovat menestyneet 1980-luvulta lähtien erittäin hyvin, ottaneet jopa kolmoisvoittoja. Suomenhevosaursujen Laatuarvostelu on järjestetty vuodesta 1994 lähtien, ja heti alusta saakka ovat Siittolanmäen hevossuvut olleet hyvin edustettuina Laatuarvostelussa menestyneiden nuorten hevosten sukutauluissa.

Ypäjän Siittolanmäen hevoskasvatuksen merkitys koko maassa on huomattavissa erityisesti juoksija- sekä ratsusuunnalla. Valtion hevossiittolasta aikanaan sijoitettiin jalostusoriita ympäri maata, joten vaikutus on sitäkin kautta ollut suuri. Nykyaikana suurin vaikutus juoksijas suunnan jalostuksessa on nähtävissä oriiden Uskoton, Pysteri ja Taikuri sekä emätamman Neeva kautta koko maassa.

Suomenhevosen ratsusuunnan jalostukseen maassamme on Siittolanmäen hevoskasvatuksen vaikutus ollut vieläkin näkyvämpi kuin juoksijas suunnalla, ratsusuunnan jalostushistorian ollessa lyhyempi ja suunnan edustajien määrän pienempi. Siittolanmäen kasvateista ratsusuunnan jalostuksessa merkittävimmät ovat olleet emätamma Ystin linjalta tulevat ratsujälkeläiset (emälinjalta tulee myös hyviä juoksijoita, mm. ori Pysteri) sekä ori Kelmi sekä sen jälkeläiset. Oriin Kelmi kautta tulee myös useita pienhevossuunnan edustajia, olihan Kelmin isä Kotomies myös pienhevonen.

Ori Pysteri on puolestaan kantakirjattu myös työhevossuunnalle ja on myös jälkeläisiinsä jättänyt työhevossuunnalle soveltuvalla yksilöltä vaadittavia ominaisuuksia, sen kantakirjaan hyväksytyistä jälkeläisistä on tähän mennessä 10 % merkitty työhevossuunnalle.

Siittolanmäellä on siis suomenhevosen monipuolisuutta osattu arvostaa ja vaalia läpi hevossiittolan historian. Hevosia on jalostettu virallisen jalostusohjesäännön mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan sille suunnalle mihin tietyllä sukulinjalla on vaikuttanut eniten lahjoja olevan.

Suomenhevosen ratsusuunnan jalostuksessa Ypäjällä on ollut maassamme edelläkävijän asema. Suomenhevosaursujalostustahan harjoitettiin Ypäjällä jo yleishevoskantakirjan puitteissa Puolustusvoimien yksikön ollessa sijoitettuna Siittolanmäelle vuoteen 1955 saakka. Ratsukantakirjan avaamisesta, 1970-luvulla, saakka on Siittolanmäellä panostettu ratsusuunnanjalostukseen ja lyhyessä ajassa on saatu jalostettua selkeästi ratsuhevosen ominaisuudet omaavaa hevoskantaa, jolla on ollut huomattava vaikutus koko maan ratsusuunnan jalostukseen. Ratsusuunnan nopeaan jalostukselliseen edistykseen on Siittolanmäellä ollut avainasemassa ammattitaitoinen henkilökunta, myös hevosmateriaalia on ollut käytettävästi riittävästi, mikä on mahdollistanut tehokkaan valinnan ja jalostuksellisen edistyksen lyhyessäkin ajassa.

Nykyään suomenhevosta arvostetaan suuresti ratsuna niin opetus-, terapia- kuin kilpailukäytössäkin, ja sen arvostuksen nostamisessa on Ypäjällä ollut iso rooli. Suomenhevosen lisääntyvä käyttö kilparatsuna kaikissa ratsastuksen lajeissa tuo rodulle koko ajan enemmän näkyvyyttä ja sitä kautta lisää harrastajia sekä arvostusta. Tästä osoituksena esimerkiksi Ypäjällä vuodesta 2002 lähtien vuosittain järjestetty Suomenratsujen Kuninkaalliset-tapahtuma, joka on koko ajan mediahuomioltaan, yleisömäärältään kuin myös kilpailuun osallistuvien ratsukoiden määrässä kasvava tapahtuma.

Hevossiittolan toiminnassa on alusta saakka ollut kiinteästi mukana opetus- ja tutkimustoiminta, ja 1980-luvulta lähtien jalostustyötä on Siittolanmäellä tehty yksinomaan tutkimus- ja koulutustarpeita silmällä pitäen. MTT on kuitenkin viime vuosina vähentänyt kasvattamiensa ja omistamiensa hevosten määrää sekä lisännyt koko ajan yhteistyötä Hevosopisto Oy:n kanssa, käyttäen Hevosopiston kanssa samoja hevosia niin tutkimukseen kuin myös opetukseen.

Hevosalan koulutukselle Ypäjällä onkin erityisen hyvät puitteet yhä tänä päivänä. Hevossiittola- ja jalostustoimintaa Siittolanmäellä harjoitetaan edelleen, vaikka valtio ei enää omaa siittolaa nykypäivänä tarvitsekaan. Tämä taas luo eurooppalaisittainkin ainutlaatuisen hevosalan opiskeluympäristön, jossa kaikki hevosalan toiminnot ovat samassa oppimisympäristössä; siittolatoiminta, pihatto- ja karsinakasvatus, nuorten hevosten kouluttaminen, kilpailuttaminen, hevosen koko elämänkaari sekä laaja-alainen tutkimustoiminta, joka tuottaa myös kansainvälisesti uutta tietoa myös opiskelijoiden käyttöön.

LÄHTEET

Blodbanken.nu. Finnhäst databas. Härstamning.

<http://blodbanken.nu/servlet/GetBBData?breed=finn&lang=swe&trotter>

FINLEX®- Valtion säädöstietopankki. Lainsäädäntö. Arpajaislaki. Muutokset: 575/2011. Viitattu 5.1.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110575>

Haimi, K., Jansson, H., Kalalahti, H., Laine, P., Lähdesmäki, E., Palovaara, K. & Saastamoinen, M. 1997. Siittolamäki 60 vuotta: Hevosalan tutkimus ja koulutus Ypäjällä 1937- 1997. Ypäjä: Maatalouden tutkimuskeskuksen hevos-tutkimus ja Hevosopisto Oy.

Heiskanen, M-L. 1987. Valtion hevosjalostuslaitos ja Ypäjän maatalousoppi-laitos 50 vuotta, 1937-1987. Ypäjä: Valtion hevosjalostuslaitos.

Hevosjalostusliitot. Rekisteröinti ja tunnistaminen. Viitattu 28.12.2011.

http://www.hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/rekisterointi_ja_tunnistaminen/index.php

Hevosurheilu, 27.5.2005, 16.

Hietämäki, M. 2006. Ratsukoulu 1933-55 ja muiden hevoslaitosten toimintaa Ypäjällä. Ypäjä: Ypäjän kotiseutuyhdistys.

Jalkanen, L.1984. Suomenratsujalostus. Arvi. A. Helsinki: Karisto Oy.

Jansson, H. 1994. Ypäjän hevoslaitosten vaiheita. Finnderbyn ohjelmalehti-nen.

Jansson, H. 1998. Ypäjän orilaitumet. Julkaisussa Loimijoki-projektin raportti 1991-1997 : ympäristöhankkeen eteneminen Loimijokilaakson mautiloilla ja jokirannoilla. Jokioinen: Maatalouden tutkimuskeskus, ympäristön tutkimus-laitos.

Juhantalo, K. 1987. Hevosjalostuslaitoksen tavoitteet korkealle. Hevosurheilu. 21.10.1987, 3.

Kantakirjatodistus öKeva 200665ö. Suomalaisrotuiset tammat.

Kantakirjatodistus öYsti 29875ö. Suomalaisrotuiset tammat.

Katila, T. 2007. Teoksessa Suomenhevonen- tietokirja. Markku, Saastamoi-nen, toim. Espoo: Suomen Hippos.

Kumpulainen, M. 2007. Teoksessa Suomenhevonen - tietokirja. Markku Saastamoinen, toim. Espoo: Suomen Hippos.

Maaseutuvirasto. Alkuperäisrotujen kasvattaminen. Viitattu 3.1.2012.
http://www.mavi.fi/attachments/mavi/ymparistotuki/5FyETcQNq/alkuperaisr odut_2007.pdf

Mahlamäki, M. 2003. Pellolta paanalle ja pussihousumiehistä patiinipoikiin: hevostaloudesta talouden hevoseen: hevosen ja pelaamisen tarina Hippos-Suomessa. Espoo: Suomen Hippos.

Ojala, I. 1996. Suomenhevonen. Teoksessa Tammen Suuri hevostietokirja 3. Helsinki: Tammi

Ojala, M., Peltonen, T. & Saastamoinen, M. 2007. Suomenhevosen jalostus. Teoksessa Suomenhevonen - tietokirja. Markku Saastamoinen, toim. Espoo: Suomen Hippos.

Osmo Aallon muistiinpanot, Hevosopisto Oy:n arkistot.

Ratsujalostusliitto ry 2011. Rjl 85-v historiikki.
<http://www.ratsujalostusliitto.fi/rjl/rjl-85-v-historiikki/>

Reilas, T. 2010. Tammojen kohtukuulat. Suomen eläinlääkärilehti 116, 2: 70-73.

Saastamoinen, M. 2012. Valtion hevossiittola 75 vuotta. Hevosurheilun Jalostuskuvasto Nro 16, 128- 131.

Sointu, H. 1968. Kotieläinten jalostustieteen laudaturtyö aiheesta "Hevosten keinosiemennyksestä". Helsingin Yliopisto, Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta.

Sukuposti 2012. Sukutietokanta. Viitattu 1-4/2012.
<http://www.sukuposti.net>

Suomen Eläinlääkärilehti. Jalostus ja tutkimus Ypäjän hevosjalostuslaitoksen arkea. 1987, 93.

Suomen Hippos ry 2007. Vuosikertomus 2006.
<http://www.hippos.fi/files/614/hippos2006naytto.pdf>

Suomen Hippos ry 2008. Vuosikertomus 2007.
http://www.hippos.fi/files/611/214061_vuosikertomus_n.pdf

Suomen Hippos ry 2009. Vuosikertomus 2008.
<http://www.hippos.fi/files/601/hippos08vuosikertomus.pdf>

Suomen Hippos ry 2010. Vuosikertomus 2009.

<http://www.hippos.fi/files/599/hippos09vuosikertomus.pdf>

Suomen Hippos ry 2011. Vuosikertomus 2011.

http://www.hippos.fi/files/580/hippos_vuosikertomus_2010_lowres.pdf

Suomen Hippos ry 2011a. Rekisteröinti ja omistaminen. Tilastot. Hevoskannan kehitys. Viitattu 1/2012.

http://www.hippos.fi/files/475/hevoskannan_kehitys_2011.pdf

Suomen Hippos ry 2011b. Rekisteröinti ja omistaminen. Tilastot. Syntyneet varsat. Viitattu 1/2012.

http://www.hippos.fi/files/469/syntyneet_varsat_2011.pdf

Suomen Hippos ry 2011c. Heppa- järjestelmä. Tilastot. Henkilöiden ravitilastot. Kasvattajatilastot vuosilta 1984- 2011. Viitattu 2/2012.

<http://heppa.hippos.fi/heppa/statistics/RacingStatisticsPerson.form.direct>

Suomen Hippos ry 2011d. Jalostus ja näyttelyt. Jalostusohjesääntö suomenhevosille. Viitattu 2.3.2012.

http://www.hippos.fi/jalostus_ja_nayttelyt/jalostusohjesaantot/jalostusohjesaanto_suomenhevosille?C=1144&xmid=457

Suomen Hippos ry 2012a. Heppa-järjestelmä. Hevoset. Viitattu 1-4/2012

<http://heppa.hippos.fi/heppa/horse/HorseBasic.html>

Suomen laki. Asetus nro 86. Asetus Valtion hevosjalostuslaitoksesta annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. 4.2.1960.

Suomen Ratsastajainliitto ry 2011. Ratsastustietoa. Ratsastus kasvattaa suosiotaan. Viitattu 5.2.2012.

http://www.ratsastus.fi/ratsastus_kasvattaa_suosiotaan

Suomen Ratsastajainliitto ry 2012. Kisapalvelu. Tilastot ja kilpailuhistoria. Ratsun kilpailuhistoria. Viitattu 3/2012.

<https://kipa.ratsastus.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=88&VID=default&SID=355261876982635&S=0&C=21290>

Suomen Ratsastajainliitto ry. Uutiset. Hevosopiston tiedote. Ypäjän kansainvälinen yhteistyö laajenee- Hevosopisto ESSA:n jäseneksi. Viitattu 7.1.2012.

http://www.ratsastus.fi/srl/uutiset/101/0/hevosopisto_essa_n_jaseneksi

Suomenratsut ry 2011. Kilpailut. Suuret suomenhevostapahtumat. Viitattu 13.2.2012.

<http://www.suomenratsut.fi/kilpailut/isotkisat>

Ticklèn, Margit. 2005. Ypäjällä kasvatus perustuu laatutammoihin. Hevosurheilu 27.5.2005, 16.

Tulevaisuuden suomenhevonen. Historiaa. Viitattu 28.12.2011.

http://www.olympiaravit.fi/sh100v/fi/sh_historia/index.php

Tutustu Suomenhevoseen -julkaisu. Ticklen, M. (toim.). 2006. Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavana elektronisessa muodossa osoitteessa:

http://suomenhevonen.info/sh100v/fi/pdf/SHjulkaisu_nettiin.pdf

Yle Häme. Uutiset. MTT:n talousleikkuriin Jokioisilta hevoset, kanat ja juustot. Viitattu 3.1.2012.

http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=mtt%20hevostutkimus%20yle%20h%C3%A4me&source=web&cd=1&ved=0CCQOFjAA&url=http%3A%2F%2Fyle.fi%2Falueet%2Fhame%2F2011%2F12%2Fmittn_talousleikkuriin_jokioisilta_hevoset_kanat_ja_juustot_3110551.html&ei=YS2YT6KrH5HO4QTFgOnEBg&usg=AFQjCNEf0LGpyO9FioOMtHb9EZZ5mC39pA

Kuvalähteet:

Kuvat 1-2 ovat Suomen Hippos ry:lle lahjoitetuista Osmo Aallon kuvakoelmista.

Kuvat 3-8 sekä 10-14 ovat Hevosopisto Oy:n arkistoista.

Kuva 9 on Veijo Toivosen teoksesta 2147 tähteä, 13.7.1929-31.5.1993 tähti-juoksijatuloksen saavuttaneet hevoset. 1993. Villähde: Veijo Toivonen.

AIKAJANA

